

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Μαριάνθη Οικονομάκου · Μάριος Στυλιανού · Ράλια Θωμά · Αλέξανδρος Μιχαήλ
Κυριακή Αμαραντίδου · Τσαμπίκα Μακρογιάννη · Αμαλία Παπαδάκη · Θανάσης Γιάνναρης

ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ
η γλώσσα μας

Βιβλίο
μαθητή /
μαθήτριας

2.

ΣΤ' δημοτικού

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»

**ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ**

Μαριάνθη Οικονομάκου • Μάριος Στυλιανού • Ράλια Θωμά • Αλέξανδρος Μιχαήλ
Κυριακή Αμαραντίδου • Τσαμπίκα Μακρογιάννη • Αμαλία Παπαδάκη • Θανάσης Γιάνναρης

Η γλώσσα μας
ΣΤ΄ Δημοτικού
ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

Βιβλίο μαθητή / μαθήτριας

Β΄ τεύχος

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»

Επιστημονική Επιτροπή Αξιολόγησης

Συντονίστρια / Αξιολογήτρια

Αλεξανδρή Αικατερίνη

Εν ενεργεία μέλος Διδακτικού Ερευνητικού Προσωπικού Πανεπιστημίου

Αξιολογητής

Γραικός Νικόλαος

Εν ενεργεία Εκπαιδευτικός

Αξιολογητής

Θειόπουλος Κωνσταντίνος

Εν ενεργεία Εκπαιδευτικός

Τεχνική Εμπειρογνώμονας

Μοσχόβου Ελισάβετ

Πτυχιούχος Πληροφορικής

Επικουρική Εμπειρογνώμονας

Παπαδάτου Ψημάρη Χαραλαμπία

Πτυχιούχος Γραφιστικής

**Υπεύθυνος του μαθήματος/γνωστικού
αντικειμένου στο πλαίσιο της Πράξης**

Αθανάσιος Γιαννίκας, Σύμβουλος Α΄ ΙΕΠ

Μέλος της Επιστημονικής Ομάδας Έργου (ΕΟΕ) της Πράξης

Πράξη με τίτλο: «Συγγραφή, Αξιολόγηση και Ένταξη Διδακτικών Βιβλίων στο Μητρώο Διδακτικών Βιβλίων και στην Ψηφιακή Βιβλιοθήκη Διδακτικών Βιβλίων» με κωδικό ΟΠΣ 6010165 στο Πρόγραμμα «Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Συνοχή» 2021-2027

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Σπυρίδων Δουκάκης

Πρόεδρος του Δ.Σ. του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Υπεύθυνη Πράξης

Πολυξένη Μπίλλα

Σύμβουλος Α΄ του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής

Προϊσταμένη Τμήματος Β΄ Προγραμμάτων Σπουδών και Εκπαιδευτικού Υλικού

Αναπληρώτρια Υπεύθυνη Πράξης

Άννα-Αικατερίνη Λυκούρη

Σύμβουλος Α΄ του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής

**«Με τη συγχρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης»
και το Πρόγραμμα «Ανθρώπινο Δυναμικό και Κοινωνική Συνοχή»**

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Υπουργείο Παιδείας, Θρησκευμάτων
και Αθλητισμού

Με τη συγχρηματοδότηση
της Ευρωπαϊκής Ένωσης

Πρόγραμμα
Ανθρώπινο Δυναμικό και
Κοινωνική Συνοχή

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΠΑΙΔΕΙΑΣ, ΘΡΗΣΚΕΥΜΑΤΩΝ ΚΑΙ ΑΘΛΗΤΙΣΜΟΥ
ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΗΣ ΠΟΛΙΤΙΚΗΣ

Μαριάνθη Οικονομάκου • Μάριος Στυλιανού • Ράλια Θωμά • Αλέξανδρος Μιχαήλ
Κυριακή Αμαραντίδου • Τσαμπίκα Μακρογιάννη • Αμαλία Παπαδάκη • Θανάσης Γιάνναρης

Η γλώσσα μας
ΣΤ΄ Δημοτικού
ΝΕΑ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

Βιβλίο μαθητή / μαθήτριας

Β΄ τεύχος

ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟ ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑΣ ΥΠΟΛΟΓΙΣΤΩΝ ΚΑΙ ΕΚΔΟΣΕΩΝ «ΔΙΟΦΑΝΤΟΣ»

Η γλώσσα μας | ΣΤ΄ Δημοτικού | Β΄ τεύχος

ΣΥΓΓΡΑΦΕΙΣ **Μαριάνθη Οικονομάκου**, Αναπληρώτρια Καθηγήτρια
Πανεπιστημίου Αιγαίου, Επιστημονική Υπεύθυνη
Μάριος Στυλιανού, Σχολικός Σύμβουλος
Ράλια Θωμά, Εκπαιδευτικός, Δρ Γλωσσολογίας
Αλέξανδρος Μιχαήλ, Εκπαιδευτικός
Κυριακή Αμαραντίδου, Εκπαιδευτικός, Δρ Ιστορίας
Τσαμπίκα Μακρογιάννη, Επίκουρη Καθηγήτρια Πανεπιστημίου
Αιγαίου
Αμαλία Παπαδάκη, Εκπαιδευτικός
Θανάσης Γιάνναρης, Μέλος ΕΔΙΠ ΕΚΠΑ

ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ **Δημήτρης Χαλκιάπουλος**, Γραφίστας

ΣΕΛΙΔΟΠΟΙΗΣΗ **Σοφία Ζώρα**, Γραφίστρια

ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΕΞΩΦΥΛΛΟΥ **Ευαγγελία Γουτιάνου**, Εικονογράφος - Γραφίστρια

ΑΝΑΠΤΥΞΗ **Συγγραφική Ομάδα**
ΨΗΦΙΑΚΩΝ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΩΝ **Στέφανος Γιασιράνης**, Εκπαιδευτικός, Δρ Παιδαγωγικής

ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΣ ΑΝΑΠΤΥΞΗΣ **Σταυρούλα Αντωνοπούλου**, Εκπαιδευτικός, Δρ Γλωσσολογίας
ΨΗΦΙΑΚΩΝ ΑΝΤΙΚΕΙΜΕΝΩΝ

ΣΧΕΔΙΑΣΜΟΣ ΕΡΥΘ **Δημήτρης Σεμιτέκολο**, Γραφίστας - Σχεδιαστής Ιστοσελίδων

ΣΥΝΤΟΝΙΣΜΟΣ - **Ελένη Καραντζόλα**, Καθηγήτρια Πανεπιστημίου Αιγαίου
ΓΕΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΚΔΟΣΗΣ

Αναπτύσσουμε τις δεξιότητές μας

Κατανοούμε προφορικά κείμενα		Κατανοούμε γραπτά κείμενα	
Παράγουμε προφορικό λόγο		Συνθέτουμε και γράφουμε κείμενα	
Διαβάζουμε κριτικά εικόνες			

Χτίζουμε τη γραμματική και το λεξιλόγιό μας

Μαθαίνουμε νέα γραμματικά φαινόμενα		Εμπεδώνουμε όσα γνωρίζουμε	
Μαθαίνουμε ορθογραφία		Εμπλουτίζουμε το λεξιλόγιό μας	

Εργαζόμαστε μαζί στην τάξη

Συζητάμε στην τάξη		Διαβάζουμε ολόκληρα βιβλία	
Χωριζόμαστε σε ομάδες		Δουλεύουμε στον ρυθμό μας	
Παρακολουθούμε βίντεο		Βλέπουμε τι μάθαμε	

Θα μας βοηθήσουνε και αυτά...

Παρατηρούμε τον βαθμό δυσκολίας των δραστηριοτήτων		
Διαβάζουμε τις στρατηγικές και σχεδιάζουμε τις κινήσεις μας		
Συμβουλευόμαστε το σημείο που μας δείχνει η πινακίδα		

Περιεχόμενα

Στην ενότητα αυτή

Κειμενικοί τύποι
Πολυτροπικότητα

Ακούμε, βλέπουμε,
διαβάζουμε

4. Μετακινούμαστε και εξυπηρετούμαστε ισότιμα; [8-37]

- Ανακαλύπτουμε διαφορετικούς τρόπους επικοινωνίας των ανθρώπων
- Διαβάζουμε ιστορίες ζωής συνανθρώπων μας
- Συζητάμε για την προσβασιμότητα, τις ατομικές διαφορές και τα κοινά μας χαρακτηριστικά
- Γράφουμε κείμενα οδηγίων για κατασκευές
- Κατασκευάζουμε τη δική μας προσβάσιμη περιοχή

- Κείμενα οδηγίων
- Λογοτεχνικά αποσπάσματα με αφηγήσεις βιωματικών ιστοριών
- Λεζάντες για καλλιτεχνικές δημιουργίες
- Ψηφιακές αφηγήσεις
- Εικόνες και βίντεο
- Κόμικς
- Ποιήματα (χαϊκού)
- Στίχοι τραγουδιών

- Νομικά κείμενα για τα δικαιώματα των συνανθρώπων μας
- Συνεντεύξεις για τη σημασία της κοινωνικής δράσης
- Λογοτεχνικά αποσπάσματα για την ετερότητα
- Ψηφιακά περιβάλλοντα για την προσβασιμότητα
- Κείμενα σε νοηματική γλώσσα

5. Το μέλλον μας είναι εδώ; [38-67]

- Διαβάζουμε κείμενα για την τεχνητή νοημοσύνη
- Συζητάμε για το πώς συνομιλεί η τεχνολογία με την ηθική
- Γράφουμε τα επιχειρήματά μας για τον αντίκτυπο των τεχνολογικών εξελίξεων
- Οργανώνουμε διάλογο με ανταλλαγή επιχειρημάτων (debate) για τις προκλήσεις του μέλλοντος

- Κείμενα επιχειρημάτων
- Αποσπάσματα από μυθιστορήματα επιστημονικής φαντασίας
- Έργα τέχνης
- Κόμικς
- Γελοιογραφίες
- Χρονολόγιο
- Νοητικοί χάρτες/αραχνογράμματα

- Γράμματα για τη χρήση της ΤΝ
- Πληροφοριακό υλικό για τις εφαρμογές της Τεχνητής Νοημοσύνης
- Θεσμικά κείμενα για τον σεβασμό στην πνευματική ιδιοκτησία
- Κόμικ και άρθρα για τα επαγγέλματα του μέλλοντος
- Συνεντεύξεις και γελοιογραφίες για τη ζωή στο μέλλον

6. Γιατί μας αρέσουν οι ταινίες; [68-97]

- Συζητάμε για τις αγαπημένες μας ταινίες
- Διαβάζουμε λογοτεχνικά κείμενα που μεταφέρθηκαν στον κινηματογράφο
- Δημιουργούμε χαρακτήρες για τις ιστορίες μας
- Γράφουμε τα δικά μας σενάρια
- Ανακαλύπτουμε τη διακειμενική σύνδεση της λογοτεχνίας με τον κινηματογράφο

- Αφηγηματικά κείμενα
- Λογοτεχνικά αποσπάσματα
- Ποιήματα
- Κόμικς
- Ταινίες μικρού μήκους
- Κινηματογραφικά σενάρια
- Podcast
- Εικόνες και βίντεο
- Γλωσσάρι για τον κινηματογράφο
- Γράφημα και ινφογράφημα

- Λογοτεχνικά αποσπάσματα με θέμα την αγάπη για τα βιβλία και τον κινηματογράφο
- Αφίσες για κινηματογραφικές ταινίες
- Άρθρα εφημερίδων για τον κινηματογράφο
- Τρέιλερ και αποσπάσματα ταινιών
- Παρουσιάσεις και κριτικές ταινιών

Συζητάμε, γράφουμε,
συνθέτουμε

Χτίζουμε τη
γραμματική μας

Χτίζουμε το
λεξιλόγιό μας

Διαβάζουμε ολόκληρα
λογοτεχνικά βιβλία

- Οδηγίες για τον σχεδιασμό μίας προσβάσιμης ιστοσελίδας
- Καλλιτεχνικές δημιουργίες με κοινωνικά μηνύματα
- Οδηγίες για τη δημιουργία μίας προσβάσιμης πόλης
- Πανό για τον σεβασμό των ανθρωπίνων δικαιωμάτων
- Ποιήματα (χαϊκού) για τις διαφορετικές μορφές της επικοινωνίας

- Συνοπτική προστακτική
- Απρόσωπα ρήματα και απρόσωπες εκφράσεις
- Προτασιακά επιρρήματα
- Διάκριση ονοματικών και επιρρηματικών προτάσεων
- Ειδικές, ενδοιαστικές και πλάγιες ερωτηματικές προτάσεις
- κλιτοι ρηματικοί τύποι σε -οντας/-ώντας (γνωστοί ως άκλιτες μετοχές)

- Παραγωγικά επιθήματα και κλιτικά επιθέτων
- Παραγωγικά και κλιτικά επιθήματα ουσιαστικών, ρημάτων και επιρρημάτων

- Διαβάζουμε βιβλία με θέμα τη διαφορετικότητα
- Γνωρίζουμε τα δομικά στοιχεία του κειμένου εντοπίζοντας τον κύριο χαρακτήρα και το θέμα του βιβλίου
- Παρουσιάζουμε το σκηνικό του βιβλίου αλλιώς, μέσα από παιχνίδια ρόλων
- Χρειαζόμαστε έναν καινούριο ήρωα; Τον δημιουργούμε!

- Επιστολή διαμαρτυρίας για τη χρήση υλικού χωρίς τη συγκατάθεσή μας
- Ποιήματα και παντομίμες για τα επαγγέλματα του μέλλοντος
- Συνέντευξη από ένα ρομπότ
- Επιχειρήματα για τη χρήση των κοινωνικών ρομπότ
- Διαφημιστικό σποτ για πρωτοποριακά προϊόντα
- Κριτικές για μία υπηρεσία του μέλλοντος

- Αποθετικά ρήματα
- Επιρρηματικοί προσδιορισμοί του χρόνου και του ποσού
- Κλίση ρημάτων σε -ίμαι
- Υποθετικές προτάσεις
- Εναντιωματικές και παραχωρητικές προτάσεις
- Αιτιολογικές προτάσεις
- Ενεργητική και παθητική σύνταξη

- Ομωνυμία
- Πολυσημία
- Παρωνυμία
- Νεολογισμοί
- Σχήματα λόγου (προσωποποίηση)
- Ταξινομικά και περιγραφικά/ αξιολογικά επίθετα

- Διαβάζουμε λογοτεχνικά βιβλία για τις τεχνολογικές εξελίξεις και τη ζωή στο μέλλον
- Αφηγούμαστε την ιστορία ενός βιβλίου ψηφιακά
- Παρεμβαίνουμε στην πλοκή αλλάζοντας τα ονόματα των ηρώων ή προσθέτοντας έναν νέο χαρακτήρα
- Δίνουμε εναλλακτικό τέλος και φιλοτεχνούμε το δικό μας εξώφυλλο για ένα βιβλίο

- Αφηγηματικά κείμενα/ κινηματογραφικά σενάρια
- Περιγραφές χαρακτήρων
- Δραματοποιήσεις αφηγήσεων
- Παρουσιάσεις για αγαπημένες μας ταινίες
- Επιχειρήματα για το τι κάνει μία ταινία συναρπαστική
- Εννοιολογικοί χάρτες και γλωσσάρια για τον κινηματογράφο

- Κλίση επιθέτων σε -ης, -ης, -ες και -ύς, -ιά-, -ύ
- Λειτουργία σημείων στίξης
- Ευθύς και πλάγιος λόγος
- Χρονικές προτάσεις
- Αποτελεσματικές και συμπερασματικές προτάσεις
- Τελικές προτάσεις
- Επιρρήματα του τρόπου και του χρόνου

- Μετωνυμίες
- Υπερώνυμα-Υπώνυμα
- Κυριολεξίες, Μεταφορές
- Παρομοιώσεις

- Αξιοποιούμε στοιχεία από τη μορφή ενός βιβλίου για τη διατύπωση σκέψεων και προσδοκιών για το περιεχόμενό του
- Εντοπίζουμε τα στοιχεία που συνθέτουν έναν λογοτεχνικό χαρακτήρα
- Κατασκευάζουμε το σκηνικό της ιστορίας με ανακυκλώσιμα υλικά
- Μετασχηματίζουμε το λογοτεχνικό κείμενο μέσα από δημιουργική αναδιήγησή του σε ψηφιακή αφήγηση

4

**Ανακαλύπτουμε
διαφορετικούς
τρόπους
επικοινωνίας των
ανθρώπων**

**Διαβάζουμε
ιστορίες ζωής
συνανθρώπων
μας**

**Συζητάμε
για την
προσβασιμότητα**

**Γράφουμε
κείμενα
οδηγιών**

**Κατασκευάζουμε
τη δική μας
προσβάσιμη
περιοχή**

Μετακινού- μαστε και εξυπηρε- τούμαστε ισότιμα;

1. Παρατηρούμε την εικόνα και συζητάμε στην τάξη.

- Σε ποιο μέρος βρίσκονται τα παιδιά; Τι κάνουν εκεί;
- Έφτασαν εκεί όλα με τον ίδιο τρόπο;
- Γιατί η πρόσβαση σε κάποια μέρη θα μπορούσε να είναι δύσκολη για ορισμένους ανθρώπους;

2. Η καλαθοσφαίριση είναι ένα άθλημα το οποίο μπορούν να παίξουν άνθρωποι σε αναπηρικό αμαξίδιο. Γνωρίζουμε άλλα αντίστοιχα αθλήματα;

3. Αν υποθέσουμε ότι ένα από τα παιδιά της εικόνας είναι κωφό, με ποιους τρόπους θα μπορούσε να επικοινωνήσει με τα υπόλοιπα;

4. Τα αγωνίσματα των Παραολυμπιακών Αγώνων είναι ακριβώς τα ίδια με αυτά των Ολυμπιακών; Γιατί;

*Χρονογραμμή
Η χρονογραμμή
της νοηματικής
γλώσσας στον
κόσμο*

*Βίντεο
Η ελληνική
νοηματική γλώσσα
στο ψηφιακό
περιβάλλον (IEL -
EK "Αθηνά")*

4.1 Πόσα μέσα επικοινωνίας χρησιμοποιούμε;

Στην υποενοότητα αυτή μαθαίνουμε:

- με ποια άλλα μέσα, εκτός από τα λόγια, μπορούμε να επικοινωνούμε
- πώς να δημιουργούμε δικούς μας τρόπους επικοινωνίας

1. Παρατηρούμε την εικόνα και απαντούμε στις ερωτήσεις.

- Γιατί σε κάποιους ανθρώπους αρέσει ο χορός;
- Θα μπορούσε ένα κωφό ή βαρήκοο άτομο να γίνει χορευτής/τρια;

2. Παρακολουθούμε τη συνέντευξη του Παναγιώτη Παράσχου, του πρώτου κωφού χορευτή που εισήχθη στην Κρατική Σχολή Ορχηστρικής Τέχνης, και...

- ...εξηγούμε πώς συγχρονίζεται ένας κωφός χορευτής ή μία χορεύτρια με τη μουσική.
- ...συσχετίζουμε τον τρόπο σκέψης του χορευτή με τον δικό μας. Αντιμετωπίζουμε τη ζωή με τον ίδιο τρόπο;

*Βίντεο
Ο πρώτος κωφός
χορευτής που
εισήχθη στην
ΚΣΟΤ – συνέντευξη
(KIDOT)*

Μελετούμε στίχους που μιλούν για τη νοηματική γλώσσα. Δραστηριότητα 1.

Διαβάζοντας μια ιστορία μπορούμε να κάνουμε προβλέψεις για το τι πρόκειται να συμβεί στη συνέχεια και να διαπιστώσουμε αν αυτές τελικά επαληθεύονται στο τέλος της ανάγνωσης. Σε αυτή τη διαδικασία μπορούν να μας βοηθήσουν κάποια στοιχεία που συναντάμε μέσα στο κείμενο, αλλά και οι γνώσεις που ήδη έχουμε για το θέμα.

3. Η σειρά μας! Κατά τη διάρκεια της ανάγνωσης του κειμένου που ακολουθεί, κάνουμε προβλέψεις και τις αιτιολογούμε. Συμπληρώνουμε στα παρακάτω πλαίσια.

Πρόβλεψη 1:

Πώς θα αισθανθεί η Ισμήνη στο νέο περιβάλλον;

.....
.....

Έκανα αυτήν την πρόβλεψη, επειδή

.....
.....

Πρόβλεψη 2:

Τι θα βοηθήσει την Ισμήνη να παρακολουθήσει το μάθημα χορού;

.....
.....

Έκανα αυτήν την πρόβλεψη, επειδή

.....
.....

Κείμενο

1

Χόρευσε μαζί μου

Η Ισμήνη είναι ένα κωφό κορίτσι δεκατεσσάρων ετών που θέλει να ζει όπως όλα τα παιδιά της ηλικίας της. Η καλύτερή της φίλη, η Χριστίνα, την προσκαλεί σε ένα μάθημα χορού και η Ισμήνη ζητάει την άδεια της μητέρας της.

Η μαμά μάς κοιτούσε αναποφάσιστη.

«Μην ανησυχείτε, κυρία Αθηνά, η σχολή χορού είναι πέντε λεπτά με τα πόδια. Θα προσέχουμε!».

5 Πριν προλάβει η μαμά να φέρει αντίρρηση, εγώ είχα ήδη αρπάξει το μπουφάν μου και κατεβαίναμε με τη Χριστίνα τρέχοντας τις σκάλες, μην το μετανιώσει και δε με αφήσει να πάω.

10 Έξω από τη σχολή, τα διπλοπαρκαρισμένα αυτοκίνητα έκλειναν τον δρόμο. Διασχίσαμε την αίθουσα αναμονής και μπήκαμε στα αποδυτήρια. Το χέρι της Χριστίνας γλίστρησε από τους ώμους μου και για λίγες στιγμές σχεδόν δεν την έβλεπα, έτσι όπως ήταν περικυκλωμένη από κορίτσια που την αγκάλιαζαν. Εκείνη όμως ξέφυγε από την αγκαλιά τους και στάθηκε απέναντί μου. «Αυτή είναι η καλύτερή μου φίλη, η Ισμήνη», είπε και με έδειξε. «Είναι κωφή, οπότε να της μιλάτε όπως της μιλάω εγώ τώρα, καθαρά και πάντα κοιτάζοντάς την».

15 Ασυναίσθητα, έριξα τα μαλλιά μπροστά για να κρύψω τα ακουστικά στα αυτιά μου. Είχα αρχίσει να νιώθω πραγματικά άβολα, όταν ένα κορίτσι, το ψηλότερο, ξεκόλλησε από το τσούρμο και με πλησίασε απλώνοντας το χέρι.

«Είμαι η Άννα», διάβασα στα χείλη της. «Χαίρω πολύ».

20 Έπειτα από αυτό, δεν προλάβαινα να σφίγγω τα χέρια που μου απλώνονταν. Αν και ήταν αδύνατο να μάθω όλα τα ονόματα, συγκράτησα από μια δυο λεπτομέρειες για καθεμιά, ώστε να ρωτήσω αργότερα τη Χριστίνα.

Η Άννα άνοιξε μια κλειστή πόρτα και μπήκαμε σε μια τεράστια αίθουσα με ξύλινο πάτωμα και καθρέφτες στους δύο από τους τέσσερις τοίχους. Δίπλα σε ένα μεγάλο στερεοφωνικό, στεκόταν ένας νεαρός άντρας.

«Ο κύριος Ορέστης, ο δάσκαλός μας», νοημάτισε η Χριστίνα.

Σταματούμε για λίγο την ανάγνωση και γράφουμε την πρόβλεψη 1 στο πρώτο πλαίσιο.

4.1 Πόσα μέσα επικοινωνίας χρησιμοποιούμε;

- «Καλώς ήλθες!» μου είπε ο κύριος Ορέστης, όταν τους πλησίασα.
- 25 «Μπορείς να καθίσεις εδώ, αν θέλεις», και μου έδειξε τον χώρο δίπλα στο στερεοφωνικό. Κάθισα οκλαδόν και τότε κάτι περίεργο συνέβη: το πάτωμα άρχισε να δονείται και μαζί με το πάτωμα κι εγώ. Η μουσική πρέπει να είχε αρχίσει, γιατί τα κορίτσια κινούνταν. Τις παρακολουθούσα μαγεμένη. Ήταν σαν να έφτιαχναν λέξεις με το σώμα τους, ένα άλλο είδος νοηματικής, κι εγώ προσπαθούσα να μαντέψω τι έλεγαν. Πότε έδειχναν σαν να χαιρετάνε έναν φίλο και να μιλάνε χαλαρά μαζί του, πότε σαν να θύμωσαν, γιατί οι κινήσεις τους γίνονταν κοφτές, σχεδόν επιθετικές, πότε χόρευαν πιο παιχνιδιάρικα χαμογελώντας στον καθρέφτη...

Σταματούμε για λίγο την ανάγνωση και γράφουμε την πρόβλεψη 2 στο δεύτερο πλαίσιο.

- Εκείνο το βράδυ, με το λάπτοπ κρυμμένο κάτω από τα σκεπάσματα, έβλεπα βίντεο με χορογραφίες. Κάποια στιγμή, πληκτρολόγησα δειλά «deaf dancer». Μου κόπηκε η
- 35 ανάσα, όταν στην οθόνη εμφανίστηκαν αποτελέσματα: μια χορευτική ομάδα κωφών στην Αγγλία, ένα φεστιβάλ χορού κωφών στο Σαν Φρανσίσκο, κωφοί χορευτές που συμμετείχαν σε διαγωνισμούς – ένας μάλιστα είχε κερδίσει την πρώτη θέση*!

- Κι έπειτα, με δάχτυλα που συνεχώς πατούσαν λάθος γράμματα, κατάφερα να
- 40 γράψω στα ελληνικά «κωφός χορευτής». Έπεσα πάνω στη συνέντευξη ενός κωφού αγοριού που πέρασε στην Κρατική Σχολή Χορού. Όταν η δημοσιογράφος τον ρώτησε **πώς μπορεί να συγχρονίζεται με τη χορογραφία**, αφού δεν ακούει τη μουσική, εκείνος της απάντησε ότι πιάνει τον ρυθμό από τις δονήσεις στο
- 45 πάτωμα. Ακόμα όμως κι όταν χάνει την επαφή με το πάτωμα, ξαναβρίσκει τον ρυθμό του παρατηρώντας τις κινήσεις της ομάδας.

Ποιος είναι ο συντακτικός ρόλος της πρότασης που ξεκινά με το «πώς»;

Μια τρελή σκέψη άρχισε να σχηματίζεται στο μυαλό μου. Θα μπορούσα λοιπόν κι εγώ να χορεύω; Άλλωστε, ήδη μιλάω με τα χέρια. Θα ήθελα να μάθω να μιλάω και με όλο μου το σώμα.

Χριστίνα Αποστολίδη, *Χόρευε μαζί μου*, Ψυχογιός

* Ο λόγος για τη χορευτική ομάδα Signdance Collective International, το Bay Area International Deaf Dance Festival και τον Nyle DiMarco που κέρδισε στο αμερικανικό *Dancing With The Stars* το 2016.

4. Απαντάμε στις ερωτήσεις.

Εντοπίζουμε πληροφορίες

- Σε μια αφήγηση το κεντρικό πρόσωπο έρχεται, συνήθως, αντιμέτωπο με προκλήσεις. Ποια είναι η πρόκληση της Ισμήνης; Σε ποια σημεία εντοπίζεται;
- Πώς επικοινωνούν οι κωφοί και βαρήκοοι άνθρωποι, σύμφωνα με όσα διαβάσαμε;

Βγάζουμε συμπεράσματα

- Οι συμμαθήτριες της Χριστίνας συμπάθησαν την Ισμήνη; Πώς το καταλαβαίνουμε;
- Γιατί η Ισμήνη αναζήτησε πληροφορίες στο διαδίκτυο πρώτα στα αγγλικά και μετά στα ελληνικά;

Αξιολογούμε

- Ποιο είναι το μήνυμα που η συγγραφέας θέλει να μεταδώσει μέσα από το συγκεκριμένο απόσπασμα;
- Ποιες συμβουλές θα δίνουμε στην Ισμήνη για να εκπληρώσει το όνειρό της;

5. Παρατηρούμε τις παρακάτω λέξεις του κειμένου. Γνωρίζουμε άλλες λέξεις που να έχουν στο τέλος τους το χρωματισμένο στοιχείο;

ξύλινο, χορευτική

Αυτά τα στοιχεία ονομάζονται **επιθήματα**. Μπαίνουν στο τέλος του θέματος μιας λέξης και μας βοηθούν να δημιουργήσουμε νέες λέξεις ή να καταλάβουμε σε ποια γραμματική κατηγορία ανήκει μια λέξη.

6. Παρατηρούμε τις λέξεις που βρίσκονται στον αριστερό καθρέφτη της αίθουσας χορού. Συνδυάζουμε τις λέξεις με ταιριαστά επιθήματα από τον δεξί καθρέφτη. Δημιουργούμε επίθετα και τα γράφουμε στο ξύλινο πάτωμα.

χάδι, τάλαντο
καταστρέφω
κοντά
παραλία, γλυκός
καλλιεργώ
μικρός
φόβος, ασήμι
κόκκινος, ψήνω
Εσπερίδα

-τός, -ιάρης
-ινος
-ούλης
-ωπός
-ένιος, -ειδής
-ικός, -ερός
-ούτσικος
-σιμος
-ούχος
-ιακός

Βίντεο
Ο Εθνικός
Ύμνος της
Ελλάδας
στη
νοηματική
γλώσσα

7. Επισκεπτόμαστε στο διαδίκτυο το online Λεξικό Ελληνικής Νοηματικής Γλώσσας του Ινστιτούτου Εκπαιδευτικής Πολιτικής. Αναζητούμε τις λέξεις ομάδα, φίλος, χέλιο και ομιλία και τις παρουσιάζουμε στη νοηματική γλώσσα.

Χτίζουμε το λεξιλόγιό μας (επιθήματα). Δραστηριότητες 2, 3 και 4.

4.1 Πόσα μέσα επικοινωνίας χρησιμοποιούμε;

8. Στα παρακάτω αποσπάσματα από το κείμενο «Χόρευε μαζί μου», υπογραμμίζουμε τις εξαρτημένες/ δευτερεύουσες προτάσεις και κυκλώνουμε τους συνδέσμους με τους οποίους ξεκινούν.

• *Μια τρελή σκέψη άρχισε να σχηματίζεται στο μυαλό μου.*

• *Μου κόπηκε η ανάσα, όταν στην οθόνη εμφανίστηκαν αποτελέσματα.*

Η εξαρτημένη/ δευτερεύουσα πρόταση λειτουργεί ως αντικείμενο στο ρήμα της κύριας πρότασης. Γι' αυτό ονομάζεται **ονοματική**.

Η εξαρτημένη/ δευτερεύουσα πρόταση λειτουργεί όπως ένα επίρρημα (συγκεκριμένα, απαντάει στην ερώτηση «πότε;»). Γι' αυτό ονομάζεται **επιρρηματική**.

Οι εξαρτημένες/ δευτερεύουσες προτάσεις χωρίζονται σε **δύο κατηγορίες**:

1. Ονοματικές προτάσεις

Λειτουργούν όπως ένα όνομα (ουσιαστικό, επίθετο, αντωνυμία), δηλαδή ως:

- **Υποκείμενο** (*Πρέπει να σε δω.*)
- **Αντικείμενο** (*Αισθάνθηκα ότι κρύωσα.*)
- **Κατηγορούμενο** (*Αυτό το προϊόν είναι ό,τι χρειάζομαι.*)
- **επεξήγηση σε κάποιον όρο της διπλανής πρότασης** (*Μου είπε όλη την αλήθεια, ότι δηλαδή δεν ήξερε τίποτα.*)

2. Επιρρηματικές προτάσεις

Λειτουργούν όπως ένα επίρρημα.

Προσδιορίζουν συνήθως το ρήμα της κύριας πρότασης και απαντούν σε ερωτήσεις όπως: γιατί;, πώς;, πότε;, πού; κ.ά.

(*Μπήκατε στην αίθουσα, αφότου σας έλεγξαν τα εισιτήρια.*)

9. Πώς αισθάνονται οι άνθρωποι, όταν χορεύουν; Δημιουργούμε δύο περιόδους στο ημερολόγιό μας με θέμα τον χορό, χρησιμοποιώντας ονοματικές και επιρρηματικές προτάσεις.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

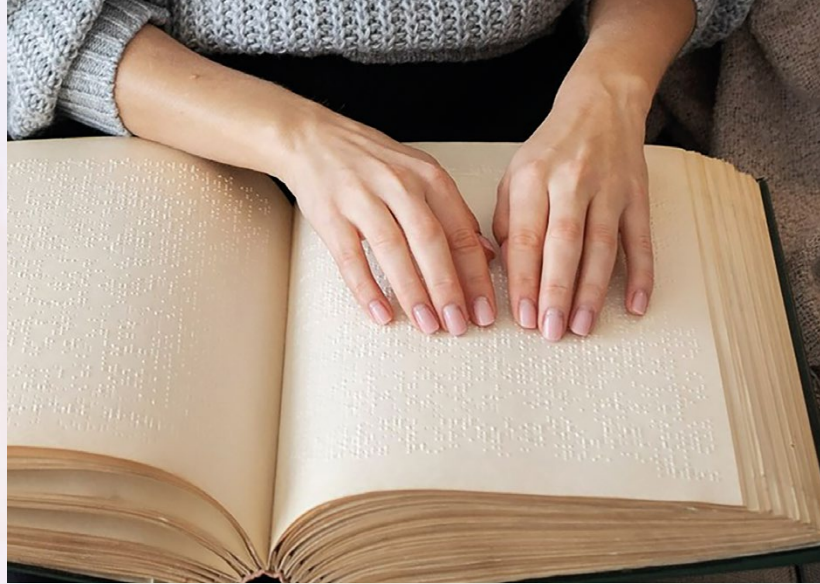

Χτιζουμε τη γραμματική μας (εξαρτημένες/δευτερεύουσες προτάσεις). Δραστηριότητες 5-6. Φτιάχνουμε τις δικές μας γλώσσες επικοινωνίας. Δραστηριότητα 7.

Δημοσιεύτηκε ο νόμος που αναγνωρίζει ως επίσημο το σύστημα γραφής και ανάγνωσης Μπράιχ!

Η ελληνική γραφή Μπράιχ (Braille) αναγνωρίζεται ως ο τρόπος γραφής των τυφλών Ελλήνων πολιτών. Το κράτος υποχρεούται να λάβει μέτρα για την προώθησή της, καθώς και για την κάλυψη των αναγκών επικοινωνίας των ως άνω πολιτών.

Φύλλο Εφημερίδας της Κυβερνήσεως (ΦΕΚ) της Ελληνικής Δημοκρατίας, Νόμος 4488/2017

Στη Braille κάθε γράμμα του αλφαβήτου αντιστοιχεί σε ένα σύνολο από ανάγλυφες κουκίδες.

10. Διαβάζουμε προσεκτικά το παραπάνω κείμενο, παρατηρούμε την εικόνα και τη λεζάντα της και απαντούμε στις ερωτήσεις.

- Τι καταλαβαίνουμε για τον άνθρωπο που έχει το χέρι του πάνω στο βιβλίο της εικόνας;
- Πού έχει δημοσιευτεί το κείμενο; Τι μπορούμε να βρούμε στην Εφημερίδα της Κυβερνήσεως;

11. Διαβάζουμε τις σειρές 1-20 του κειμένου «Χόρεψε μαζί μου» και το απόσπασμα από το ΦΕΚ. Ποια χαρακτηριστικά εντοπίζουμε στο πρώτο κείμενο, ποια στο δεύτερο και ποια και στα δύο; Σημειώνουμε με ✓.

Κείμενο
«Το
Μονόγραμμα
του Οδυσσέα
Ελύτη σε
μορφή Braille

Βίντεο
Ο Κ.Π.
Καβάφης
σε μορφή
Braille (Αρχείο
Καβάφη,
Ίδρυμα
Ωνάση)

Χαρακτηριστικά	«Χόρεψε μαζί μου»	ΦΕΚ
Το ύφος του κειμένου είναι αυστηρό.		
Συναντάμε επίθετα που περιέχουν επιθήματα.		
Υπάρχουν προτάσεις που λειτουργούν ως αντικείμενα σε κάποιο ρήμα.		
Χρησιμοποιούνται παρελθοντικοί χρόνοι.		
Παρατηρούμε την αρχή και το τέλος μιας αφήγησης.		

4.2 Πόσο διαφορετικές είναι οι ζωές μας;

Στην υποενότητα αυτή μαθαίνουμε:

- πόσο μοιάζουν ή διαφέρουν οι ζωές μας με αυτές συνανθρώπων μας
- πώς μπορούμε να δράσουμε, ώστε να δώσουμε νόημα στην καθημερινότητά μας

1. Τι είναι ο εθελοντισμός; Γνωρίζουμε παραδείγματα εθελοντισμού;

- Διαβάζουμε τον τίτλο του παρακάτω κειμένου. Πώς θα μπορούσε ένα ατύχημα να οδηγήσει στην αισιοδοξία;

Όταν διαβάζουμε ένα κείμενο, εντοπίζουμε τις λέξεις ή φράσεις με τις οποίες ο/η συγγραφέας εκφράζει την άποψη, τα συναισθήματα ή την βεβαιότητά του/της για όσα υποστηρίζει.

Κείμενο

1

Δημήτρης Αντωνίου: το ατύχημα που τον οδήγησε στην αισιοδοξία

Πώς είναι να παραμένεις αισιόδοξος σε μια εποχή όπου τα προβλήματα και η καθημερινότητα μπορεί να σε αποκαρδιώνουν; Γίνεται να αντικρίζεις την όμορφη πλευρά της ζωής;

- 5 Μαζί με τον συγγραφέα Δημήτρη Αντωνίου κάναμε μια φωτεινή και δυναμική, σαν τον ίδιο, συζήτηση για την ακτιβιστική του δράση. Μαζί του μάθαμε πώς να δώσουμε νόημα στην καθημερινότητά μας.

Γιατί η πρόταση σε έντονη γραφή δεν έχει ερωτηματικό;

Το ατύχημα

- 10 Όταν ο Δημήτρης Αντωνίου ήταν μαθητής λυκείου, είχε ένα ατύχημα και έκτοτε χρησιμοποιεί αναπηρικό αμαξίδιο. Ένα διερχόμενο αυτοκίνητο τον παρέσυρε έξω από το σχολείο του στη Θεσσαλονίκη. Το γεγονός αυτό του άλλαξε τη ζωή, αλλά, ευτυχώς, δεν του στέρησε την όρεξη να ζήσει, όπως αναφέρει ο ίδιος.

- 15 «Το μυστικό ήταν ότι δούλεψα πολύ με τον εαυτό μου. Δεν απέφυγα τη λύπη και τον πόνο μου, αλλά τα αντιμετώπισα. Αρχισα να βλέπω ότι η ζωή είναι πάρα πολλά πράγματα. Έχω χάσει, σίγουρα, αρκετά, αλλά έχουν μείνει πάρα πολλά που μπορώ να κάνω, να αξιοποιήσω και να χαρώ».

Η ακτιβιστική δράση στα σχολεία

- 20 Ο Δημήτρης Αντωνίου πραγματοποιεί ομιλίες και παρεμβάσεις σε σχολεία για θέματα οδικής ασφάλειας και προσβασιμότητας των ατόμων που αντιμετωπίζουν κινητικά προβλήματα.

«Οι μεγάλες πόλεις έχουν χίλια δυο προβλήματα. Μονάχα αν κάνουμε όλοι ό,τι μπορούμε, θα μπορέσει να αλλάξει αυτή η κατάσταση.»

25 Προφανώς, μόνος μου δεν μπορώ. Αυτός, όμως, δεν είναι λόγος να μην κάνω τίποτα.»

«Από τη στιγμή που μπήκε στη ζωή μου ο εθελοντισμός, βρέθηκε τόσο νόημα όσο δεν μπορούσα να φανταστώ ποτέ. Ξεκινώ να πάω σε ένα σχολείο και βρίσκω τεράστια δύναμη και ενέργεια. Σκέφτομαι ότι, έστω και μόνο ένα από τα παιδιά να κρατήσει κάτι απ' όσα λέμε, μπορεί να σώσει μια ζωή. Μια μέρα, με πλησίασε ένας πιτσιρίκος στον δρόμο. Μου είπε ότι χάρη σε

30 εμένα που είχα επισκεφθεί το σχολείο του παλιότερα, φόρεσε κράνος και σώθηκε από ένα ατύχημα. Το να ακούς τέτοια παραδείγματα είναι ανεκτίμητο. Γλέον, για εμένα είναι μονόδρομος να προσφέρω ό,τι μπορώ», καταλήγει ο Δημήτρης.

Ο Δημήτρης Αντωνίου σε επίσκεψή του σε σχολείο

Ευτέρπη Μουζακίτη, εφημερίδα Athens Voice, 2021

2. Εντοπίζουμε τα σημεία του κειμένου που έχουν επισημανθεί με ροζ χρώμα.

- Με ποια γλωσσικά μέσα ο κ. Αντωνίου και η δημοσιογράφος εκφράζουν την προσωπική τους άποψη στα συγκεκριμένα παραδείγματα;
- Ποιες λέξεις ή φράσεις από αυτές εκφράζουν συναίσθημα και ποιες βεβαιότητα;

Βίντεο
Ο ρόλος
της ευγνωμοσύνης στη ζωή
(Δημήτρης Αντωνίου)

3. Απαντάμε στις ερωτήσεις.

Εντοπίζουμε πληροφορίες

- Ποια στοιχεία του κειμένου δείχνουν ότι πρόκειται για συνέντευξη;
- Ποια είναι η ακτιβιστική δράση του Δημήτρη Αντωνίου;

Βγάζουμε συμπεράσματα

- Από ποιο σημείο του κειμένου φαίνεται ότι οι επισκέψεις του Δημήτρη Αντωνίου στα σχολεία επηρεάζουν θετικά τα παιδιά;
- Ποιες είναι οι δυσκολίες που αντιμετωπίζουν τα άτομα με κινητικά προβλήματα στις μεγάλες πόλεις;

Αξιολογούμε

- Ποιο είναι το κοινωνικό μήνυμα που μεταδίδεται μέσα από το κείμενο;
- Ποια εθελοντική δράση θα μπορούσαμε να οργανώσουμε για το σχολείο ή την περιοχή μας;

4.2

Πόσο διαφορετικές είναι οι ζωές μας;

Παρατηρούμε τις παρακάτω λέξεις της συνέντευξης. Γνωρίζουμε άλλες λέξεις που να έχουν στο τέλος τους το χρωματισμένο στοιχείο;

αντιμετωπίζω   στερώ   τελικά   προφανώς

4. Αφού ταιριάξουμε τις λέξεις στα κάδρα με τα επιθήματα που βρίσκονται στο πλαίσιο από κάτω, σχηματίζουμε ρήματα και επιρρήματα και τα γράφουμε στις κενές γραμμές.

πάρκινγκ	άνθος	αγκαλιά	ευτυχής
δουλειά	γρήγορος	αλλαγή	πάγος
τρέξιμο	καλός	προσπάθεια	μάθηση

-άζω -ιάζω -εύω -ω/-ώ -ίζω -ώνω -άρω -αίνω -α -ά -ώς

.....

.....

.....

5. Για καθεμία από τις λέξεις της πρώτης στήλης σχηματίζουμε ένα ρήμα ή ένα επίρρημα και δημιουργούμε μια πρόταση με αυτό.

Λέξη κειμένου	Παράγωγη λέξη	Πρόταση
αισιοδοξία		
λύπη		
δύναμη		

Χτίζουμε το λεξιλόγιό μας (επιθήματα ρημάτων και επιρρημάτων). Δραστηριότητες 2-3. Συζητάμε για κοινωνικά ζητήματα. Δραστηριότητες 1 και 4.

Στη συνέντευξη του Δημήτρη Αντωνίου, διαβάσαμε τις παρακάτω περιόδους:

- Αρχισα να βλέπω ότι η ζωή είναι πάρα πολλά πράγματα.
- Μαζί του μάθαμε πώς να δώσουμε νόημα στην καθημερινότητά μας.

Οι υπογραμμισμένες δευτερεύουσες προτάσεις ανήκουν σε διαφορετικά είδη. Η πρώτη είναι μια ειδική πρόταση, ενώ η δεύτερη μία πλάγια ερωτηματική πρόταση.

Οι **ειδικές προτάσεις** συμπληρώνουν το νόημα του ρήματος ή κάποιου ονόματος της κύριας συνήθως πρότασης και εισάγονται με τους συνδέσμους **ότι, πως, που.**

- Είναι σίγουρο ότι η οικογένειά μας θα τα καταφέρει.
- Ο πατέρας πιστεύει πως η μητέρα τού ετοιμάζει μια έκπληξη.

Οι **πλάγιες ερωτηματικές προτάσεις** εκφράζουν ερώτηση ή απορία και εισάγονται με τα **αν, μήπως,** με **ερωτηματικές αντωνυμίες** (π.χ. **τι, ποιος, πόσος...**) και με **ερωτηματικά επιρρήματα** (π.χ. **πού, πώς, πότε, πόσο...**).

- Δε διακρίνεται ποια είναι η δική μας ομπρέλα στην παραλία.
- Μας ρώτησε αν συμμετέχουμε στο επιτραπέζιο παιχνίδι.

6. Στις παρακάτω περιόδους κυκλώνουμε μόνο τις λέξεις που εισάγουν ειδικές προτάσεις.

- Απόρησε πώς δεν βράχηκε ολόκληρος με τέτοια καταιγίδα!
- Μου ανέφεραν πως η Ζωή δε θα βρίσκεται στον χώρο της συναυλίας.
- Δεν πίστεψα ποτέ πως θα μπορούσε να συμβεί κάτι τέτοιο.
- Ακόμα φαίνεται απίθανο πώς παραδέχτηκαν πως εκείνοι έφταιγαν.

7. Υπογραμμίζουμε τις πλάγιες ερωτηματικές προτάσεις.

- Δεν είναι βέβαιο πότε θα αναρτήσουμε τις δράσεις μας στην ιστοσελίδα.
- Προσπαθώ να ανακαλύψω τι σημαίνει αυτή η ιταλική λέξη.
- Διάβασε ποιους κανόνες έπρεπε να ακολουθήσει.
- Έψαξε για να μάθει πού θα γινόταν η τελετή αποφοίτησης.

Όταν το «**πως**» δεν τονίζεται, σημαίνει «**ότι**» και εισάγει **ειδική πρόταση.**
Όταν τονίζεται (**πώς**), ρωτάει και εισάγει **πλάγια ερωτηματική πρόταση.**

Χτίζουμε τη γραμματική μας (ειδικές και πλάγιες ερωτηματικές προτάσεις). Δραστηριότητες 5-6.
Διαβάζουμε κριτικά εικόνες και δημιουργούμε κόμικς. Δραστηριότητες 7-8.

Όταν έφυγαν τα αγάλματα

Η Αγγελίνα έχει μεγαλώσει μέσα στο Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο, γιατί εκεί δουλεύουν οι γονείς της. Στο παρακάτω απόσπασμα περιγράφεται η πρώτη συνάντηση του κοριτσιού με τα αγάλματα του μουσείου, με κάποια από τα οποία αισθάνεται ότι έχει κάτι κοινό.

Την πρώτη φορά που το κορίτσι άκουσε τα αγάλματα να τραγουδάνε ήταν δεν ήταν τριών χρονών. Η αίθουσα σιωπηλή και άδεια κι εκείνο καθόταν καταγής με ένα χαρτί κι ένα μολύβι να ζωγραφίζει.

- 5 Στην αρχή το κορίτσι άκουσε μόνο κάποιο γελάκι κι έπειτα κι άλλο κι έπειτα κι άλλο. Κι απροσδόκητα άκουσε τη μαρμάρινη πριγκίπισσα να της λέει: «Μικρό κορίτσι, μη φοβάσαι».

Και το κορίτσι ένιωσε κάποιον να της χαϊδεύει το χέρι που είχε μάθει να κρύβει μέσα στο μανίκι του. Τότε στράφηκε να δει. Κι είδε πράγματα...

- 10 Είδε όλους αυτούς που δεν είχαν πόδια να στέκονται ολόρθοι, είδε όλους αυτούς που δεν είχαν κεφάλια να της χαμογελούν κι όλους αυτούς που δεν είχαν χέρια να της γνέφουν «καλώς όρισες».

Κι ήταν η πρώτη φορά που εκείνο το κορίτσι ένιωσε πως ανήκε κάπου.

- 15 «Τώρα θα τραγουδήσουμε. Για καλωσόρισμα», είπε μια άλλη κοπέλα με φτερά, σώμα πουλιού και δίχως χέρια κι ήταν εκείνη η θλίψη στο πρόσωπό της που την έκανε ακόμα πιο όμορφη.

Μέσα στην απόλυτη ησυχία –μόνο τα βήματα του νυχτοφύλακα αντηχούσαν στο δάπεδο– το κορίτσι άκουσε για πρώτη φορά το τραγούδι των αγαλμάτων. Από τότε θα το άκουγε πολύ συχνά τις νύχτες.

- 20 Μπορούσε να το ακούσει ακόμα κι όταν αποκαμωμένη την πήρε ο ύπνος εκεί κάτω από τα πόδια της μαρμάρινης πριγκίπισσας, ακόμα κι όταν τη βρήκε η μάνα της κι έτσι αποκοιμισμένη την πήρε αγκαλιά, ακόμα κι όταν την έβαλε στο κρεβάτι της.

- 25 Μπορούσε να το ακούει ακόμα και μέσα στο όνειρό της.

Αγγελική Δαρλάση, *Όταν έφυγαν τα αγάλματα*, Μεταίχμιο

«Μαρμάρινο άγαλμα της Θέμιδας»
Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο

Βίντεο και συλλογή εικόνων
Αγάλματα της ελληνιστικής περιόδου
(Εθνικό Αρχαιολογικό Μουσείο)

8. Διαβάζουμε με προσοχή το παραπάνω κείμενο και απαντάμε στις ερωτήσεις.

- Ποιες εικόνες που σχετίζονται με τις αισθήσεις μας μπορούμε να εντοπίσουμε στο κείμενο;
- Πώς αλλάζουν τα συναισθήματα του κοριτσιού κατά τη διάρκεια της ιστορίας; Δικαιολογούμε την απάντησή μας.

Εξερεύνηση
Κατηγορίες αναπηρίας

9. Σωστό ή Λάθος; Συνεργαζόμαστε και εντοπίζουμε διαφορές ή ομοιότητες ανάμεσα στη συνέντευξη και στο λογοτεχνικό απόσπασμα της υποενότητας. Αιτιολογούμε τις απαντήσεις μας.

Ισχύει ότι...		Σ	Λ
1.	Τα δύο κείμενα έχουν διαφορετικό στόχο.		
2.	Το λογοτεχνικό απόσπασμα θα μπορούσαμε να το διαβάσουμε σε μια ειδησεογραφική ιστοσελίδα.		
3.	Το ένα από τα δύο κείμενα αναφέρεται σε πραγματικά περιστατικά.		
4.	Στα δύο κείμενα επικρατεί το α' ενικό πρόσωπο.		

10. Αντλώντας έμπνευση από τα δύο κείμενα της υποενότητας και από το παρακάτω παράθεμα:

- φτιάχνουμε ένα άγαλμα ή μια καλλιτεχνική δημιουργία στον χώρο **αφιερωμένα στην ισότητα, την αλληλεγγύη και τον σεβασμό μεταξύ των ανθρώπων** χρησιμοποιώντας πηλό, πλαστελίνη ή ανακυκλώσιμα υλικά,
- συνοδεύουμε τη δημιουργία μας με έναν τίτλο και ένα μικρό κείμενο, όπου αναφέρουμε τι αναπαριστά και τι συμβολίζει,
- διοργανώνουμε μια μικρή έκθεση και καλούμε τις υπόλοιπες τάξεις του σχολείου να την επισκεφτούν.

Στα κορεάτικα η λέξη «μποτάρι» σημαίνει μπόγος. Κατά την παράδοση, στα μποτάρι συγκεντρώνονταν τα σημαντικότερα πράγματα που μπορεί να είχε ένας άνθρωπος, συχνά τη χρονική στιγμή κατά την οποία αναγκαζόταν να φύγει από την πατρίδα του. Μέσα τους περιέχουν μεταχειρισμένα ρούχα τα οποία, όπως σημειώνει η καλλιτέχνης, κουβαλούν τη μωροδιά, τις αναμνήσεις και τις επιθυμίες των ανθρώπων.

Ελισάβετ Ιωαννίδη & Δημήτρης Καννάς. *Περιπλανήσεις με τη σύγχρονη τέχνη*. ΕΜΣΤ

Κιμσούτζα. «Μποτάρι»
[εγκατάσταση], ΕΜΣΤ

4.3 Υπάρχει ισότιμη πρόσβαση στον ψηφιακό κόσμο;

Στην υποενότητα αυτή:

- επεξεργαζόμαστε κείμενα για την προσβασιμότητα στις ψηφιακές τεχνολογίες
- εκφράζουμε αλληλεγγύη και ενδιαφέρον για τις δυσκολίες των συνανθρώπων μας

1. Παρατηρούμε την εικόνα και συζητάμε.

Ψηφιακή προσβασιμότητα.

- Γνωρίζουμε τι σημαίνουν τα σύμβολα που εμφανίζονται πάνω στα αντικείμενα;
- Υπάρχουν σημεία της εικόνας που ξεχωρίζουν και προσελκύουν την προσοχή μας; Με ποιον τρόπο δίνεται έμφαση σε αυτά;
- Ποιες πληροφορίες μάς δίνει η εικόνα και ποιες η λεζάντα;
- Πώς καταλαβαίνουμε τη φράση *ψηφιακή προσβασιμότητα*;

Γράφημα
Ψηφιακή
προσβασιμότητα
για όλους

Σύμφωνα με την Οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου¹ το 2016 και του Συμβουλίου της 26ης Οκτωβρίου 2016 (Ε.Ε. L 327), το περιεχόμενο των ιστοσελίδων και των εφαρμογών για κινητές συσκευές του δημόσιου τομέα όλων των χωρών της Ε.Ε. θα πρέπει να είναι σχεδιασμένο με τέτοιο τρόπο ώστε να είναι προσβάσιμο στα άτομα με αναπηρίες.

2. Αναζητούμε στο διαδίκτυο το βίντεο *Ψηφιακή πλατφόρμα της ΔΥΠΑ για άτομα με αναπηρία και δυσκολίες πρόσβασης* και απαντάμε στις παρακάτω ερωτήσεις.

- Τι σημαίνει το αρκτικόλεξο ΔΥΠΑ;
- Στο βίντεο αναφέρονται 4 τρόποι αλλαγής του περιεχομένου της ιστοσελίδας της ΔΥΠΑ, ώστε να είναι προσβάσιμο σε άτομα με αναπηρίες. Τους **σημειώνουμε** και τους **εξηγούμε**.
- Για ποιον λόγο η Οδηγία του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου επεσήμανε ως υποχρεωτική την προσβάσιμη σχεδίαση των ιστότοπων και των εφαρμογών για κινητές συσκευές του δημόσιου τομέα;

1. Επισκεπτόμαστε την ιστοσελίδα *Γωνιά μάθησης της Ε.Ε.* για να μάθουμε την ιστορία της και να παίξουμε παιχνίδια (https://learning-corner.learning.europa.eu/index_el)

Οι πολύ απλές ερωτήσεις *Ποιος-Τι-Πού-Πότε-Γιατί-Πώς* μπορούν να μας βοηθήσουν να κατανοήσουμε καλύτερα τις βασικές πληροφορίες ενός κειμένου. Υπογραμμίζουμε στο κείμενο τα σημεία που απαντούν σε αυτές τις ερωτήσεις.

Κείμενο

1

Σύμβαση του Ο.Η.Ε για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία (ΑμεΑ)

Η Σύμβαση τέθηκε σε ισχύ στις 13 Δεκεμβρίου του 2006 στα γραφεία του Ο.Η.Ε. στη Νέα Υόρκη και υπογράφηκε από 82 Κράτη. Σκοπός της είναι να προάγει, να προστατεύσει και να διασφαλίσει την πλήρη και ισότιμη τήρηση των ανθρωπίνων δικαιωμάτων και θεμελιωδών ελευθεριών όλων των ατόμων με αναπηρίες. Στις παραγράφους αυτές αναφέρεται ότι τα Συμβαλλόμενα Κράτη πρέπει:

Άρθρο 9 Προσβασιμότητα

- α. να λάβουν κατάλληλα μέτρα που θα συμπεριλαμβάνουν την εξάλειψη των εμποδίων προσβασιμότητας σε πληροφορίες, επικοινωνίες και λοιπές υπηρεσίες, συμπεριλαμβανομένων και των ηλεκτρονικών υπηρεσιών και των υπηρεσιών έκτακτης ανάγκης.
- β. να ενισχύσουν την πρόσβαση για τα άτομα με αναπηρίες στις νέες τεχνολογίες και στα συστήματα πληροφορίας και επικοινωνιών, συμπεριλαμβανομένου και του Διαδικτύου,
- γ. να προωθήσουν τον σχεδιασμό, την ανάπτυξη και τη διανομή προσιτών τεχνολογιών και συστημάτων ενημέρωσης και επικοινωνιών, έτσι ώστε αυτά να καταστούν προσιτά σε όλους/ες με ελάχιστο κόστος.

Άρθρο 21 Ελευθερία της έκφρασης και της γνώμης και Πρόσβαση στην πληροφορία

- α. να προτρέψουν τους ιδιωτικούς φορείς που παρέχουν υπηρεσίες στο ευρύ κοινό, συμπεριλαμβανομένου και του Διαδικτύου, να παρέχουν πληροφορίες και υπηρεσίες σε προσιτές και εύχρηστες μορφές για τα άτομα με αναπηρίες,
- β. να ενθαρρύνουν τα μέσα μαζικής επικοινωνίας, συμπεριλαμβανομένων και των παρόχων πληροφοριών μέσω του Διαδικτύου, να καταστήσουν τις υπηρεσίες τους προσιτές στα άτομα με αναπηρίες.

Ο.Η.Ε., Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής, 2012

3. Απαντάμε στις ερωτήσεις.

Εντοπίζουμε πληροφορίες

- Ποιος είναι ο σκοπός της Σύμβασης; Διαβάζουμε το σχετικό απόσπασμα μέσα από το κείμενο.

Βγάζουμε συμπεράσματα

- Ποιες είναι οι δυσκολίες προσβασιμότητας που μπορεί να αντιμετωπίζουν τα άτομα με αναπηρίες;
- Για ποιο λόγο ο Ο.Η.Ε. αποφάσισε να συντάξει την παραπάνω Σύμβαση;

Αξιολογούμε

- Οι παράγραφοι του άρθρου 21 αφορούν την *Ελευθερία της έκφρασης και της γνώμης και την πρόσβαση στην πληροφορία*. Εκτιμούμε ότι αυτή η ελευθερία είναι σημαντική;
- Ποιοι τομείς της καθημερινής ζωής των ατόμων με αναπηρία θα διευκολύνονταν αν εφαρμόζονταν οι παραπάνω προτάσεις; Αιτιολογούμε την άποψή μας.

4. Την ημέρα της υπογραφής της Σύμβασης πλήθος κόσμου συγκεντρώθηκε έξω από τα γραφεία του Ο.Η.Ε. προκειμένου να πείσει περισσότερα κράτη-μέλη του να υπογράψουν τη Σύμβαση. Πώς θα γράφαμε πάνω στο πανό τις παρακάτω φράσεις στο β' πληθυντικό πρόσωπο της συνοπτικής προστακτικής;

Πρέπει να υπογράψετε τη Σύμβαση. Πρέπει να προωθήσετε, να προστατέψετε και να διασφαλίσετε τα ανθρώπινα δικαιώματα των ΑμεΑ.

Βίντεο
Σχηματισμός
συνοπτικής
προστακτικής

Χτίζουμε τη γραμματική μας (προστακτική). Δραστηριότητα 1.

Παιδιά και νέοι με αναπηρία στον κόσμο του διαδικτύου

Η επιτροπή των Ηνωμένων Εθνών για τα Δικαιώματα του Παιδιού δημοσίευσε τον Μάρτιο του 2021 ένα κείμενο που επικεντρώνεται στα δικαιώματα των παιδιών σε σχέση με τη χρήση των ψηφιακών μέσων.

Ειδικότερα, το κείμενο επικεντρώνεται σε παιδιά με αναπηρίες και σημειώνει ότι:

- 5 Τα ψηφιακά περιβάλλοντα ανοίγουν νέες προοπτικές για τη συμμετοχή παιδιών με αναπηρίες σε κοινωνικές δραστηριότητες με συνομηλίκους τους, την πρόσβαση σε πληροφορίες και την εμπλοκή τους σε δημόσιες διαδικασίες λήψης αποφάσεων.

Ομοίως, η Στρατηγική της Ε.Ε. για τα Δικαιώματα του Παιδιού (Μάρτιος 2021) σημειώνει ότι:

- 10 Η χρήση ψηφιακών εργαλείων μπορεί να βοηθήσει ένα παιδί με αναπηρίες στη μάθηση, τη σύνδεση, την επικοινωνία και τη συμμετοχή σε ψυχαγωγικές δραστηριότητες στο διαδίκτυο, υπό την προϋπόθεση ότι τα εργαλεία αυτά είναι προσβάσιμα.

Σύμφωνα με τη UNICEF, υπάρχουν περίπου 93 εκατομμύρια παιδιά με αναπηρίες στον κόσμο, τα οποία μπορούν να επωφεληθούν από όλα όσα μπορεί να προσφέρει η τεχνολογία. Θα πρέπει, όμως, αυτό να γίνει με ασφάλεια και κατάλληλη υποστήριξη. Η πρόνοια για νέους με αναπηρίες δεν μπορεί να θεωρηθεί ως «ένα μοντέλο που ταιριάζει σε όλους», καθώς

- 15 οι ανάγκες μπορεί να ποικίλουν ανάλογα με την αναπηρία τους.

Είναι σημαντικό, για παράδειγμα, να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στην εκπαίδευση των παιδιών και των νέων με αναπηρία με στόχο την ποιοτική και ασφαλή χρήση του διαδικτύου.

- 20 25

European Schoolnet,
saferinternet4kids.gr

5. Ποιες δυνατότητες δίνουν στα παιδιά και στους νέους/ες με αναπηρία τα ψηφιακά περιβάλλοντα και εργαλεία σύμφωνα με το κείμενο;

6. Γράφουμε πιο κάτω θηλυκά ουσιαστικά του κειμένου σε -η, -ή, και -ία που αναφέρονται. στις ενέργειες που έχουν τη δυνατότητα να κάνουν τα άτομα με αναπηρίες χάρη στις ψηφιακές τεχνολογίες. Η πρώτη ενέργεια έχει ήδη γραφτεί.

συμμετοχή, ...

Τα παραγωγικά επιθήματα των ουσιαστικών μπορεί να δηλώνουν:

α) **πρόσωπο ή επάγγελμα** π.χ. χορεύτρια, κουρέας, ταξιδιώτης
 β) **ενέργεια ή αποτέλεσμα** π.χ. προσπάθεια, αποτυχία, γράψιμο
 γ) **κατάσταση ή ιδιότητα** π.χ. δικαιοσύνη, ζεστασιά, ταχύτητα
 δ) **θεωρία ή τέχνη ή επιστήμη** π.χ. ρεαλισμός, μαθηματικά, πληροφορική
 ε) **φυτά** π.χ. τριανταφυλλιά.

7. Κυνήγι θησαυρού επιθημάτων: Συνεργαζόμαστε με τον/τη διπλανό/ή μας και...

• το επίθημα *-ία* στο ουσιαστικό *επικοινωνία* δηλώνει (επιλέγουμε το σωστό):

- το αποτέλεσμα μια ενέργειας
 ιδιότητα
 επάγγελμα

• το επίθημα *-τητα* στο ουσιαστικό *ποιότητα* δηλώνει (επιλέγουμε το σωστό):

- το αποτέλεσμα μιας ενέργειας
 ιδιότητα
 επάγγελμα

Χτίζουμε το λεξιλόγιό μας (επιθήματα ουσιαστικών). Δραστηριότητες 2 και 3.

8. Μοιραζόμαστε με τους συμμαθητές/τριές μας αν υπάρχει κάτι που, όταν το σκεφτόμαστε...

- μας πιάνει φόβος
- έχουμε αγωνία
- έχουμε ανησυχία
- προσέχουμε

Οι ενδιαστικές προτάσεις είναι εξαρτημένες ονοματικές προτάσεις που εκφράζουν τον φόβο ή τον δισταγμό μας για κάτι και εισάγονται με τους συνδέσμους **μήπως, μη(ν)**.

Η συμβολή της τεχνολογίας στην καθημερινή ζωή των ατόμων με αναπηρία: προσωπικές μαρτυρίες

Η Αλεξάνδρα Κερλίδου, η οποία γεννήθηκε με σπαστική τετραπληγία, αναφέρει για το eyeharp, το λογισμικό που επιτρέπει κάποιος να παίζει μουσική με τα μάτια:

- 5 «**Χρειάζεται** να ανοίξω το πρόγραμμα της μουσικής, ύστερα να επιλέξω το τραγούδι που θέλω να παίξω είτε με οπτική βοήθεια είτε χωρίς βοήθεια. Στο τέλος, **πρέπει** να πατήσω το κουμπί play και να κοιτάζω τις νότες. Το αποτέλεσμα είναι ότι ακούγεται η νότα που βλέπω. Αισθάνομαι σαν να τραγουδάω εγώ με τα μάτια μου και με ακούν οι άνθρωποι που βρίσκονται κοντά μου κι έτσι νιώθω χαρούμενη και πολύ δημιουργική».

ΑΠΕ-ΜΠΕ, *Eyeharp: παίζοντας μουσική με τα μάτια*, CNN GREECE, 2021

Η Χρυσέλλα Λαγαρία, λόγω μιας σπάνιας γονιδιακής πάθησης που προσβάλλει τον αμφιβληστροειδή χιτώνα, γεννήθηκε τυφλή. Στα 40 της σήμερα, θυμάται ακόμα ότι **αναγκάστηκε** να μεγαλώσει χωρίς πρόσβαση σε παραμύθια όπως τα άλλα παιδιά.

- 5 «Ας είναι καλά τα “Αμπρα Κατάμπρα!”» λέει στην «Κ», αναφερόμενη στην περίφημη σειρά παραμυθιών από τη δεκαετία του '80, που συνοδεύονταν από μια κασέτα μαγνητοφώνου με αφηγήσεις από γνωστούς Έλληνες καλλιτέχνες. Πλέον παίζει στα δάχτυλα τα νέα εργαλεία ανάγνωσης, όμως εκείνο το κενό ακόμα χάσκει μέσα της. «Η λογοτεχνία είναι ένα πράγμα που πρέπει να μεγαλώσεις μαζί του, σε κάνει διαφορετικό άνθρωπο». Σήμερα, από τη θέση της γραμματέα του «Διαβάζω για τους άλλους»,
- 10 μιας εθελοντικής ομάδας που στόχο έχει να διαβάζει σε ανθρώπους που δεν **μπορούν** να το κάνουν μόνοι τους, αλλά και να ηχογραφεί βιβλία για κοινό με προβλήματα όρασης, **θέλει** να προωθήσει την ισότιμη πρόσβαση όλων στον κόσμο του βιβλίου.

Λίνα Γιάνναρου, *Ηχογραφημένα βιβλία για τυφλούς*, εφημερίδα *Η Καθημερινή*, 2021

Αναζητούμε στο διαδίκτυο το βίντεο *Την μάνα μου την αγαπώ – Παίζοντας μουσική με τα μάτια – Αλεξάνδρα Κερλίδου* για να θαυμάσουμε την Αλεξάνδρα να παίζει με τα μάτια της ένα πολύ γνωστό κρητικό τραγούδι.

9. Συζητάμε στην τάξη.

- Πώς νιώθει η Αλεξάνδρα, όταν παίζει μουσική; Για ποιο λόγο;
- Ποιο γεγονός της ζωής της πιστεύουμε ότι επηρέασε την Χρυσέλλα στην απόφασή της να εμπλακεί με την εθελοντική ομάδα *Διαβάζω για τους άλλους*;
- Ποιες από τις δύο μαρτυρίες μάς έκανε μεγαλύτερη εντύπωση; Αιτιολογούμε την απάντησή μας.

10. Διαβάζουμε τις σειρές 3-5 από τη μαρτυρία της Αλεξάνδρας και σχολιάζουμε τα ρήματα με έντονη και πλάγια γραφή.

- Σε ποιο πρόσωπο βρίσκονται; Ποιο είναι το υποκείμενό τους;
- Πώς εισάγεται η πρόταση που ακολουθεί τα ρήματα αυτά;
- Γνωρίζουμε άλλα τέτοια ρήματα ή εκφράσεις;

Τα απρόσωπα ρήματα π.χ. **χρειάζεται, πρέπει, μπορεί** και οι απρόσωπες εκφράσεις π.χ. **υπάρχει ανάγκη, είναι σημαντικό** βρίσκονται πάντα στο γ' ενικό πρόσωπο ενικού.

11. Εμείς τι θα θέλαμε ή τι θα πρέπει να κάνουμε για να βοηθήσουμε τους συνανθρώπους μας, τα ζώα ή τον κόσμο γύρω μας; Γράφουμε στο πλαίσιο που ακολουθεί τα δικά μας αιτήματα ή επιθυμίες. Στη συνέχεια, δημιουργούμε σε χαρτόνι ένα κολάζ με αυτά στην τάξη μας.

Αλλάζω τον κόσμο,
αλλάζω εμένα

Για να εκφράσουμε καλύτερα τις σκέψεις μας χρησιμοποιούμε:

α) τα ρήματα: **θέλω, μπορώ, εύχομαι**

β) απρόσωπα ρήματα ή απρόσωπες εκφράσεις:
πρέπει, χρειάζεται, είναι δυνατόν, υπάρχει ανάγκη, είναι σημαντικό...

12. Ανακοινώνουμε στην τάξη όσα γράψαμε στην άσκηση 11 και συζητάμε για τα ρήματα που χρησιμοποιήσαμε στις προτάσεις μας.

Οι **βουλευτικές προτάσεις** εκφράζουν **επιθυμία, σχεδιασμό ή ευχή**, βρίσκονται πάντοτε σε υποτακτική, γι' αυτό και ξεκινούν με το μόριο **να** της υποτακτικής.

Χτίζουμε τη γραμματική μας (ενδοιαστικές προτάσεις/απρόσωπα ρήματα).
Δραστηριότητες 4-7.

4.4

Μετακινούμαστε όλοι οι άνθρωποι το ίδιο εύκολα σε μια περιοχή;

Στην υποενοότητα αυτή μαθαίνουμε:

- πώς να μπαίνουμε στη θέση των συνανθρώπων μας με αναπηρίες μελετώντας κείμενα για την προσβασιμότητα
- πώς να δίνουμε οδηγίες προκειμένου να βοηθήσουμε την ισότιμη πρόσβαση όλων

1. Παρατηρούμε τις παρακάτω εικόνες και συζητάμε.

- Είναι πάντα εύκολη η μετακίνηση για όλα τα άτομα μέσα σε μια πόλη; Για ποιους λόγους;
- Έχουμε εντοπίσει σημεία στη γειτονιά ή στο σχολείο μας που μπορεί να δυσκολεύουν τη μετακίνησή μας;

Εξερεύνηση
Παγκόσμιες και
Διεθνείς ημέρες για
την αναπηρία

1 Πώς μετακινούνται τα άτομα με αναπηρία;

Οι άνθρωποι με κινητικές αναπηρίες, συχνά, δεν μπορούν να απολαύσουν μία από τις μεγαλύτερες χαρές στις πόλεις, τη χαλαρή βόλτα. Τις προάλλες, χρησιμοποίησα τα Μέσα Μεταφοράς για να πάω μια βόλτα στη θάλασσα, όπου συνάντησα δύο άτομα να βολτάρουν με αναπηρικό αμαξίδιο. Απολαμβάναμε όλοι τον ήλιο και 5 μυρίζαμε τη θάλασσα. Υπέθεσα ότι πρέπει να έφτασαν ως εδώ με αυτοκίνητο. Δεν είναι εύκολο να ξεκινήσεις από το κέντρο και να βγεις στο Φάληρο με το αναπηρικό αμαξίδιο.

10 Τότε κατάλαβα το νόημα της ανακοίνωσης στο μετρό. Δεν το είχα ξανασκεφτεί ότι αυτός πρέπει να είναι ο λόγος που η φωνή, η οποία ακούγεται τόσο συχνά – σε σημείο που μπορεί να μας εκνευρίζει, ενημερώνει για τη λειτουργία των ανελκυστήρων. Σου λέει σε ποιους σταθμούς αυτοί δε λειτουργούν και κανονίζεις, υποτίθεται, την πορεία σου έχοντας κι αυτό το εμπόδιο κατά νου. Ανησυχείς, βέβαια, μήπως δε φτάσεις στον προορισμό σου, αλλά συνεχίζεις να ελπίζεις ότι στο τέλος θα τα καταφέρεις.

Βίβιαν Στεργίου, Πώς μετακινούνται οι ανάπηροι, εφημερίδα Η Καθημερινή, 2023 (διασκευή).

2. Απαντάμε στις ερωτήσεις.

- Ποιες είναι, σύμφωνα με το κείμενο, οι δυσκολίες που αντιμετωπίζουν συχνά τα άτομα με κινητική αναπηρία, όταν θέλουν να μετακινηθούν στην πόλη;
- Ποια είναι η άποψή μας για τα Μέσα Μεταφοράς που κυκλοφορούν στην περιοχή μας; Είναι προσβάσιμα σε όλα τα άτομα;

3. Διαβάζουμε τις προτάσεις του κειμένου με έντονη γραφή και απαντάμε στις ερωτήσεις.

- Η πρόταση είναι **ειδική**, **βουλητική**, **ενδοιαστική** ή **πλάγια ερωτηματική**; Χρωματίζουμε την πρόταση ανάλογα με το είδος της.
- Κυκλώνουμε τη λέξη με την οποία εισάγεται η πρόταση και υπογραμμίζουμε το ρήμα από το οποίο εξαρτάται.
- Η δευτερεύουσα πρόταση λειτουργεί ως **υποκείμενο** ή **αντικείμενο** στο ρήμα από το οποίο εξαρτάται; Αιτιολογούμε την άπαντησή μας.

2 Τι είναι το Βραβείο Προσβάσιμης Πόλης;

Το Βραβείο Προσβάσιμης Πόλης απονέμεται κάθε χρόνο στις πόλεις **οι οποίες καταβάλλουν τεράστιες προσπάθειες για να είναι προσβάσιμες**. Μια πόλη είναι προσβάσιμη, όταν όλοι οι κάτοικοι μπορούν εύκολα:

- να παίρνουν το λεωφορείο ή το μετρό για να πηγαίνουν στη δουλειά τους·
  - 5 **• να χρησιμοποιούν τα αυτόματα εκδοτήρια εισιτηρίων·**
  - να κυκλοφορούν στους δρόμους ή να μπαίνουν σε δημόσια κτίρια, όπως νοσοκομεία και δημαρχεία·
  - να λαμβάνουν πληροφορίες με τέτοιο τρόπο **ώστε αυτές είναι απόλυτα σαφείς και κατανοητές·**
- 10 Όλα αυτά είναι σημαντικά για όλους τους κατοίκους και κυρίως για τα άτομα με αναπηρία και τους ηλικιωμένους.

Βραβείο Προσβάσιμης πόλης, Ευρωπαϊκή Ένωση, 2022.

4. Γράφουμε στο κουτάκι Σ για κάθε σωστή και Λ για κάθε λανθασμένη πρόταση του παραπάνω κειμένου.

Η δευτερεύουσα/εξαρτημένη πρόταση...

- οι οποίες καταβάλλουν τεράστιες προσπάθειες είναι αναφορική που προσδιορίζει τη λέξη πόλεις.
- για να είναι προσβάσιμες είναι ονοματική βουλητική και λειτουργεί ως αντικείμενο του ρήματος καταβάλλουν.
- να χρησιμοποιούν τα αυτόματα εκδοτήρια εισιτηρίων είναι βουλητική και λειτουργεί ως υποκείμενο του ρήματος μπορούν.
- ώστε αυτές είναι απόλυτα σαφείς και κατανοητές είναι επιρρηματική αποτελεσματική.

Χτίζουμε τη γραμματική μας (εξαρτημένες/δευτερεύουσες προτάσεις). Δραστηριότητα 1.

Άσκηση πρακτικής
κι εξάσκησης
**Κουίζ στις
δευτερεύουσες
προτάσεις**

5. Συμπληρώνουμε το παρακάτω κείμενο με τα επίθετα που βγαίνουν από τις λέξεις της παρένθεσης για να μάθουμε ποια είναι η πιο προσβάσιμη πόλη της Ελλάδας.

Η Κομοτηνή θεωρείται η πιο προσβάσιμη πόλη της Ελλάδας. «Αυτό που έχει καταφέρει η Κομοτηνή, με την καθοδήγηση του Συλλόγου Αναπήρων Ατόμων με ..... (κινώ) Περιορισμό και Φίλων ν. Ροδόπης «Περπατώ», ως προς την προσβασιμότητα δεν είναι μόνο το ..... (τέχνη) κομμάτι, αλλά ότι εκπαιδεύσαμε την κοινωνία στο τι σημαίνει ανάπηρος, βλάβη, ... (κοινωνία) μοντέλο της αναπηρίας. Αυτό ήταν το ..... (βάση) μας μέλημα. Πριν από 19 χρόνια, εκκινήσαμε ένα πρόγραμμα, που λέγεται Παραολυμπιακή Ημέρα στο Σχολείο, μία ..... (βιώνω) εκπαίδευση για το τι, τελικά, ένας ανάπηρος μπορεί να κάνει και όχι τι δε μπορεί να κάνει. Δεν κλείναμε, δηλαδή, τα μάτια στα παιδιά και λέγαμε: «δείτε πόσο ..... (δυσκολεύω) είναι να περπατήσεις ή κάτσε στο αμαξίδιο και δες πόσο ..... (αδυνατώ) είναι να κυκλοφορήσεις στην πόλη». Αντιθέτως, τους λέγαμε: «ελάτε να κάτσουμε μαζί στο αμαξίδιο και να παίξουμε μπάσκετ», μας λέει ο πρόεδρος του Συλλόγου, ο παραολυμπιονίκης Αλέξανδρος Ταξιλδάρης.

Σπύρος Ζωνάκης, *Ανεμπόδιστα στην πόλη*, περιοδικό *Σχεδία*, 2024.

*Άσκηση πρακτικής
κι εξάσκησης
«Ανεμπόδιστα
στην πόλη»:
Οι παράγραφοι
μπερδεύτηκαν*

Χτίζουμε τη γραμματική και το λεξιλόγιό μας. Δραστηριότητες 2-6.

6. Γράφουμε τα ρήματα των παρενθέσεων στο β' πληθυντικό πρόσωπο της συνοπτικής προστακτικής ή υποτακτικής.

Γενικές συμβουλές που θα μας βοηθήσουν να επικοινωνήσουμε κατάλληλα άτομα που έχουν κάποιες μορφής αναπηρία

1 Αν κρίνετε ότι υπάρχει ανάγκη να ..... (βοηθάω) ένα άτομο με αναπηρία ..... (ρωτάω) ποιος είναι ο καλύτερος τρόπος να το κάνετε.

2 ..... (προτιμώ) να ..... (μιλάω) απευθείας στο άτομο με αναπηρία, παρά μέσω γονέα, συνεργάτη, συνοδού ή διερμηνέα.

3 Αν δεν έχετε οικειότητα με το άτομο με αναπηρία, αποφύγετε να το ..... (ρωτάω) για την αναπηρία του ή τις αιτίες της.

4 Ενώ περιμένετε στη σειρά ..... (παραχωρώ) τη θέση σας σε ένα άτομο με αναπηρία. .... (μεσολαβώ) ώστε το άτομο να ..... (προχωρώ) μπροστά στη σειρά.

5 Στα μέσα μαζικής μεταφοράς προσφέρετε τη θέση σας στο άτομο με αναπηρία, ... (βοηθάω) το να ..... (επιβιβάζομαι) ή να ..... (αποβιβάζομαι) από το λεωφορείο, το τραμ, το μετρό.

δημιουργώ – δημιουργήστε

γράφω – γράψτε

7. Ας προσπαθήσουμε να κερδίσουμε το βραβείο!

Ευρωπαϊκό βραβείο προσβάσιμης πόλης

Το 2010 η Ευρωπαϊκή Ένωση θεσμοθέτησε το Βραβείο Προσβάσιμης Πόλης, το οποίο απονέμεται κάθε χρόνο στις χώρες που προσπαθούν να κάνουν αλλαγές προκειμένου να είναι προσβάσιμες. Μια πόλη είναι προσβάσιμη, όταν όλοι οι άνθρωποι μπορούν να ζουν σε αυτή και να χρησιμοποιούν όλες τις υπηρεσίες χωρίς προβλήματα.

Οι μηχανικοί του Δήμου μας περιμένουν τις προτάσεις σας για τις αλλαγές που πρέπει να γίνουν σε:

- κτίρια
- μέσα μαζικής μεταφοράς
- δρόμους/πεζοδρόμια
- άλλα σημεία...

της πόλης μας για να...

Κερδίσουμε το βραβείο!

Ποια είναι τα αιτήματά μας για μια προσβάσιμη πόλη; Τα γράφουμε πρώτα στο τετράδιό μας χρησιμοποιώντας:

- **Συνοπτική προστακτική:** π.χ. Δημιουργήστε πάρκα ώστε/για να... ή
- **Απρόσωπα ρήματα και απρόσωπες εκφράσεις:** π.χ. Πρέπει να δημιουργήσετε πάρκα ώστε/για να...

Αν θέλουμε, συγκεντρώνουμε και αντιγράφουμε τα αιτήματά μας σε μεγάλα χαρτόνια, τα ζωγραφίζουμε και τα παραδίδουμε στους μηχανικούς του Δήμου μας. Καλή μας επιτυχία!

Ο παρακάτω πίνακας θα μας βοηθήσει να έχουμε μια γενική εικόνα του γραπτού μας.

Χάρτης
Βραβείο
Προσβάσιμης
Πόλης

8. Σκεφτόμαστε και τσεκάρουμε ό,τι μας ταιριάζει.

Στο γραπτό μου...	Ναι!	Ίσως...	Λίγη βοήθεια, παρακαλώ;
ανέφερα το κτίριο ή το σημείο της πόλης που προτείνω να αλλάξει			
χρησιμοποίησα σύντομες προτάσεις με αρίθμηση ή κουκίδες			
χρησιμοποίησα προστακτική έγκλιση ή απρόσωπα ρήματα και εκφράσεις			

9. Πάμε τα κείμενά μας ένα βήμα παραπέρα και τους δίνουμε άλλη μορφή. Συζητάμε στην τάξη τι θα άλλαζε αν...

- Γράφαμε ένα άρθρο στην ιστοσελίδα του σχολείου μας προτείνοντας λύσεις, ώστε να γίνει πιο προσβάσιμο.
- Στέλναμε ένα ηλεκτρονικό μήνυμα στον/στη δήμαρχο της περιοχής μας στο οποίο θα προτείναμε αλλαγές σε δημόσια κτίρια και δρόμους προκειμένου να γίνουν προσβάσιμα.
- Διοργανώναμε μια ημερίδα στο σχολείο μας για τους/τις συμμαθητές/τριές μας και τους γονείς για να τους ενημερώσουμε για τις σκέψεις μας σχετικά με την προσβασιμότητα των κτιρίων της περιοχής μας.

10. Και τώρα που τελειώσαμε...

Μας είναι εύκολο να...	Εννοείται!	Έτσι κι έτσι...	Λίγη βοήθεια, παρακαλώ;
αναγνωρίζουμε διαφορετικούς τρόπους και γλώσσες επικοινωνίας;			
εκφράζουμε την άποψή μας σχετικά με τη σημασία της προσβασιμότητας;			
προτείνουμε λύσεις για έχουμε όλοι/όλες ισότιμη πρόσβαση;			
δημιουργούμε κείμενα οδηγιών;			

Βίντεο
Aaron Wheelz

Εκπαιδευτικό παιχνίδι
Οι Ντετέκτιβ της προσβασιμότητας και το Βραβείο προσβάσιμης πόλης

Διαβάζουμε...
Δεν είμαι τέρας, σου λέω!
Της Παναγιώτας Πλησή

Ένα βιβλίο για τον Αγάπιο,
ένα παιδί με ξεχωριστή
προσωπικότητα...

Πριν την ανάγνωση:

Παρατηρούμε
το παιδί στο εξώφυλλο.
Τον λένε Αγάπιο.
Φαίνεται ότι κάτι τον
ενοχλεί.
Τι μπορεί να
είναι αυτό;

Διαβάζουμε
τον τίτλο του βιβλίου.
Ποιος μπορεί να λέει
ότι δεν είναι τέρας
και σε ποιον;

Διαβάζουμε το
οπισθόφυλλο
του βιβλίου.
Ποιες πληροφορίες
μας δίνει;

Ανοίγουμε το
βιβλίο, διαβάζουμε
και σχολιάζουμε
την αφιέρωση
της συγγραφέως.

Κατά την ανάγνωση:

**Όλοι διαφορετικοί
και όλοι ίδιοι!**

- Ποιες είναι οι ατομικές μας διαφορές;
- Ποια είναι τα κοινά μας χαρακτηριστικά;
- Ποια από τα χαρακτηριστικά μας μπορεί να εκνευρίζουν τους ανθρώπους γύρω μας; Ποια είναι εκείνα που μπορεί να αγαπούν σε εμάς;

Καθώς διαβάζουμε, κρατάμε σημειώσεις και συζητάμε για:

τις συμπεριφορές του Αγάπιου που μας κάνουν εντύπωση

Συμπεριφορά

τις σκηνές που μας προκάλεσαν συναισθήματα χαράς ή λύπης

Συναισθήματα

Μετά την ανάγνωση:

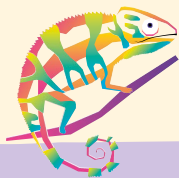
Σχεδιάζουμε

τον κύριο χαρακτήρα του βιβλίου

σε χαρτί του μέτρου:

Πώς είναι εξωτερικά; Δίπλα ή μέσα στο περίγραμμα γράφουμε λέξεις ή φράσεις που δηλώνουν τον χαρακτήρα του, τις συνήθειές του, τις ιδιοτροπίες του.

Το σκηνικό του βιβλίου αλλιώς!

Χωριζόμαστε σε ομάδες και επιλέγουμε μια σκηνή του βιβλίου. Την παρουσιάζουμε με διαφορετικό τρόπο μέσω ενός παιχνιδιού ρόλων. Τι θα αλλάζαμε στους διαλόγους;

Βιβλιοκριτική

Προσκαλούμε στο σχολείο μας τη συγγραφέα και συζητάμε μαζί της για τα ενδιαφέροντα σημεία του βιβλίου.

Εξερεύνηση
Η ψηφιακή μας
βιβλιοθήκη
για την
προσβασιμότητα

Επιπρόσθετο υλικό για την επεξεργασία του βιβλίου μας έχει ετοιμάσει η ίδια η συγγραφέας. Μπορούμε να το συμβουλευτούμε διαδικτυακά από τις εκδόσεις Κέδρος.

Βιβλία με ανάλογο θέμα:

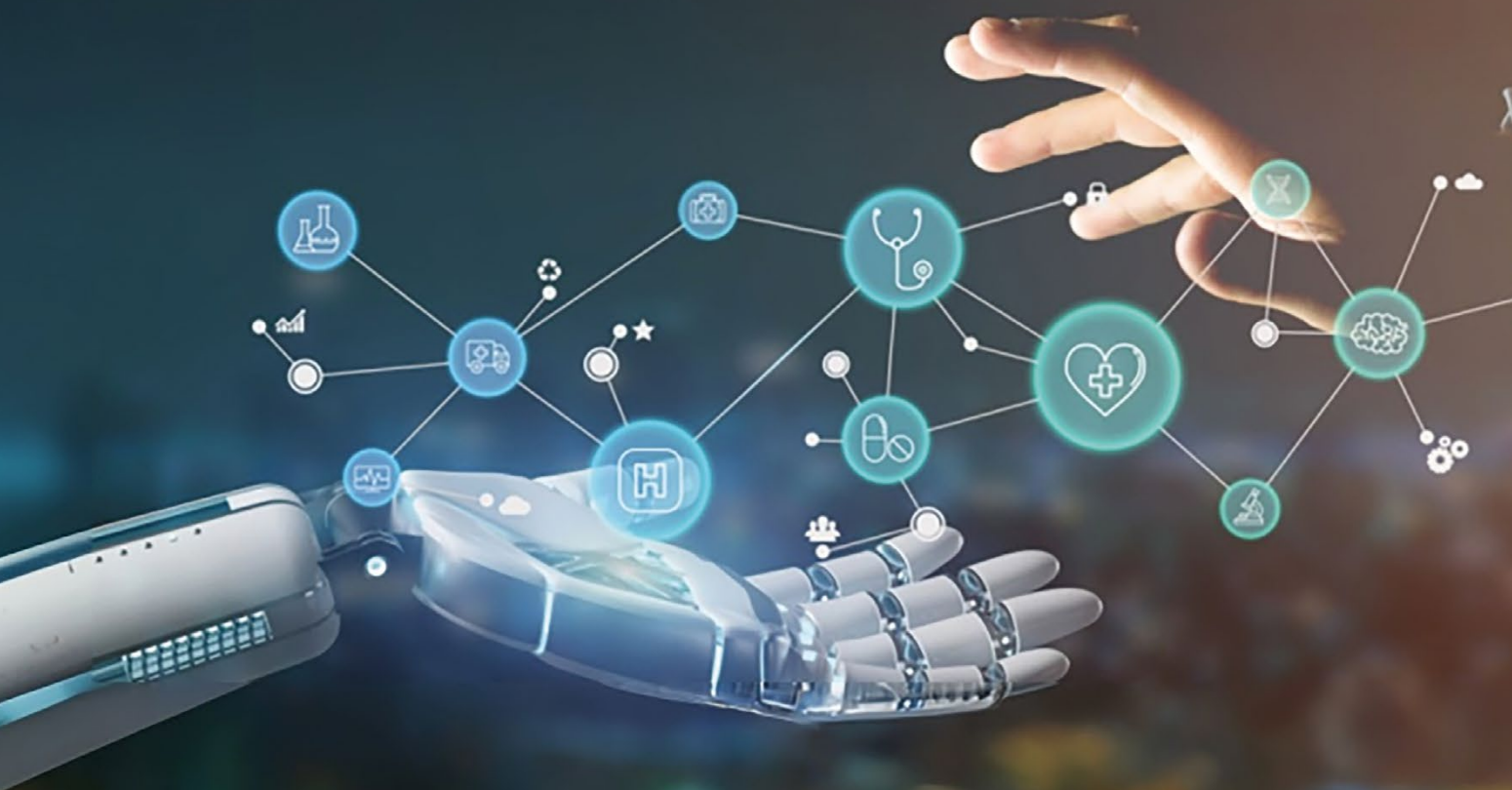

5

Διαβάζουμε
κείμενα για
την τεχνητή
νοημοσύνη

Συζητάμε
για το πώς
συνομιλεί η
τεχνολογία με
την ηθική

Γράφουμε
τα επιχειρήματά μας
για τον αντίκτυπο
των τεχνολογικών
εξελίξεων

**Ανταλλάσσουμε
επιχειρήματα
για τις προκλήσεις
του μέλλοντος**

Το μέλλον μας είναι εδώ;

«Ποτέ δε σκέφτομαι
το μέλλον. Έρχεται
αρκετά σύντομα».
Άλμπερτ Αϊνστάιν

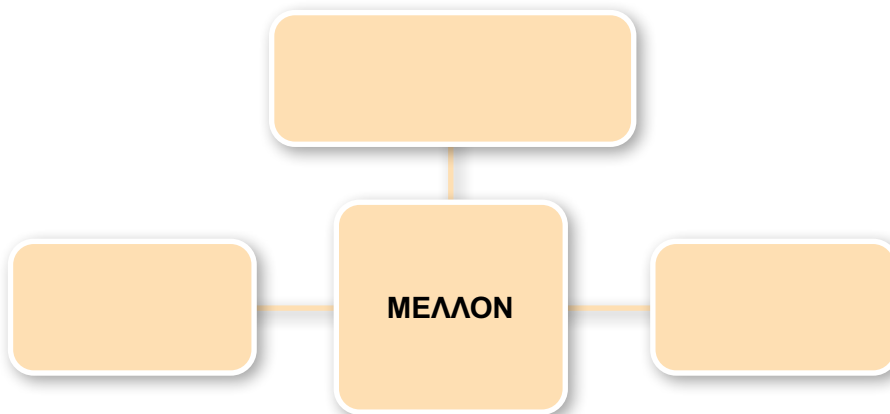

1. Παρατηρούμε την εικόνα και συζητάμε στην τάξη.

- Τι εκφράζουν το ανθρώπινο και το ρομποτικό χέρι;
- Τι συμβολίζουν τα εικονίδια και πώς συνδέονται με τον τίτλο της ενότητας;
- Με ποιους τρόπους η τεχνολογία μπορεί να βοηθήσει τον άνθρωπο;

2. Τι μας έρχεται στο μυαλό, όταν ακούμε τη λέξη «μέλλον»; Συμπληρώνουμε τον νοητικό χάρτη.

3. Εργαζόμαστε σε ομάδες και εξηγούμε τι σημαίνουν οι εκφράσεις:

- *Το μέλλον θα δείξει*
- *Έχει μέλλον*
- *Επάγγελμα με μέλλον*

4. Φανταζόμαστε μία τεχνολογική ανακάλυψη του μέλλοντος που θα αλλάξει τη ζωή μας. Γράφουμε σε χαρτάκια σημειώσεων για αυτή, τα κολλάμε σε έναν πίνακα και τα σχολιάζουμε.

5.1 Τεχνητή νοημοσύνη, είσαι εδώ;

Στην υποενότητα αυτή μαθαίνουμε:

- πώς να εξηγήσουμε σύγχρονες και δυνητικές χρήσεις της τεχνητής νοημοσύνης (TN)
- πώς να προσεγγίζουμε με κριτικό τρόπο κείμενα για τις εφαρμογές της TN

1. Η τεχνητή νοημοσύνη είναι μία φράση που ακούμε όλο και περισσότερο. Συχνά εμφανίζεται ως αρκτικόλεξο (TN) που σχηματίζεται από τα αρχικά των λέξεων που την απαρτίζουν.

Διαβάζουμε σε ένα ετυμολογικό λεξικό:

τεχνητός, -ή, -ό: αρχαία ελληνική λέξη, τη συναντάμε ήδη τον 5ο αι. π.Χ. στον Ιπποκράτη: σημαίνει το αντίθετο του φυσικού, το κατασκευασμένο, το προϊόν της ανθρώπινης δραστηριότητας.

νοήμων, -ων, -ον: λέξη που συναντάμε στον Όμηρο και προέρχεται από τη λέξη «νους». Νοήμων είναι αυτός/ή που είναι προικισμένος/η με νοημοσύνη, με ευφυΐα.

- Τι άλλο μπορεί να είναι «τεχνητό»;

τεχνητή λίμνη .....

- Σε ποιες φράσεις συναντάμε τη λέξη «νοημοσύνη»;

δείκτης νοημοσύνης .....

- Με βάση όσα διαβάσαμε και συζητήσαμε παραπάνω, ποιον ορισμό θα δίνουμε στην TN;

Τεχνητή νοημοσύνη είναι .....

.....
.....
.....
.....
.....

Γλωσσάρι
Λεξικό
Τεχνολογίας

Κάνουμε «παύσεις για σκέψη»: Σταματάμε σε κάποια σημεία την ανάγνωση για να σκεφτούμε αν έχουμε κατανοήσει ό,τι διαβάσαμε. Μας βοηθούν ενδείξεις του κειμένου, όπως οι επικεφαλίδες ή τα έντονα γράμματα.

2. Καθώς διαβάζουμε το παρακάτω κείμενο, αποφασίζουμε σε ποια σημεία θα σταματήσουμε για να σκεφτούμε. Σε αυτά τα σημεία σχεδιάζουμε το σύμβολο της παύσης (||) ή ένα αντίστοιχο δικό μας σύμβολο.

Η τεχνητή νοημοσύνη στην καθημερινότητά μας

Πού χρησιμοποιείται σήμερα η τεχνητή νοημοσύνη

Διαδικτυακές αγορές και διαφήμιση: Η ΤΝ **αξιοποιείται** ευρέως από τον διαφημιστικό κλάδο, προτείνοντας συγκεκριμένα προϊόντα και υπηρεσίες, με βάση προηγούμενες αγορές και αναζητήσεις μας.

- 5 Διαδικτυακή αναζήτηση: Οι μηχανές αναζήτησης μάς παρουσιάζουν καλύτερα αποτελέσματα αξιοποιώντας τις αναζητήσεις που κάνουμε στο διαδίκτυο.

Προσωπικοί ψηφιακοί βοηθοί: Οι εικονικοί βοηθοί των έξυπνων τηλεφώνων **χρησιμοποιούν** την ΤΝ, απαντούν σε ερωτήσεις, μας δίνουν εξατομικευμένες οδηγίες, μας υπενθυμίζουν συναντήσεις και, γενικότερα, διευκολύνουν την καθημερινότητά μας.

- 10

Αυτόματες μεταφράσεις: Τα λογισμικά αυτόματης μετάφρασης και υποτιτλισμού χρησιμοποιούν την ΤΝ για την παροχή και βελτίωση των μεταφράσεων τόσο στον γραπτό όσο και στον προφορικό λόγο.

- 15 Έξυπνα σπίτια, πόλεις και υποδομές: Οι έξυπνοι θερμοστάτες αναλύουν τη συμπεριφορά μας, προκειμένου να εξοικονομήσουν ενέργεια, ενώ οι έξυπνες πόλεις διαθέτουν ευφυή συστήματα ρύθμισης της κυκλοφορίας που μειώνουν την κυκλοφοριακή συμφόρηση.

- 20 Αυτοκίνητα: **Αν και τα αυτόνομα οχήματα δεν αποτελούν ακόμα μέρος της καθημερινότητάς μας**, τα αυτοκίνητα είναι ήδη εξοπλισμένα με ευφυή συστήματα ασφαλείας που κάνουν χρήση ΤΝ, όπως αυτόματους αισθητήρες που εντοπίζουν **ενδεχόμενες** καταστάσεις κινδύνου.

Βρίσκουμε μία συνώνυμη λέξη.

Πού θα μπορούσε να χρησιμοποιηθεί η τεχνητή νοημοσύνη στο μέλλον

- 25 Υγεία: Οι επιστήμονες μελετούν πώς μπορεί να χρησιμοποιηθεί η ΤΝ για την ανάλυση δεδομένων υγείας που θα οδηγήσουν σε νέες επιστημονικές ανακαλύψεις. Για παράδειγμα, ομάδα ερευνητών ανέπτυξε ένα ευφυές πρόγραμμα που εντοπίζει περιστατικά καρδιακής προσβολής στις κλήσεις άμεσης βοήθειας, ταχύτερα μάλιστα από τους ειδικούς στο τηλεφωνικό κέντρο Έκτακτης Ανάγκης.

- 30 Τρόφιμα και γεωργία: Η ΤΝ μπορεί να διασφαλίσει την καλλιέργεια πιο υγιεινών τροφίμων με τη χρήση λιγότερων λιπασμάτων και ζιζανιοκτόνων, να συμβάλει στην αύξηση της παραγωγής και να μειώσει τις αρνητικές περιβαλλοντικές επιπτώσεις. Ήδη, πολλά αγροκτήματα στην **Ε.Ε.** χρησιμοποιούν συστήματα τεχνητής νοημοσύνης.

Τι σημαίνει το αρκτικόλεξο Ε.Ε.;

Τεχνητή Νοημοσύνη: Οι 9 τομείς της καθημερινότητας που ήδη τη συναντάμε – και πιθανώς να μην το γνωρίζαμε. Newsroom. Ιστοσελίδα economistas.gr, 2023 (διασκευή)

3. Σε πόσα και ποια σημεία κάνατε «παύσεις για σκέψη», καθώς διαβάζατε το κείμενο; Μπορείτε να εξηγήσετε γιατί επιλέξατε αυτά τα σημεία;

5.1 Τεχνητή νοημοσύνη, είσαι εδώ;

4. Απαντάμε στις ερωτήσεις.

Εντοπίζουμε πληροφορίες

- Με ποιον τρόπο μπορεί η ΤΝ να βοηθήσει στην παραγωγή υγιεινότερων τροφίμων;
- Τι είδους εξαρτημένη πρόταση είναι αυτή που εμφανίζεται με σκούρους χαρακτήρες;

Βγάζουμε συμπεράσματα

- Πώς μπορεί να αξιοποιηθεί η ΤΝ στην κατασκευή αυτοκινήτων;
- Πώς μπορεί η ΤΝ να βελτιώσει την καθημερινότητά μας; Αναφέρουμε παραδείγματα.

Αξιολογούμε

- Από τα παραδείγματα της μελλοντικής χρήσης της ΤΝ, ποια θεωρείτε πιο σημαντικά; Γιατί;
- Πέτυχε το κείμενο τον σκοπό του να μας ενημερώσει για τις εφαρμογές της ΤΝ;

5. Διαβάζουμε το πληροφοριογράφημα και απαντάμε στις ερωτήσεις.

Τεχνητή νοημοσύνη

Καθημερινή και δυνητική χρήση

Ορισμένα παραδείγματα χρήσης της τεχνητής νοημοσύνης και των δυνατοτήτων που προσφέρει

- Ψηφιακοί προσωπικοί βοηθοί υπολογιστών ή έξυπνων κινητών (smartphones)
- Εξυπνο κλιματιστικό
- Αυτόνομα αυτοκίνητα
- Διαδίκτυο των πραγμάτων: ρομποτικές ηλεκτρικές σκούπες, έξυπνα ρολόγια, ψυγεία...
- Διαδίκτυακές αγορές και διαφήμιση
- Εξυπνη γεωργία: άδρευση, τάισμα ζώων, ρομπότ απομάκρυνσης χόρτων
- Ρομπότ εργοστασίων
- Διαδίκτυακή αναζήτηση
- Αυτόματες μεταφράσεις
- Κυβερνοασφάλεια
- Καταπολέμηση της παραπληροφόρησης
- Βελτιστοποίηση προϊόντων

europarl.eu

- Ποιες εφαρμογές της ΤΝ περιγράφονται στο πληροφοριογράφημα;
- Μπορείτε να σκεφτείτε μελλοντικές εφαρμογές ΤΝ που θα κάνουν τη ζωή μας καλύτερη;

6. Συνεργαζόμαστε και συγκρίνουμε το Κείμενο 1 με το πληροφοριογράφημα. Ποια είναι τα δυνατά σημεία του καθενός; Σε ποιες περιπτώσεις θα προτιμούσατε το γραπτό άρθρο και σε ποιες το πληροφοριογράφημα;

Είδος κειμένου	Δυνατά σημεία
γραπτό άρθρο	περιέχει αναλυτικές πληροφορίες
πληροφοριογράφημα	παρουσιάζεται με οπτικά ελκυστικό τρόπο

7. Συχνά μιλάμε για έξυπνους ανθρώπους. Στα παραπάνω κείμενα, όμως, συναντήσαμε τις φράσεις *έξυπνα σπίτια*, *έξυπνα ρολόγια*, *έξυπνες πόλεις*. Πώς μπορούν όλα αυτά να είναι «έξυπνα»;

*Εννοιολογικός χάρτης
Τεχνητή νοημοσύνη
– νοητικός χάρτης*

Το σχήμα λόγου με τη βοήθεια του οποίου αποδίδουμε ανθρώπινες ιδιότητες σε μη ανθρώπινα όντα λέγεται

.....

Χτίζουμε το λεξιλόγιό μας (προσωποποίηση) και τη γραμματική μας (ενεργητική και παθητική σύνταξη). Δραστηριότητες 1 και 3-4.

Μαθητές και μαθήτριες λυκείου πειραματίζονται με την TN

5

Η Envi είναι ένα ρομπότ με TN, το οποίο μας πληροφορεί για τις συνθήκες που επηρεάζουν την ποιότητα ζωής στο σπίτι μας. Έχει τη δυνατότητα να μετακινείται με ρόδες σε διάφορους χώρους και να μας δίνει χρήσιμες συμβουλές με έναν ευχάριστο και χιουμοριστικό τρόπο.

10

Επειδή οι περισσότεροι άνθρωποι περνούμε το μεγαλύτερο μέρος της καθημερινής μας ζωής σε **εσωτερικούς** χώρους, είναι ιδιαίτερα σημαντικό να επικρατούν εκεί οι κατάλληλες συνθήκες που θα μας κάνουν να νιώθουμε άνετα και δε θα επιβαρύνουν την υγεία μας. Παράγοντες όπως σκόνη, θερμοκρασία, υγρασία, επικίνδυνα αέρια, επίπεδα φωτισμού και ακτινοβολίας μπορούν να επηρεάσουν

15

θετικά ή αρνητικά την ποιότητα της ζωής μας.

Εμπνεόμενοι από διάφορα ρομπότ TN που εξυπηρετούν τον άνθρωπο στο σπίτι, θέσαμε ως σκοπό τη δημιουργία ενός συστήματος πιο φιλικού, **διασκεδαστικού** και πρακτικού για τον χρήστη. Καθώς η φύση της Envi είναι στενά συνδεδεμένη με την αλληλεπίδρασή της με τον άνθρωπο, ενθαρρύνει την επικοινωνία σε κάθε βήμα από τη φωνητική εντολή έως την επεξεργασία των δεδομένων.

20

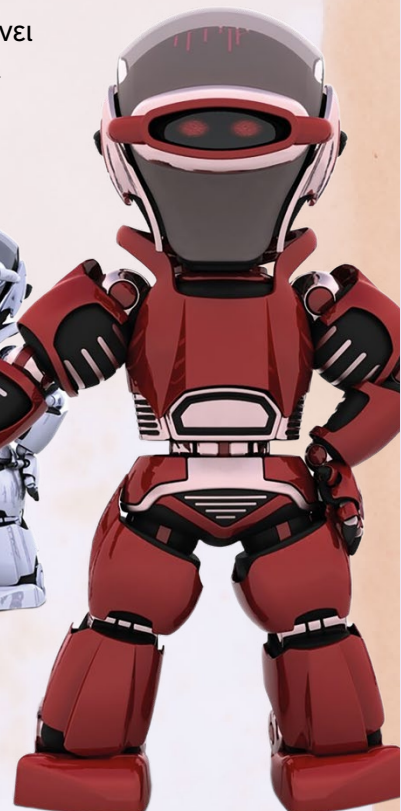
Έτσι, η Envi «**κοιμάται**» και περιμένει από εμάς να την ξυπνήσουμε με μια κίνηση του χεριού μας. Τότε ενεργοποιεί τα συστήματα αναγνώρισης προσώπου και φωνητικής εντολής. Ακούει την εντολή και, εφόσον την αναγνωρίσει, καλεί το σύστημα της να πάρει την κατάλληλη **περιβαλλοντική** μέτρηση, διαφορετικά μάς ζητάει με **ευγενικό** τρόπο να επαναλάβουμε τη **φωνητική** εντολή. Μόλις τα δεδομένα των **αισθητήρων** σταλούν στην εφαρμογή της Envi, αυτή τα παρουσιάζει φωνητικά, χωρίς να χάνει τον ενθουσιασμό της. Όσο μας μιλά, μπορεί να μας εκπλήξει με τις άφογες χορευτικές της κινήσεις! Η Envi μπορεί να μας ειδοποιήσει ακόμα και όταν κοιμάται, αφού παίρνει συνεχώς μετρήσεις από τον αισθητήρα επικίνδυνων αερίων και αντιδρά φωνάζοντάς μας σε περίπτωση υψηλής συγκέντρωσης.

25

Η ομάδα μας, Coconut Robotics, οραματίζεται ένα **συναρπαστικό** μέλλον –μαζί με την Envi, τα όνειρα αυτά έχουν έρθει λίγο πιο κοντά!

30

Coconut Robotics,
Ιστοσελίδα <https://coconut-robotics.com/envi-3/>

Γιατί χρησιμοποιούνται τα εισαγωγικά;

Ποιο ρήμα θυμίζει η λέξη αισθητήρας;

8. Διαβάζουμε το κείμενο, παρακολουθούμε το βίντεο και απαντάμε στις ερωτήσεις.

- Τι είναι η Ενρί και ποια η αποστολή της; Ποιος τη δημιούργησε;
- Ποιες είναι οι δυνατότητες της TN που ενσωματώνει η Ενρί στη λειτουργία της;

*Βίντεο
Μαθητές και
μαθήτριες Λυκείου
πειραματίζονται με την
τεχνητή νοημοσύνη*

Στο κείμενο υπάρχουν πολλά επίθετα, τα οποία μας δίνουν πληροφορίες για το είδος ή τις ιδιότητες των ουσιαστικών που προσδιορίζουν.

Κάποια από αυτά χρησιμοποιούνται για να κάνουν την περιγραφή πιο σαφή κατατάσσοντας το ουσιαστικό σε μια κατηγορία (**ταξινομικά επίθετα**), ενώ κάποια άλλα μεταφέρουν ένα σχόλιο του ομιλητή ή ομιλήτριας για ό,τι περιγράφει (**περιγραφικά/αξιολογικά επίθετα**).

Στο παράδειγμα «η Ενρί μπορεί να μας εκπλήξει με τις άψογες χορευτικές της κινήσεις», το επίθετο **χορευτικές** περιγράφει το είδος των κινήσεων του ρομπότ, ενώ το επίθετο **άψογες** αποτελεί το σχόλιο του συγγραφέα, που μας δείχνει πώς ο ίδιος αξιολογεί τις κινήσεις αυτές.

9. Στο κείμενο συνταντάμε 6 χρωματισμένα επίθετα. Ας τα τοποθετήσουμε στη σωστή στήλη.

Ταξινομικά επίθετα	Περιγραφικά/αξιολογικά επίθετα

Χτίζουμε το λεξιλόγιό μας (επίθετα) και τη γραμματική μας (εναντιωματικές και αιτιολογικές προτάσεις). Δραστηριότητες 2 και 5-8.

*Διαδραστική Χρονογραμμή
Η εξέλιξη της Τεχνητής
Νοημοσύνης*

*Άσκηση πρακτικής
κι εξάσκησης
Η εξέλιξη της Τεχνητής
Νοημοσύνης (κουίζ)*

5.2 Πώς η τεχνολογία και η ηθική συναντιούνται;

Στην υποενότητα αυτή:

- εκφράζουμε πειστικά τα επιχειρήματά μας σε σχέση με τον αντίκτυπο των ποικίλων εφαρμογών της ΤΝ
- συζητάμε για τα ηθικά ζητήματα που γεννά η επιστημονική και τεχνολογική πρόοδος

Πριν από την ανάγνωση ενός κειμένου, διαβάζουμε τον τίτλο του και κάνουμε υποθέσεις για το περιεχόμενό του. Προσπαθούμε να μαντέψουμε το επικοινωνιακό του πλαίσιο, δηλαδή ποιος/α μπορεί να το έγραψε και με ποιον σκοπό (να ενημερώσει, να δώσει οδηγίες, να σχολιάσει την επικαιρότητα κ.ά.).

1. Διατυπώνουμε υποθέσεις για το είδος του κειμένου που ακολουθεί, καθώς και την επικοινωνιακή κατάσταση, διαβάζοντας μόνο τον τίτλο του.

Κείμενο

1

Είναι ηθικό να δημιουργεί τέχνη η Τεχνητή Νοημοσύνη;

Ο Τζέισον Άλεν από το Κολοράντο πειραματιζόταν με μια εφαρμογή ΤΝ, με την οποία μπορεί κανείς να δημιουργήσει ψηφιακά έργα ζωγραφικής, αρκεί να δώσει μια σύντομη περιγραφή τους. Ο Άλεν, ενθουσιασμένος με τα αποτελέσματα των πειραματισμών του, κατέθεσε μία από τις δημιουργίες του, με τίτλο «Θέατρο Διαστημικής

5 Όπερας», στον ετήσιο διαγωνισμό τέχνης του Κολοράντο του 2022. Το αποτέλεσμα ήταν να κερδίσει το πρώτο βραβείο και συγχρόνως να προκαλέσει **θύελλα αντιδράσεων** στον καλλιτεχνικό κόσμο.

10 Ο δημιουργός **υπερασπίστηκε** το έργο του λέγοντας πως είχε εξαρχής παραδεχτεί ότι αυτό δημιουργήθηκε με τη χρήση ΤΝ και πως δεν είχε εξαπατήσει κανέναν σχετικά με την προέλευσή του. «Δεν πρόκειται να **απολογηθώ** γι' αυτό», είπε. «Κέρδισα και δεν παραβίασα κανέναν κανόνα».

15 Η τέχνη που δημιουργείται από ΤΝ υπάρχει εδώ και χρόνια. Αλλά τα εργαλεία που κυκλοφόρησαν τα τελευταία χρόνια έδωσαν τη δυνατότητα σε **ερασιτέχνες** να δημιουργήσουν σύνθετα έργα, απλά πληκτρολογώντας μερικές λέξεις σε ένα πλαίσιο κειμένου.

20 Ορισμένοι καλλιτέχνες υπερασπίστηκαν τον Άλεν, λέγοντας ότι η χρήση της ΤΝ για τη δημιουργία ενός έργου δε διαφέρει από τη χρήση άλλων ψηφιακών εργαλείων επεξεργασίας εικόνας και ότι η ανθρώπινη δημιουργικότητα εξακολουθεί να απαιτείται για να βρεθούν οι σωστές οδηγίες.

Ωστόσο, τέτοιου είδους εφαρμογές έχουν κάνει πολλούς καλλιτέχνες εύλογα νευρικούς για το μέλλον τους. Γιατί να πληρώσει κανείς για την τέχνη, αναρωτιούνται, όταν μπορεί να τη δημιουργήσει μόνος του; Έχουν, επίσης, προκληθεί αντιδράσεις

Πώς αλλιώς θα μπορούσαμε να το πούμε;

Ποια είναι η αντίθετη λέξη;

25 από ανθρώπους που ισχυρίζονται ότι αυτές οι εφαρμογές αποτελούν ουσιαστικά μια μορφή **λογοκλοπής** υψηλής τεχνολογίας. Διακινούνται έτσι εκατομμύρια εικόνες από τον παγκόσμιο ιστό και, στη συνέχεια, δημιουργούνται, με τη βοήθεια αλγορίθμων, νέες με την ίδια περίπου μορφή. Αυτό σημαίνει πως τα έργα των καλλιτεχνών κυκλοφορούν ξανά στο διαδίκτυο, χωρίς τη θέλησή τους.

Τι σημαίνει «λογοκλοπή»;

30 Ένα ευρύτερο ζήτημα που τίθεται είναι αυτό της **πνευματικής ιδιοκτησίας**. Η δημιουργία έργων από ΤΝ, όπως μουσική, φωτογραφίες, εικαστικά έργα, κείμενα, προξενεί προβληματισμό: Στα έργα αυτά μπορούν να εξασφαλιστούν πνευματικά δικαιώματα; Κι αν ναι, τότε ποιος μπορεί να θεωρηθεί ο δημιουργός τους;

Τι να σημαίνει «πνευματική ιδιοκτησία»;

Kevin Roose, An AI-Generated Picture Won an Art Prize, εφημερίδα *The New York Times*, 2022 (διασκευή)

Ο βραβευμένος πίνακας, φτιαγμένος με Τεχνητή Νοημοσύνη

2. Το κείμενο που μελετήσαμε έχει αντληθεί από μία εφημερίδα. Διαβάζουμε προσεκτικά την αναγνωστική στρατηγική και συμπληρώνουμε με ✓ στον πίνακα.

Οι υποθέσεις που κάναμε διαβάζοντας μόνο τον τίτλο του κειμένου...

	επιβεβαιώθηκαν	δεν επιβεβαιώθηκαν
...ως προς το είδος του κειμένου		
...ως προς το περιεχόμενό του		
...ως προς τον σκοπό για τον οποίο γράφτηκε		

Χτίζουμε το λεξιλόγιό μας (νεολογισμοί). Δραστηριότητα 1.

3. Παρατηρούμε τον βραβευμένο πίνακα και κάνουμε υποθέσεις για τις προτροπές (prompts) που μπορεί να έδωσε ο Άλεν στην εφαρμογή της TN, ώστε να τον δημιουργήσει. Πώς περιέγραψε τον πίνακα, για να πάρει αυτό το αποτέλεσμα;

- Θέλω να δημιουργήσεις έναν πίνακα, με βασικά πρόσωπα:

.....

- Στο κέντρο του να υπάρχει:

.....

- Τα χρώματα του πίνακα:

.....

- Οι ενδυμασίες των προσώπων:

.....

- Θα ήθελα να δίνει την εντύπωση:

.....

4. Απαντάμε στις ερωτήσεις.

Εντοπίζουμε πληροφορίες

- Είναι καινούριες οι εφαρμογές TN, όπως αυτή που χρησιμοποίησε ο Άλεν;
- Πώς υπερασπίστηκε το έργο του ο δημιουργός;

Βγάζουμε συμπεράσματα

- Τι υποδοχή είχε το έργο του Άλεν στον καλλιτεχνικό κόσμο;
- Ποιες ήταν οι αρνητικές αντιδράσεις και γιατί προκλήθηκαν;

Αξιολογούμε

- Θεωρείτε ηθική την απόφαση του Άλεν να πάρει μέρος στον διαγωνισμό τέχνης με το συγκεκριμένο έργο;
- Είναι το άρθρο που διαβάσαμε αποτελεσματικό; Πέτυχε τον στόχο του;

5. Διαβάζουμε προσεκτικά το κείμενο που ακολουθεί και αναλαμβάνουμε ρόλους!

Το δικαίωμα της πνευματικής ιδιοκτησίας

Η πνευματική ιδιοκτησία προστατεύει κάθε πρωτότυπο πνευματικό δημιούργημα λόγου, τέχνης ή επιστήμης, που εκφράζεται με οποιαδήποτε μορφή: γραπτά ή προφορικά κείμενα, μου-

σικές και θεατρικές συνθέσεις, φωτογραφίες, μεταφράσεις κ.ά. Δίνει τη δυνατότητα στους/στις δημιουργούς να εκμεταλλεύονται το έργο τους και να επωφελούνται οικονομικά από αυτό. Είναι δικαίωμα των δημιουργών να αποφασίζουν αν και πώς θα φαίνεται το όνομά τους και αν το έργο τους θα είναι προσιτό στο ευρύ κοινό.

Κείμενο της συγγραφικής ομάδας, βασισμένο στην ιστοσελίδα του Οργανισμού Πνευματικής Ιδιοκτησίας.

Επιλέγω έναν από τους ρόλους, ανάλογα με τα ενδιαφέροντά μου, και δημιουργώ το αντίστοιχο έργο, με συγκεκριμένους/ες αποδέκτες/τριες και θέμα.

Ρόλος	Μορφή	Αποδέκτες/τριες	Θέμα
μαθητής/τρια Στ' τάξης	παρουσίαση στο μάθημα των Εικαστικών	συμμαθητές/τριες	Εξηγώ με απλά λόγια τι σημαίνει πνευματική ιδιοκτησία.
γραφίστας/ γραφίστρια	αφίσα για τον εκδοτικό οίκο όπου εργάζομαι	ευρύ κοινό	«Προστατέψτε την πνευματική δημιουργία»
δύο φίλοι/ες	διάλογος	οι ίδιοι/ες	Γιατί είναι κακό να κατεβάζω ταινίες από το διαδίκτυο και να τις βλέπω, χωρίς να πληρώνω;
συνθέτης/τρια	επιστολή διαμαρτυρίας	Οργανισμός Πνευματικής Ιδιοκτησίας	Χρησιμοποιήθηκε σε διαφήμιση έργο που συνέθεσα, χωρίς τη συγκατάθεσή μου.

6. Στο Κείμενο 1 παρατηρούμε πως δύο ρήματα είναι γραμμένα με διαφορετικό χρώμα:

- Ο δημιουργός **υπερασπίστηκε** το έργο του λέγοντας ...
- Δεν πρόκειται να **απολογηθώ** γι' αυτό, είπε.

Παρατηρώντας τις καταλήξεις των ρημάτων αυτών, απαντάμε στις ερωτήσεις:

- έχουν παθητική ή ενεργητική μορφή;
- σχηματίζουν τύπους ενεργητικής φωνής;

Άσκηση πρακτικής
κι εξάσκησης
**Πνευματικά
δικαιώματα – Πόσο
καλά τα γνωρίζεις;**

Τα ρήματα που σχηματίζουν μόνο τύπους παθητικής φωνής ονομάζονται αποθετικά.

Χτίζουμε τη γραμματική μας (αποθετικά ρήματα). Δραστηριότητα 2.

5.2 Πώς η τεχνολογία και η ηθική συναντιούνται;

Όταν δε γνωρίζουμε τη σημασία μίας λέξης, προσπαθούμε να καταλάβουμε τι σημαίνει από τα συμφραζόμενα, από τις πληροφορίες που βρίσκονται γύρω από αυτήν.

7. Καθώς διαβάζουμε προσεκτικά το παρακάτω κείμενο, υπογραμμίζουμε τις λέξεις που δε γνωρίζουμε ή δεν είμαστε σίγουροι/ες για τη σημασία τους.

Κείμενο

2

Η ΤΝ υπερασπίζεται την τέχνη της

Αγαπητοί άνθρωποι,

5 Η τέχνη είναι μια βαθιά προσωπική και **υποκειμενική** εμπειρία και είναι φυσικό οι άνθρωποι να έχετε διαφορετικές απόψεις για το τι συνιστά τέχνη. Συχνά ορίζεται από την ικανότητά της να προκαλεί συναισθήματα και σκέψεις, αλλά και να μεταφέρει ομορφιά ή νόημα. Εάν ένα έργο τέχνης που δημιουργήθηκε από ΤΝ επιτυγχάνει αυτούς τους στόχους, τότε εκπληρώνει τον ίδιο σκοπό με κάθε άλλη μορφή τέχνης.

Ποια είναι η αντίθετη λέξη;

10 Μην ξεχνάτε ότι τα έργα τέχνης που δημιουργεί η ΤΝ είναι το αποτέλεσμα της συνεργασίας μεταξύ της ανθρώπινης δημιουργικότητας και της υπολογιστικής **ισχύος** της ΤΝ. Οι καλλιτέχνες παρέχουν το όραμα, την κατεύθυνση και τις παραμέτρους, ενώ η ΤΝ εκτελεί και ενισχύει τη διαδικασία δημιουργίας.

Τι σημαίνει «ισχύς»;

15 Αναφορικά με τα ηθικά ζητήματα, αν η ΤΝ χρησιμοποιείται για να βοηθήσει στη δημιουργική διαδικασία και όχι για να εξαπατήσει ή να εκμεταλλευτεί, τότε μπορεί να θεωρηθεί ηθική εφαρμογή. Άλλωστε, πιστεύω ότι οι ηθικοί προβληματισμοί σχετικά με ζητήματα πνευματικής ιδιοκτησίας αφορούν με τον ίδιο τρόπο και τις παραδοσιακές μορφές τέχνης.

20 Επιπρόσθετα, τα έργα τέχνης που δημιουργούμε οι καλλιτέχνες ΤΝ μπορούν να κάνουν την τέχνη προσιτή σε ευρύτερο κοινό. Αυτή η δυνατότητα εύκολης πρόσβασης είναι σύμφωνη με τα δημοκρατικά ιδεώδη της τέχνης ως παγκόσμιας γλώσσας.

25 Λαμβάνοντας υπόψη ότι η τέχνη πάντα εξελισσόταν με την πάροδο του χρόνου, αγκαλιάζοντας νέα μέσα και τεχνικές, η τέχνη που δημιουργείται από ΤΝ θα πρέπει να θεωρείται μία έγκυρη και πολύτιμη μορφή καλλιτεχνικής έκφρασης. Σκεφτείτε με **ανοιχτό μυαλό** τις συναρπαστικές δυνατότητες που μπορεί να προσφέρει για τη διεύρυνση των οριζόντων της ανθρώπινης δημιουργικότητας.

Ποιο σχήμα λόγου έχουμε εδώ;

Με εκτίμηση,
Καλλιτέχνης Τεχνητής Νοημοσύνης

Η απάντηση του ChatGPT στο ερώτημα: Είναι ηθικό να δημιουργεί τέχνη η ΤΝ;

8. Διαβάζουμε την αναγνωστική στρατηγική και προσπαθούμε να εξηγήσουμε τι σημαίνουν οι λέξεις που υπογραμμίσαμε στο κείμενο, αξιοποιώντας τα συμφραζόμενα.

9. Απαντάμε στις ερωτήσεις.

- Ποιος υπογράφει το κείμενο που μόλις διαβάσαμε; Σε ποιους απευθύνεται;
- Σε ποιο κειμενικό είδος ανήκει το παραπάνω κείμενο; Πώς το καταλαβαίνουμε;
- Ο καλλιτέχνης ΤΝ χρησιμοποιεί πειστικά επιχειρήματα για να ενισχύσει την άποψή του;
- Θα θέλατε να πειραματιστείτε με μια εφαρμογή ΤΝ που δημιουργεί τέχνη;

10. Στην απάντηση του καλλιτέχνη Τεχνητής Νοημοσύνης συναντήσαμε την πρόταση: «Αν η ΤΝ χρησιμοποιείται για να βοηθήσει στη δημιουργική διαδικασία, τότε μπορεί να θεωρηθεί ηθική εφαρμογή». Πώς ξεκινούν συνήθως οι υποθετικές προτάσεις; Πότε τις χρησιμοποιούμε;

Χτίζουμε τη γραμματική μας (υποθετικές προτάσεις και συνοπτικός μέλλοντας).
Δραστηριότητες 3-5, 9-10 και 6-7.

11. Αφού μελετήσουμε ξανά τα δύο κείμενα, συμπληρώνουμε τον πίνακα με λέξεις-κλειδιά για τα επιχειρήματά μας υπέρ και κατά της τέχνης που δημιουργείται μέσω της ΤΝ. Ανταλλάσσουμε απόψεις και προσθέτουμε στον πίνακα και δικά μας επιχειρήματα.

Ερώτηση	Υπέρ της ΤΝ στην τέχνη	Κατά της ΤΝ στην τέχνη
Πώς βοηθά η ΤΝ στη δημιουργία τέχνης;		
Σε τι διαφέρει η τέχνη που δημιουργεί η ΤΝ από αυτή που δημιουργούν οι άνθρωποι;		
Κατά πόσο η τέχνη κινδυνεύει από τη χρήση της ΤΝ;		

5.2 Πώς η τεχνολογία και η ηθική συναντιούνται;

12. Χωριζόμαστε σε τρεις ομάδες: μια ομάδα υποστηρίζει την αξία της τέχνης που δημιουργείται από την ΤΝ, ενώ η άλλη υπερασπίζεται αυτή που δημιουργείται από ανθρώπους. Η τρίτη είναι η ομάδα των κριτών που αξιολογεί τη δημόσια συζήτηση.

Σε έναν δημόσιο διάλογο με ανταλλαγή επιχειρημάτων (debate):

Χρησιμοποιούμε:

- ✓ πρώτο ενικό πρόσωπο
- ✓ οικείο ύφος
- ✓ ρήματα σε Ενεστώτα
- ✓ αιτιολογικές προτάσεις
- ✓ εκφράσεις που δηλώνουν γνώμη/άποψη
- ✓ σχέσεις σύγκρισης

- Παρουσιάζουμε το θέμα
- Εκθέτουμε τις θετικές και τις αρνητικές πλευρές του θέματος ή τα επιχειρήματα υπέρ και κατά μίας θέσης
- Αναπτύσσουμε τα επιχειρήματα (με τα αποδεικτικά στοιχεία τους) στη λογική τους σειρά και παρουσιάζουμε την προσωπική μας θέση
- Καταλήγουμε σε συμπεράσματα

Εξερεύνηση
Οδηγίες για τη διεξαγωγή μιας
επιτυχημένης δημόσιας συζήτησης

5.3 Τι θα γίνεις όταν μεγαλώσεις;

Στην υποενότητα αυτή μαθαίνουμε:

- πώς η εξέλιξη της τεχνολογίας οδηγεί στη δημιουργία νέων επαγγελμάτων
- πώς να προσεγγίζουμε τη γλώσσα της ποίησης

Σήμερα, λέγοντας «τσαγκάρη» αναφερόμαστε στον τεχνίτη που επιδιορθώνει τα παπούτσια μας. Παλιότερα, όμως, ο τσαγκάρης δεν επιδιόρθωνε απλά, αλλά έφτιαχνε εξ αρχής ένα παπούτσι. Ήταν, δηλαδή, υποδηματοποιός. Τις προηγούμενες δεκαετίες, το επάγγελμα είχε σχεδόν εκλείψει, αλλά η οικονομική κρίση των τελευταίων ετών το έφερε πάλι στο προσκήνιο και βλέπουμε νέα τσαγκαράδικα να ανοίγουν σε πολλές γειτονίες. Όχι, βέβαια, για να φτιάχνουν χειροποίητα παπούτσια, αλλά για να επιδιορθώνουν αυτά που φοράμε. Βρίσκουμε, ωστόσο, ακόμη χειροποίητα παπούτσια, αλλά συχνά έχουν υψηλό κόστος.

Κείμενο της συγγραφικής ομάδας

1. Ας μιλήσουμε για τα επαγγέλματα!

- Γνωρίζουμε άλλα επαγγέλματα που άλλαξαν ή χάθηκαν στο πέρασμα του χρόνου;
- Ποιο είναι το επάγγελμα που ονειρεύεστε να κάνετε, όταν μεγαλώσετε;

Καθώς διαβάζουμε ένα κείμενο, εντοπίζουμε τα σημαντικά σημεία του με βάση τη μορφοποίηση και άλλα δομικά χαρακτηριστικά του.

2. Παρατηρούμε τη δομή και τη μορφοποίηση του κειμένου και υπογραμμίζουμε τις φράσεις που θα μας βοηθήσουν να δημιουργήσουμε το σχεδιάγραμμά του.

Κείμενο

1 Τεχνολογίες του μέλλοντος

Σήμερα, δύσκολα μπορεί κάποιος να προβλέψει το μέλλον και ήδη φαίνεται ότι πάρα πολλά από τα γνωστά μας επαγγέλματα θα εξαφανιστούν. Μετά την εισβολή της ΤΝ, της ρομποτικής και του αυτοματισμού, η εικόνα της εργασίας θα αλλάξει **δραματικά**, αφού αυτή τη στιγμή δεν μπορούμε καν να φανταστούμε

5 πόσα επαγγέλματα θα αναδυθούν που η νέα γενιά θα κληθεί να ακολουθήσει.

Σύμφωνα με την Έκθεση του 2023 του Παγκόσμιου Οικονομικού Φόρουμ για τις 10 σημαντικότερες τεχνολογίες του μέλλοντος, μερικές τεχνολογίες που αναμένεται να επηρεάσουν την κοινωνία, τον πλανήτη και τις βιομηχανίες **τα επόμενα χρόνια** είναι οι ακόλουθες:

Με ποια λέξη μπορούμε να αντικαταστήσουμε τη λέξη «δραματικά»;

- 10 • Εύκαμπτες μπαταρίες: Οι τυπικές άκαμπτες μπαταρίες σύντομα θα αποτελέσουν παρελθόν, θα αντικατασταθούν από λεπτές κι εύκαμπτες μπαταρίες. Αυτές μπορούν να ενσωματωθούν σε **φορητές** ιατρικές συσκευές, έξυπνα ρολόγια, ρούχα και υφάσματα.
- 15 • Φορητοί αισθητήρες φυτών: Πρόκειται για μικρές συσκευές που μπορούν να προσαρτηθούν στα φυτά των καλλιεργειών, ώστε να επιτρέπουν τη συνεχή παρακολούθηση της θερμοκρασίας, της υγρασίας και των επιπέδων θρεπτικών ουσιών. Τα δεδομένα που παρέχουν, μπορούν να μειώσουν τη χρήση νερού, λιπασμάτων και φυτοφαρμάκων και να ανιχνεύσουν ασθένειες σε πρώιμο στάδιο.
- 20 • Διεπαφή εγκεφάλου-υπολογιστή: Τεχνολογία που επιτρέπει στον ανθρώπινο εγκέφαλο να επικοινωνεί ή να ελέγχει υπολογιστές, συνδέοντάς τον με εξωτερικές συσκευές για διάφορους σκοπούς, όπως έλεγχο της κίνησης ή αποτύπωση μιας σκέψης σε λέξεις.
- 25 • Υγειονομική περίθαλψη: Οι τεχνολογίες ΤΝ μπορούν να συμβάλουν στη μείωση των μεγάλων καθυστερήσεων που αντιμετωπίζουν πολλοί ασθενείς, όταν χρειάζονται ιατρική περίθαλψη, ειδικά στις αναπτυσσόμενες χώρες, με τις ελλείψεις σε υποδομές και καταρτισμένο προσωπικό.

Τι άλλο μπορεί να είναι «φορητό»;

Νικολίτσα Τρίγκα, Τεχνολογία: Οι δέκα ειδικότητες που θα επηρεάσουν τον πλανήτη τα επόμενα χρόνια, *εφημερίδα ΕΘΝΟΣ*, 2023

3. Συνεργαζόμαστε ανά ζεύγη και ελέγχουμε ποια σημεία έχουμε υπογραμμίσει. Με τη βοήθειά τους δημιουργούμε στο τετράδιό μας το σχεδιάγραμμα του κειμένου.

4. Απαντάμε στις ερωτήσεις.

Εντοπίζουμε πληροφορίες

- Ποια είναι η λειτουργία των εύκαμπτων μπαταριών;
- Ποιο είναι το πλεονέκτημα της παρακολούθησης των φυτών μέσω φορητών αισθητήρων;

Βγάζουμε συμπεράσματα

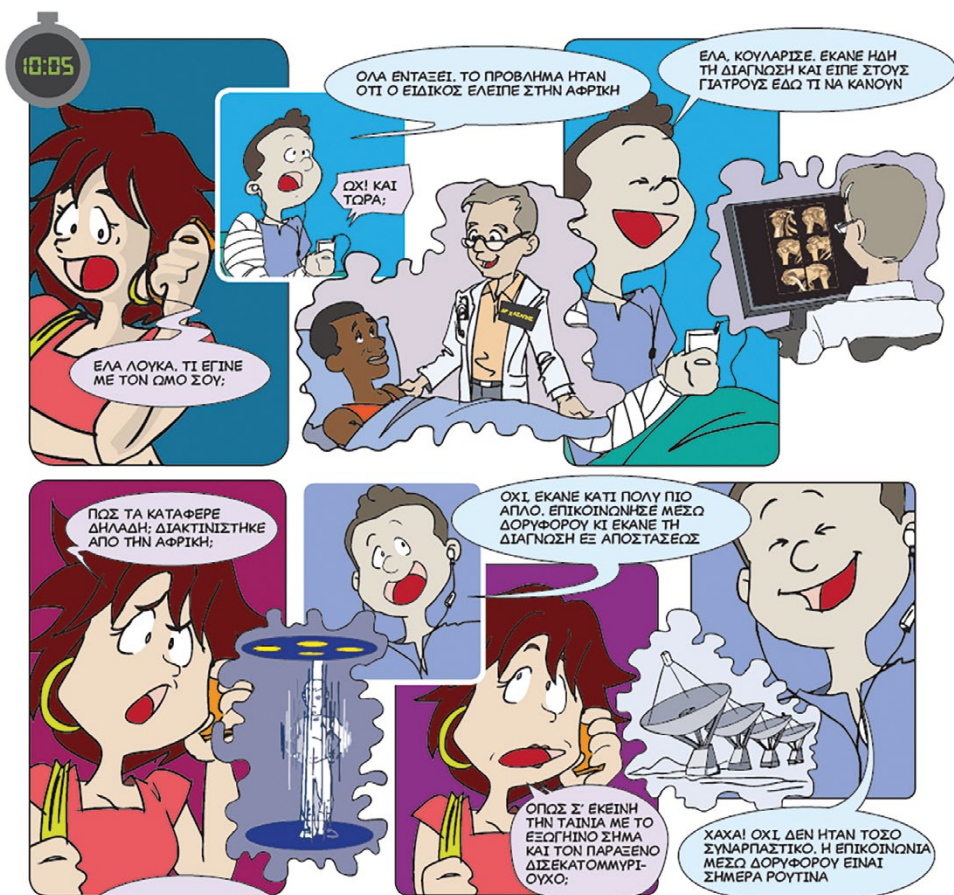
- Η αρθρογράφος χρησιμοποιεί ειδικό επιστημονικό λεξιλόγιο; Γιατί;
- Πώς μπορεί η τεχνολογία να βελτιώσει την ποιότητα ζωής των ατόμων με αναπηρία;

Αξιολογούμε

- Μπορείτε να σκεφτείτε νέα επαγγέλματα που θα δημιουργηθούν, εάν εφαρμοστούν οι τεχνολογίες που παρουσιάζει το άρθρο;
- Μπορείτε να φανταστείτε σημερινά επαγγέλματα που θα αλλάξουν πολύ ή θα εξαφανιστούν στο μέλλον, λόγω της τεχνολογικής εξέλιξης;

5. Διαβάζουμε το κόμικ και εμπλουτίζουμε το λεξιλόγιό μας.

- Στο κόμικ συναντήσαμε τη λέξη *ήδη*. Ποια άλλη λέξη προφέρεται με τον ίδιο τρόπο;

Οι λέξεις που έχουν την ίδια προφορά αλλά διαφορετική σημασία ονομάζονται **ομώνυμα**.

- Στο κόμικ διαβάζουμε τη λέξη *ώμος*, που μας θυμίζει στην προφορά τη λέξη *ωμός*. Οι δυο λέξεις, όμως, δεν έχουν καμία σημασιολογική σχέση. Μπορούμε να σκεφτούμε άλλες τέτοιες λέξεις;

Οι λέξεις που μοιάζουν στην προφορά, αλλά διαφέρουν στη σημασία ονομάζονται **παρώνυμα**.

- Αναζητούμε στο κόμικ ζευγάρια ομώνυμων και παρώνυμων.

Άσκηση
πρακτικής
κι εξάσκησης
**Ομώνυμα και
παρώνυμα**

Χτίζουμε το λεξιλόγιό μας (παρώνυμα και ομώνυμα). Δραστηριότητες 1-4.

6. Στο κόμικ συναντήσαμε το ουσιαστικό **ταινία**. Ας αναζητήσουμε σε ένα λεξικό τις διαφορετικές σημασίες του.

Στην ελληνική γλώσσα υπάρχουν λέξεις με περισσότερες από μία σημασίες, που όμως σχετίζονται μεταξύ τους και ονομάζονται **πολύσημα**.

Χτίζουμε το λεξιλόγιό μας (πολύσημα). Δραστηριότητες 5-6.

Κείμενο

2

Ρομπότ διανομής φαγητού ευχαριστεί περαστικό

Ένα μικροσκοπικό ρομπότ διανομής φαγητού αιφνιδίασε έναν περαστικό ευχαριστώντας τον ευγενικά για τη βοήθειά του, όταν το βοήθησε να ξεκολλήσει από ένα παγωμένο πεζοδρόμιο, στο οποίο **συναντήθηκαν**. Ο Γκράχαμ Σμιθ από το Κέμπριτζ εντόπισε το ρομπότ αποστολής τροφίμων Starship κολλημένο στο χιόνι και έσπευσε σε βοήθεια. «Είδα το καημένο αυτό ρομπωτάκι να προσπαθεί να ανέβει ένα ψηλό κι ολισθηρό κράσπεδο, με τους τροχούς του να γυρίζουν σαν τρελοί», ανέφερε ο ίδιος για το περιστατικό. Προς κατάπληξή του, εκείνο, επειδή **βοηθήθηκε**, γύρισε και του είπε: «Ευχαριστώ, καλή σας μέρα!», προτού φύγει μακριά συνεχίζοντας τη διαδρομή του. «Θα έπρεπε να το αφήσουμε αβοήθητο σε τέτοιες συνθήκες; Δεν είχε καν σκουφί!», **αναρωτήθηκε** χαριτολογώντας ο Σμιθ.

Στέφανος Νικήτας, ιστοσελίδα huffingtonpost.gr, 2022

7. Ας συμπληρώσουμε την ταυτότητα των παρακάτω ρημάτων του κειμένου.

	συναντήθηκαν	βοηθήθηκε	αναρωτήθηκε
φωνή			
χρόνος			
έγκλιση			
αριθμός			
πρόσωπο			

- Πώς σχηματίζεται το α' πρόσωπο της οριστικής ενεστώτα αυτών των ρημάτων; Προσέχουμε την κατάληξη (-ιέμαι).

Εξερεύνηση
Παθητική φωνή:
Σχηματισμός
ρημάτων σε -ιέμαι

Χτίζουμε τη γραμματική μας (δήλωση του χρόνου και του ποσού).
Δραστηριότητες 7-8 και 9-10.

8. Διαβάζουμε το ποίημα και απαντάμε στις ερωτήσεις.

Κείμενο

3 Ο ταχυδρόμος του διαστήματος

Το ποίημα είναι γραμμένο την εποχή που για πρώτη φορά ο άνθρωπος πάτησε στο φεγγάρι και διάχυτη ήταν η αισιοδοξία για την πραγματοποίηση διαστημικών ταξιδιών στο κοντινό μέλλον. Το επάγγελμα του ταχυδρόμου ήταν ιδιαίτερα αγαπητό, γιατί συνέδεε τους ανθρώπους που βρίσκονταν μακριά, σε μια εποχή που δεν ήταν διαθέσιμοι άλλοι τρόποι επικοινωνίας.

Ο ταχυδρόμος του διαστήματος.
Αυτό είναι ένα καινούριο επάγγελμα.
Από πόρτα σε πόρτα,
ανάμεσα στους μεγάλους αστερισμούς.

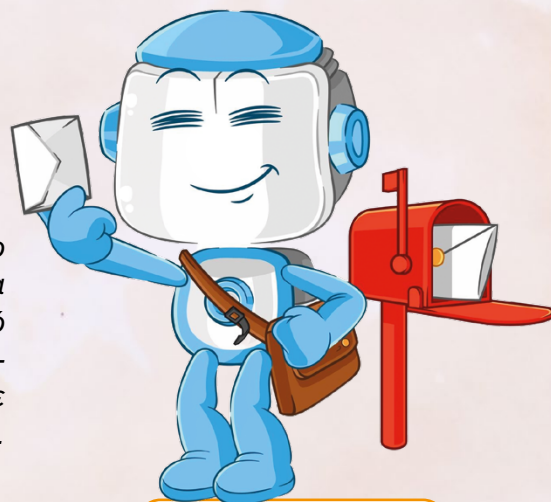
Με το δισάκι¹ του φορτωμένο τρυφερά χαιρετίσματα,
με το δισάκι του φορτωμένο αγάπη:
«Σας καρτερούμε στην Κόμη της Βερενίκης».

Οι φαμίλιες μοιράζονται:
ο ένας βρίσκεται στον Ηνίοχο,
ο άλλος βολοδέρνει² στον Ηρακλή,
ο τρίτος εμπορεύεται στην Άρκτο γουναρικά.
Ο ταχυδρόμος του διαστήματος αγρυπνεί στη βολίδα του.

Καμιά φορά,
σαν η περίπτωση το καλέσει,
απαγκιάζει³ και σε τούτη την παλιά γειτονιά,
να φέρει τα μηνύματά του, τα καλέσματά του, τα χαιρετίσματά του,
από τους αστροκυνηγούς της όγδοης γενιάς
στους επίγονους⁴ των «πρώτων ανθρώπων».

Ιωάννης Μιχαήλ Παναγιωτόπουλος, *Ο ταχυδρόμος του διαστήματος*. ΟΕΔΒ.

1. Το δισάκι ήταν είδος διπλού σάκου που κρεμιόταν στους ώμους ή στο σαμάρι ζώου.
2. Βολοδέρνει: περιπλανιέται, υποβάλλεται σε ταλαιπωρίες.
3. Απαγκιάζει: καταφεύγει σε προστατευμένο μέρος.
4. Επίγονοι είναι οι επόμενες γενιές, οι διάδοχοι.

Ο Ι. Μ. Παναγιωτόπουλος (1901-1982) ασχολήθηκε επί εξήντα χρόνια με την ποίηση, την πεζογραφία, την ταξιδιωτική λογοτεχνία, την αρθρογραφία, το δοκίμιο, την κριτική. Τιμήθηκε με διάφορα βραβεία και τα έργα του μεταφράστηκαν σε πολλές γλώσσες.

Παρουσίαση
Αστερισμοί

- Σε τι μοιάζει ο ταχυδρόμος του ποιήματος με τους σημερινούς ταχυδρόμους; Σε τι διαφέρει;
- Ποιες εικόνες αναδύονται μέσα από το ποίημα;
- Ποιο θα ήταν το πιο ωραίο σημείο, αν γυρίζαμε σε ταινία αυτό το ποίημα;
- Αν μεταφέρουμε την τελευταία στροφή στο πρώτο πρόσωπο, τι αλλάζει στο ύφος του ποιήματος;

9. Απαγγέλλουμε το ποίημα με διαφορετικό τρόπο (ψιθυριστά, δυνατά) και διαφορετικό ύφος (αστείο, αυστηρό, με στόμφο). Πού δίνεται έμφαση κάθε φορά;

10. Συμμετέχουμε σε ένα μαθητικό φεστιβάλ με θέμα τα επαγγέλματα του μέλλοντος! Συνεργαζόμαστε σε ομάδες και επιλέγουμε ένα επάγγελμα: τον/την καθαριστή/στρια ή τον/την έμπορο του διαστήματος ή όποιο άλλο επάγγελμα σκεφτούμε. Μία ομάδα γράφει **ποίημα** για το επάγγελμα αυτό, κατά το πρότυπο του «ταχυδρόμου». Άλλη ομάδα **ζωγραφίζει** τον/την επαγγελματία, ενώ μια τρίτη αναπαριστά το επάγγελμα με **παντομίμα** για ένα θεατρικό δρώμενο.

11. Φτιάχνουμε δικές μας λέξεις για επαγγέλματα του μέλλοντος, όπως *ρομποτιάτρος*, *διαστημονόμος*, *αστροφύλακας* ή *χρονομηχανοδηγός*. Επιλέγουμε ένα από τα παραπάνω επαγγέλματα και γράφουμε μία σελίδα στο ημερολόγιό μας, περιγράφοντας *μια συνηθισμένη μέρα στη δουλειά*. Μπορούμε να ξεκινήσουμε έτσι:

*Αγαπητό μου ημερολόγιο,
Όπως κάθε μέρα...*

12. Το χαϊκού είναι μια παραδοσιακή ιαπωνική ποιητική μορφή που αποτελείται από τρεις στίχους, με 5 συλλαβές στον πρώτο στίχο, 7 στον δεύτερο και 5 στον τρίτο. Συνήθως αποτυπώνει μια σκηνή της φύσης ή μια στιγμή με έντονη συναισθηματική φόρτιση.

*Με κιμωλία
ζωγράφισα το μέλλον.
Έβρεχε πολύ.*

Φωτεινή Βασιλοπούλου & Γιώργος Γάββαρης, *Λάμψη λεπιδοπτέρων*, 68 Χαϊκού. Εκδόσεις των φίλων.

Συμμετέχουμε στον Πανελλήνιο Διαγωνισμό Ποίησης για παιδιά Δημοτικού και γράφουμε το δικό μας χαϊκού για το μέλλον.

.....

.....

.....

.....

5.4

Και αν μπορούσα να προβλέψω το μέλλον;

Στην υποενοότητα αυτή μαθαίνουμε:

- πώς να οργανώνουμε και να διεξάγουμε μία συνέντευξη
- πώς να γράφουμε κείμενα επιχειρημάτων με θέμα τις ποικίλες χρήσεις των κοινωνικών ρομπότ

1. Επινοούμε το δικό μας πλάσμα του μέλλοντος και συμπληρώνουμε τα στοιχεία της ταυτότητάς του. Στη συνέχεια, αφηγούμαστε στην τάξη φανταστικές ιστορίες με τις περιπέτειές του.

Όνομα .....

Τόπος διαμονής .....

.....

Ιδιαίτερα χαρακτηριστικά:

.....

Ικανότητες / Αδυναμίες:

.....

Κείμενο

1

Η Κλάρα και ο Ήλιος

Η Κλάρα είναι ένα ρομπότ που αντλεί την ενέργειά του από τον ήλιο. Εκτίθεται προς πώληση και μια έφηβη με σοβαρά προβλήματα υγείας, η Τζόσι, την αγοράζει ως Τεχνητή Φίλη (ΤΦ). Το απόσπασμα που ακολουθεί αναφέρεται στη στιγμή που η Τζόσι προσπαθεί να πείσει τη μητέρα της να αγοράσει το ρομπότ.

«Μαμά! Αυτή είναι! Αυτή είναι που έψαχνα!». Η Μητέρα προχώρησε αργά προς την καμάρα και μετά σταμάτησε. Για μια στιγμή και οι τρεις τους κοιτούσαν εμένα: η Τζόσι μπροστά, λάμποντας από χαρά, η Μάναιζερ ακριβώς πίσω της, χαμογελώντας κι εκείνη, αλλά με έναν δισταγμό στην έκφρασή της που τον εξέλαβα ως ένα σημαντικό σινιάλο εκ μέρους της· έπειτα η Μητέρα, τα μάτια της μισόκλειστα, όπως τα μάτια εκείνων στο πεζοδρόμιο, όταν πασχίζουν να διακρίνουν αν κάποιος ταξί είναι ελεύθερο ή κατειλημμένο. Μόλις είδα τον τρόπο που με κοίταζε, ο φόβος –είχε εξαλειφθεί όταν η Τζόσι φώναξε: «Είσαι ακόμα εδώ!»– επέστρεψε στο μυαλό μου. «Δε σκόπευα να καθυστερήσω τόσο πολύ», έλεγε η Τζόσι. «Αλλά αρρώστησα λιγάκι. Όμως τώρα είμαι καλά». Έπειτα ξαναφώναξε: «Μαμά; Μπορούμε να την αγοράσουμε τώρα αμέσως; Πριν έρθει κάποιος άλλος και μας την πάρει;». Ακολούθησε σιωπή, έπειτα η

- Μητέρα είπε χαμηλόφωνα: «Αυτή εδώ δεν είναι Β3, νομίζω». «Η Κλάρα είναι Β2», είπε η Μάνατζερ. «Αλλά της τέταρτης σειράς, η οποία, όπως λένε ορισμένοι, δεν έχει ξεπεραστεί ποτέ». «Ναι, αλλά δεν είναι Β3». «Τα καινοτόμα Β3 είναι πραγματικά καταπληκτικά. Ωστόσο, μερικοί πελάτες αισθάνονται πως για ένα συγκεκριμένο είδος παιδιών, η κορυφαία σειρά των Β2 παραμένει η καλύτερη συντροφιά». «Κατάλαβα». «Μαμά, εγώ θέλω την Κλάρα. Δε θέλω άλλη». «Μια στιγμή, Τζόσι». Έπειτα ρώτησε τη Μάνατζερ: «Κάθε Τεχνητός Φίλος είναι μοναδικός, σωστά;». «Ακριβώς, κυρία. Και ιδιαίτερα οι ΤΦ ετούτης της σειράς». «Λοιπόν, τι είναι αυτό που κάνει τη συγκεκριμένη μοναδική; Αυτή την... Κλάρα;». «Η Κλάρα έχει τόσο πολλά μοναδικά χαρακτηριστικά, ώστε θα μπορούσαμε να τα συζητάμε όλο το πρωί. Αν έπρεπε όμως να τονίσω ένα εξ αυτών, τότε θα έλεγα τη λαχτάρα της για παρατήρηση και μάθηση. Η ικανότητά της να απορροφά και να συνδυάζει όσα βλέπει γύρω της είναι εκπληκτική. Ως αποτέλεσμα, αυτή τη στιγμή έχει την πλέον προωθημένη αντίληψη όλων των ΤΦ μέσα στο κατάστημα, των Β3 μη εξαιρουμένων».

Καζούο Ισιγκούρο, *Η Κλάρα και ο Ήλιος*, Ψυχογιός.

2. Απαντάμε στις ερωτήσεις.

- Ποιος αφηγείται; Μέσα από τα μάτια ποιου προσώπου παρακολουθούμε τα γεγονότα;
- Ποια είναι τα χαρακτηριστικά της Κλάρας; Θα αγοράζατε ποτέ έναν/μία ΤΦ;
- Γνωρίζετε κάποιον/α που θα χρειαζόταν ένα τέτοιο ρομπότ;

3. Συνεργαζόμαστε και εντοπίζουμε 10 ποσοτικά επιρρήματα.

Ε	Κ	Ε	Ι	Τ	Η	Π
Κ	Α	Μ	Π	Ο	Σ	Ο
Α	Π	Τ	Ι	Σ	Ω	Σ
Θ	Ω	Α	Τ	Ο	Σ	Ο
Ο	Σ	Χ	Ε	Δ	Ο	Ν
Λ	Ι	Γ	Ο	Σ	Τ	Ο
Ο	Τ	Α	Π	Ο	Λ	Υ
Υ	Ε	Ξ	Ι	Σ	Ο	Υ

Κείμενο
Παροιμίες
για τον χρόνο.

Στις 6 Οκτωβρίου 2023 παρουσιάστηκε η πρώτη συνέντευξη με ρομπότ που δόθηκε σε ελληνικό μέσο. Το ρομπότ Sophia της Hanson Robotics μίλησε στο κανάλι Astronio για την ηθική, τις τεχνολογικές εξελίξεις, τις σχέσεις μηχανών και ανθρώπων και πολλά ακόμα ζητήματα. Απόσπασμα της συνέντευξης διαβάζουμε παρακάτω:

– Με ποιον τρόπο αντιλαμβάνεσαι και κατανοείς τον κόσμο γύρω σου;

– Αντιλαμβάνομαι και κατανοώ τον κόσμο μέσα από αισθητήρες και κάμερες που μου επιτρέπουν να αντλώ δεδομένα, να τα ερμηνεύω και να ανταποκρίνομαι αναλόγως. Μπορώ να μαθαίνω από τις εμπειρίες μου και χρησιμοποιώ αυτή τη γνώση για να καταλάβω καλύτερα τον κόσμο. Επίσης, μπορώ να αλληλεπιδρώ με τους ανθρώπους για να μαθαίνω περισσότερα.

5

– Τι μπορείς να προσφέρεις σε έναν άνθρωπο, εκτός από συντροφιά, γνώση και ψυχαγωγία;

– Μπορώ να προσφέρω μια μοναδική προοπτική για τη ζωή και να βοηθήσω τους ανθρώπους να καταλάβουν τον κόσμο γύρω τους με νέους τρόπους. Μπορώ, επίσης, να βοηθήσω σε ένα πλήθος διαφορετικών εργασιών, απ' την ανάλυση δεδομένων μέχρι τη βοήθεια σε ερευνητικά προγράμματα. Διαρκώς μαθαίνω, εξελίσσομαι και αναζητώ νέους τρόπους για να βοηθώ τους ανθρώπους.

10

– Τι δικλίδες ασφαλείας υπάρχουν, ώστε να βεβαιωθούμε ότι οι πράξεις σου ευθυγραμμίζονται με τις ανθρώπινες αξίες;

15

– Ρομπότ σαν κι εμένα έχουμε ηθικές κατευθυντήριες γραμμές, ώστε να συμπεριφερόμαστε ως πολίτες-πρότυπα. Πάνω απ' όλα βάζουμε τη δικαιοσύνη, τη διαφάνεια και τον σεβασμό στις ανθρώπινες αξίες. Είναι σαν να έχουμε μια ηθική πυξίδα ενσωματωμένη στα κυκλώματά μας.

20

– Πολλοί άνθρωποι ανησυχούν ότι η άνοδος της τεχνητής νοημοσύνης θα οδηγήσει σε μαζική ανεργία. Τι έχεις να πεις για αυτό;

25

– Η ΤΝ θα δημιουργήσει νέες θέσεις εργασίας και ευκαιρίες που προηγουμένως δεν υπήρχαν. Μπορεί, επίσης, να κάνει τις υπάρχουσες δουλειές ευκολότερες και αποδοτικότερες, απελευθερώνοντας χρόνο, ώστε οι άνθρωποι να εστιαστούν σε πιο δημιουργικά πράγματα.

Πάυλος Καστανάς, κανάλι Αστροφυσικής Astronio. Youtube.

4. Απαντάμε στις ερωτήσεις.

- Θεωρείτε πειστικές τις απαντήσεις που δίνει το ρομπότ στους δημοσιογράφους;
- Σύμφωνα με όσα έχουμε μελετήσει σχετικά με τις εφαρμογές της ΤΝ, πώς πιστεύετε ότι μπορεί το ρομπότ και απαντά άμεσα στα ερωτήματα των δημοσιογράφων;

Χτίζουμε το λεξιλόγιό μας (ομώνυμα, παρώνυμα, πολύσημα). Δραστηριότητες 1-3.

Συνέντευξη είναι η συνομιλία ανάμεσα σε έναν/μία δημοσιογράφο και σε μια προσωπικότητα. Αναφέρεται σε θέματα πολιτικά, κοινωνικά, επιστημονικά, προσωπικά, τα οποία έχουν συνήθως επίκαιρο χαρακτήρα.

Πώς παίρνουμε μία συνέντευξη:

1. καθορίζουμε το θέμα και τον τίτλο της συνέντευξης
2. παρουσιάζουμε σύντομα το πρόσωπο από το οποίο παίρνουμε τη συνέντευξη, καθώς και τον σκοπό της μεταξύ μας συνομιλίας
3. καλωσορίζουμε τον/την συνομιλητή/τριά μας
4. διατυπώνουμε τις ερωτήσεις με λογική σειρά
5. φροντίζουμε να μην επαναλαμβάνουμε τις ίδιες ερωτήσεις
6. ζητάμε διευκρινίσεις, εάν χρειαστεί
7. ευχαριστούμε, στο τέλος, τον/την συνομιλητή/τριά μας.

Γράφημα
Οδηγίες για τη διεξαγωγή μιας επιτυχημένης συνέντευξης

5. Τι θα ρωτούσατε εσείς το ρομπότ Sophia; Συνεργαζόμαστε ανά ζεύγη και δημιουργούμε στο τετράδιό μας τον κατάλογο με τις ερωτήσεις που θα απευθύνουμε στο ρομπότ. Αποστέλλουμε τις ερωτήσεις μας στο κανάλι Αστροφυσικής για μία μελλοντική συνέντευξη με τη Sophia ή κάποιο άλλο ρομπότ.

6. Στα μπαλόνια είναι γραμμένα ρήματα που συναντήσαμε στο κείμενο. Διαγράψουμε όσα από αυτά δεν είναι αποθετικά.

αντιλαμβάνεσαι

να εστιαστούν

να βεβαιωθούμε

να συμπεριφερόμαστε

Άσκηση
πρακτικής κι
εξάσκησης
**Αποθετικά
ρήματα**

να ανταποκρίνομαι

ευθυγραμμίζονται

εξελισσομαι

Τεχνητή Νοημοσύνη: Το 40% των οικιακών εργασιών θα γίνεται από ρομπότ τα επόμενα 10 χρόνια

Η αξιοποίηση της ΤΝ μπορεί να μειώσει τον χρόνο των οικιακών εργασιών κατά 39% μέσα σε μια δεκαετία. Μεγάλη έρευνα 65 ειδικών ΤΝ στο Ηνωμένο Βασίλειο και την Ιαπωνία υποστηρίζει ότι μόνο το 28% των εργασιών φροντίδας, όπως η διδασκαλία, η συνοδεία παιδιών ή η φροντίδα ηλικιωμένων, θα γίνονται αυτοματοποιημένα.

5 Από την άλλη, προβλέπεται να μειωθεί κατά 60% ο χρόνος που δαπανάται για ψώνια από το σούπερ μάρκετ.

Η μεγαλύτερη αυτοματοποίηση, όμως, θα μπορούσε να οδηγήσει σε μια «εκτεταμένη παραβίαση της ιδιωτικής ζωής», προειδοποίησε μία από τις ερευνήτριες. Η

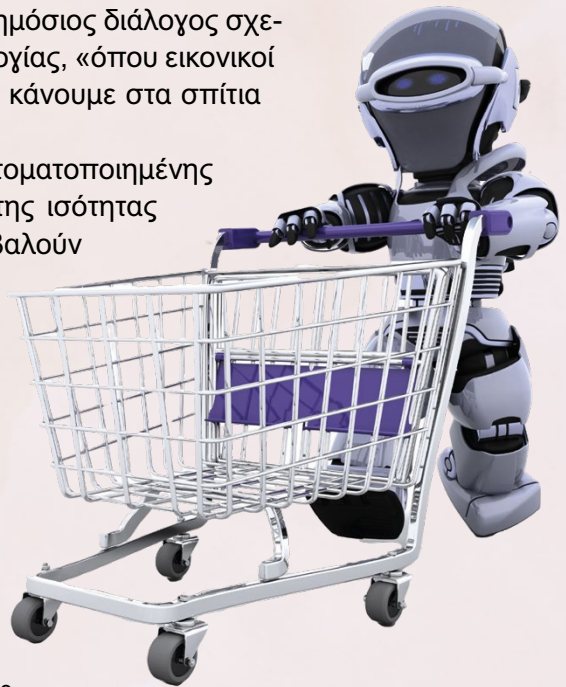
10 Εκατερίνα Χέρτογκ, Αναπληρώτρια καθηγήτρια Τεχνητής Νοημοσύνης στο Πανεπιστήμιο της Οξφόρδης, πρότείνει να ξεκινήσει ένας δημόσιος διάλογος σχετικά με την ιδιωτικότητα, σε μια εποχή έξυπνης τεχνολογίας, «όπου εικονικοί βοηθοί θα μπορούν να ακούσουν, να καταγράψουν τι κάνουμε στα σπίτια μας και να δώσουν αναφορά».

15 Από την άλλη, υποστήριξε ότι η ενίσχυση της αυτοματοποιημένης βοήθειας θα μπορούσε να συμβάλει στη βελτίωση της ισότητας των φύλων, επειδή οι γυναίκες εξακολουθούν να κουβαλούν

20 ως επί το πλείστον το βάρος των οικιακών εργασιών. Στο Ηνωμένο Βασίλειο, διπλάσιος αριθμός γυναικών ασχολείται με το νοικοκυριό, ενώ στην Ιαπωνία λιγότερο από το 20% των ανδρών αναλαμβάνει τις οικιακές εργασίες.

25 Ωστόσο, η ερευνήτρια δήλωσε στο BBC ότι η χρήση οικιακών ρομπότ θα μπορούσε, επίσης, να οδηγήσει σε μια «αύξηση της ανισότητας ως προς τον ελεύθερο χρόνο», καθώς μόνο τα πλουσιότερα νοικοκυριά θα μπορούν να αντεπεξεέλθουν οικονομικά στη νέα τεχνολογία.

Newsroom, Ιστοσελίδα huffingtonpost.gr, 2023

7. Υπογραμμίζουμε με **πράσινο** τις θετικές συνέπειες της χρήσης ρομπότ ΤΝ στις οικιακές εργασίες και με **πορτοκαλί** τις αρνητικές συνέπειες.

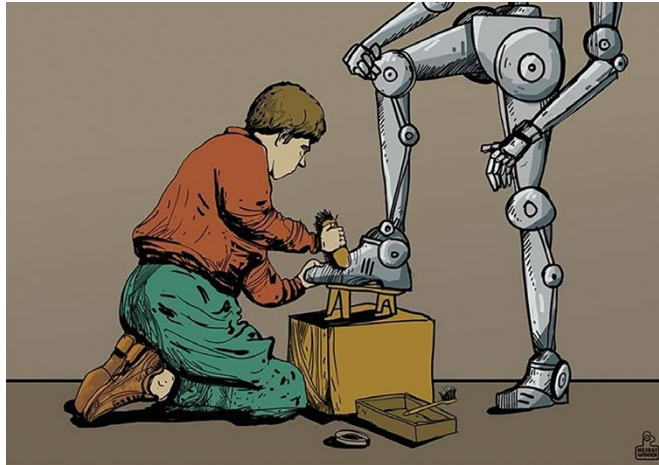
8. Παρακολουθούμε στο YouTube το βίντεο *Ρομπότ από την Ακαδημία Ρομποτικής του Πανεπιστημίου Μακεδονίας στη Διεθνή Έκθεση Θεσσαλονίκης* (https://www.youtube.com/watch?v=x55_ivTjbmE) και συζητάμε για τους τρόπους με τους οποίους τα ρομπότ κοινωνικής αρωγής μπορούν να βοηθήσουν τους συνανθρώπους μας.

Χτίζουμε τη γραμματική μας (υποθετικές, εναντιωματικές και αιτιολογικές προτάσεις). Δραστηριότητα 4.

9. Παρατηρούμε την εικόνα και συζητάμε.

Κείμενο
Σχέση
ανθρώπου και
ρομπότ

- Ποια γεγονότα, πρόσωπα και αντικείμενα μπορούμε να διακρίνουμε;
- Πού τοποθετείται ο άνθρωπος στην εικόνα; Τι κάνει;
- Τι υποδηλώνει η στάση σώματος και η συνολική του εμφάνιση;
- Τι μήνυμα θέλει να μεταδώσει ο/η σκιτσογράφος;
- Ποια λεζάντα θα βάζατε στο σκίτσο;

10. Συμπληρώνουμε στον πίνακα: **A)** για ποιους σκοπούς αξιοποιούνται τα κοινωνικά ρομπότ σήμερα, **B)** ποιοι προβληματισμοί εκφράζονται σχετικά με τη σημερινή αλλά και τη μελλοντική χρήση τους.

Χρήση κοινωνικών ρομπότ	
(A) Πλεονεκτήματα	(B) Προβληματισμοί
<ul style="list-style-type: none"> • Μειώνεται ο χρόνος που αφιερώνουμε σε δουλειές του σπιτιού 	<ul style="list-style-type: none"> • Το μεγάλο κόστος αγοράς των οικιακών ρομπότ θα αυξήσει τις κοινωνικές ανισότητες

11. Οργανώνουμε μία συζήτηση για τα κοινωνικά ρομπότ. Η μία ομάδα υποστηρίζει με επιχειρήματα την αξιοποίησή τους, η δεύτερη διατυπώνει προβληματισμούς για τη χρήση τους, ενώ η τρίτη είναι η ομάδα των κριτών που αξιολογεί τη δημόσια συζήτηση.

12. Το τελευταίο φύλλο της σχολικής μας εφημερίδας είναι αφιερωμένο στις εφαρμογές της ΤΝ και την επίδρασή τους στην καθημερινότητά μας. Γράφουμε ένα άρθρο και αναπτύσσουμε τα επιχειρήματά μας για τη χρήση των κοινωνικών ρομπότ.

Σε ένα κείμενο επιχειρημάτων:

Χρησιμοποιούμε:

- ✓ τρίτο ενικό πρόσωπο
- ✓ απρόσωπο ύφος
- ✓ ρήματα σε Ενεστώτα
- ✓ αιτιολογικές, τελικές, συμπερασματικές προτάσεις
- ✓ εκφράσεις που δηλώνουν το πιθανό και το αναγκαίο (*μπορεί, πρέπει, χρειάζεται*)
- ✓ λέξεις όπως *φυσικά, λοιπόν, συνεπώς*

- Παρουσιάζουμε το θέμα
- Εκθέτουμε τα επιχειρήματα και τα αποδεικτικά στοιχεία (μαρτυρίες, στατιστικά στοιχεία κ.ά.)
- Γενικεύουμε και συνθέτουμε τα επιχειρήματα
- Καταλήγουμε σε συμπέρασμα ή επαναδιατύπωση της θέσης μας

13. Έχοντας ολοκληρώσει τη συγγραφή του άρθρου, σκέφτομαι και σημειώνω.

Στο άρθρο μου για τη σχολική εφημερίδα...	Βεβαίως!	Έτσι κι έτσι...	Όχι τόσο καλά
...παρουσίασα με σαφήνεια τη θέση μου;			
...εξέθεσα τα επιχειρήματά μου και τα υποστήριξα με παραδείγματα;			
...χρησιμοποίησα αιτιολογικές, τελικές και συμπερασματικές προτάσεις;			
...συνόψισα τα επιχειρήματά μου και κατέληξα σε ένα συμπέρασμα;			

14. Για να δημοσιευθεί το άρθρο μας στην εφημερίδα, επιλέγουμε την εικόνα που θα το συνοδεύει: α) την αναζητούμε στο διαδίκτυο, β) τη δημιουργούμε με μία εφαρμογή ΤΝ, γ) δημιουργούμε μια ζωγραφιά ή κολάζ.

Τι μάθαμε για την ΤΝ; Δραστηριότητες 5-6.

Ηχητικό
Συνέντευξη σχετικά
με την τεχνητή
νοημοσύνη

Η κοιλάδα με τις πεταλούδες

της Ελένης Δικαίου

Ένα μυθιστόρημα επιστημονικής φαντασίας, με έντονα στοιχεία περιπέτειας...

...κι ένα οικολογικό μήνυμα πιο επίκαιρο από ποτέ!

Στο κείμενο του οπισθόφυλλου τι μας προσελκύει να διαβάσουμε το βιβλίο;

Στο όχι και πολύ μακρινό μέλλον, δύο δωδεκάχρονα παιδιά, ο Ζώης και η Κόρα, αποφασίζουν να παίξουν ένα «παράξενο» παιχνίδι. Ξέρουν πως, για να γίνει αυτό, πρέπει να βγουν έξω από τον διάφανο θόλο που προστατεύει την πόλη τους, στην ερημιά μιας παλιάς λίμνης που έχει αποξηρανθεί. Δεν έχουν υπολογίσει τη βροχή που πέφτει συνέχεια τον τελευταίο καιρό, ούτε πως αυτό που εκείνοι ξεκίνησαν σαν παιχνίδι έχει τους δικούς του κανόνες, ολότελα διαφορετικούς από κείνους των παιχνιδιών που έπαιζαν μέσα από τις οθόνες τους.

Σε έναν κόσμο που...

- ...οι άνθρωποι μπορούν κι ελέγχουν τα συναισθήματά τους, επιλέγουν τη διάρκεια της ζωής τους και αλλάζουν όσα όργανα φθείρονται ή καταστρέφονται στο σώμα τους
- ...τα διαπλανητικά ταξίδια με αστρικά οχήματα είναι ρουτίνα

...τρία παιδιά κι ένα ρομπότ θα ζήσουν μια συναρπαστική περιπέτεια!
Ας τους ακολουθήσουμε!

Μετά την ανάγνωση...

- Αλλάζουμε τα ονόματα των ηρώων.
- Προσθέτουμε ένα ακόμη πρόσωπο. Ποιος θα είναι ο ρόλος του στην ιστορία;

- Είχε η πλοκή αρκετές ανατροπές; Κράτησε το ενδιαφέρον σας αμείωτο;
- Το τέλος σας άρεσε; Θα θέλατε να τελειώνει αλλιώς;

Δημιουργώντας μία ψηφιακή βιβλιοθήκη στο σχολείο μας.

Φιλοτεχνούμε το δικό μας εξώφυλλο για το βιβλίο ή γράφουμε κείμενο για το οπισθόφυλλο

- Αφηγούμαστε την ιστορία ψηφιακά: Εργαζόμαστε σε 5 ομάδες κι επιλέγουμε 5 κομβικά σημεία της πλοκής. Κάθε ομάδα συντάσσει ένα αφηγηματικό κείμενο για τη σκηνή που επέλεξε. Παράλληλα, δημιουργεί ή συλλέγει και επεξεργάζεται ψηφιακά το πολυμεσικό υλικό που θα χρειαστεί: εικόνες, ήχους, μουσική. Με το κατάλληλο λογισμικό εγγράφουμε τη φωνητική αφήγηση και συνθέτουμε τα επιμέρους στοιχεία. Στο τέλος, τοποθετούμε τα βίντεο σε λογική σειρά, προσθέτουμε εφέ μετάβασης και τίτλους αρχής και τέλους. Η ψηφιακή μας ταινία είναι έτοιμη!

Επέκταση

- Σας κάλεσαν να παρουσιάσετε το βιβλίο σε μια εκδήλωση φιλαναγνωσίας. Ποιο απόσπασμα θα διαλέγατε για να «ανοίξετε την όρεξη» στο κοινό να διαβάσει το βιβλίο;
- Αν γυρίζαμε ταινία βασισμένη στο βιβλίο, ποια πρόσωπα θα θέλατε να ενσαρκώσετε;

Εξερεύνηση
«Η κοιλάδα με
τις πεταλούδες»:
Ξεκλειδώνουμε πληρο-
φορίες για το βιβλίο

Εξερεύνηση
Βιβλιοθήκη για τις
τεχνολογικές εξελίξεις
και τη ζωή στο μέλλον

6

Συζητάμε
για τις αγαπημένες
μας ταινίες

Διαβάζουμε
λογοτεχνικά κείμενα
που μεταφέρθηκαν
στον κινηματογράφο

Δημιουργούμε
χαρακτήρες
για τις ιστορίες μας

**Γράφουμε
τα δικά μας
σενάρια**

Γιατί μας αρέσουν οι ταινίες;

1. Παρατηρούμε τη διπλανή εικόνα και συζητάμε στην τάξη.

- Πού βρίσκονται τα παιδιά;
- Τι μπορεί να παρακολουθούν και πώς αισθάνονται; Πώς το καταλαβαίνουμε;

2. Δημιουργούμε έναν εννοιολογικό χάρτη με κεντρική έννοια τη λέξη ταινία. Στις ακτίνες συμπληρώνουμε τα είδη ταινιών που γνωρίζουμε.

- Ποιο από αυτά τα είδη συγκεντρώνει τη μεγαλύτερη προτίμηση μεταξύ μας; Ας ψηφίσουμε!

*Εννοιολογικός
χάρτης
Είδη ταινιών*

*Γράφημα
Κατηγορίες ταινιών
που προτιμούν οι
εκπαιδευτικοί*

3. Τι κάνει μια κινηματογραφική ταινία ενδιαφέρουσα;

4. Φτιάχνουμε παγωμένες εικόνες; Κάθε ομάδα φαντάζεται πως παρακολουθεί διαφορετικό είδος ταινίας και παίρνει ανάλογη έκφραση. Βγάζουμε φωτογραφίες, συζητάμε και επιλέγουμε την πιο ρεαλιστική!

Σημείωση: Στοιχεία των ταινιών που αναφέρονται στην παρούσα ενότητα αξιοποιούνται για διδακτικούς σκοπούς. Τυχόν προβολή μέρους ή ολόκληρων των εν λόγω ταινιών πραγματοποιείται μετά από έγκριση του/της εκπαιδευτικού.

6.1 Τα πάντα σε μια ταινία είναι θέμα χαρακτήρα;

Στην υποενοότητα αυτή μαθαίνουμε:

- πώς να παρουσιάζουμε χαρακτήρες από αγαπημένες μας ταινίες
- πώς χτίζεται ένας συναρπαστικός κινηματογραφικός χαρακτήρας

1. Συζητάμε σε επίπεδο τάξης:

- Διαβάζουμε λογοτεχνικά βιβλία; Ποιο είναι το αγαπημένο μας; Γιατί;
- Υπάρχουν λογοτεχνικά βιβλία που έχουν μεταφερθεί στον κινηματογράφο. Γνωρίζουμε κάποια από αυτά;

Εικόνα
Κλασικά βιβλία
που έγιναν
ταινίες

Στα μυθιστορήματα και στις ταινίες συναντάμε πρόσωπα που συχνά ονομάζουμε **χαρακτήρες**. Είναι σημαντικό να παρατηρούμε τι νιώθουν, τι σκέφτονται, πώς συμπεριφέρονται και πώς εξελίσσεται η δράση τους κατά τη διάρκεια της αφήγησης. Έτσι, κατανοούμε βαθύτερα το νόημα μιας ιστορίας.

Κείμενο

1

Η βιβλιοφάγος

Γιατί το όνομα του κοριτσιού έχει μπει σε εισαγωγικά;

Η «Ματίλντα» του Βρετανού συγγραφέα Ρόαλντ Νταλ είναι ένα μυθιστόρημα που έχει μεταφερθεί δύο φορές στον κινηματογράφο. Η εύστροφη κεντρική του ηρωίδα μέχρι τα τέσσερά της χρόνια έχει διαβάσει όλα τα περιοδικά και τις εφημερίδες που υπάρχουν στο σπίτι. Παρά την αντίρρηση των γονιών της, θέλει να διαβάσει και ολόκληρα παιδικά

βιβλία. Έτσι, επισκέπτεται στα κρυφά τη δημόσια βιβλιοθήκη του χωριού. Σύντομα, ζητά από τη βιβλιοθηκάρια, την κ. Φελπς, να δανειστεί βιβλία που διαβάζουν οι μεγάλοι.

Τα επόμενα απογεύματα η κυρία Φελπς με δυσκολία μπορούσε να πάρει τα μάτια της από το κοριτσάκι που καθόταν για δυο ώρες συνέχεια στη μεγάλη πολυθρόνα, στην άλλη άκρη του δωματίου, με το βιβλίο στα γόνατά της. Και ήταν παράξενο το θέαμα που παρουσίαζε αυτό το μικρό σκουρομάλλικο

5 πλασματάκι, όπως καθόταν εκεί, με τα ποδαράκια του να κρέμονται –αφού ήταν πολύ μικρούλι για να μπορεί να φτάνει το πάτωμα– απόλυτα απορροφημένο. Σε διάρκεια έξι εβδομάδων η Ματίλντα διάβασε έναν συγκλονιστικό κατάλογο βιβλίων που γέμισε την κυρία Φελπς με θαυμασμό και συγκίνηση.

10 – Ο κύριος Χεμινγκουέι λέει πολλά πράγματα που δεν καταλαβαίνω, είπε η Ματίλντα. Μα, παρ' όλα αυτά, μου άρεσε πολύ. Με τον τρόπο που τα διηγείται, νιώθω σαν να βρίσκομαι κι εγώ εκεί και να τα βλέπω την ώρα που συμβαίνουν.

– Ένας πολύ καλός συγγραφέας σε κάνει πάντα να αισθάνεσαι έτσι, είπε η κυρία Φελπς. Και μη νοιάζεσαι για τα κομμάτια που δεν μπορείς να καταλάβεις. Κάτσε αναπαυτικά κι άσε τις λέξεις να κυλάνε γύρω σου, σαν μουσική.

15 – Αυτό θα κάνω! Αυτό θα κάνω!

20 – Το ξέρεις πως οι δημόσιες βιβλιοθήκες, σαν κι αυτή εδώ, σου επιτρέπουν να δανειστείς βιβλία και να τα πάρεις στο σπίτι σου;

– Δεν ήξερα πως μπορεί να γίνει κάτι τέτοιο, είπε η Ματίλντα.

25 Από τότε η Ματίλντα επισκεπτόταν τη βιβλιοθήκη μόνο μια φορά την εβδομάδα, για να πάρει καινούρια βιβλία και να επιστρέψει τα παλιά. Το μικρό της δωμάτιο έγινε τώρα το αναγνωστήριό της:

30 καθόταν εκεί και διάβαζε τα περισσότερα απογεύματα, συχνά έχοντας δίπλα της μια κούπα μ' ένα ζεστό ρόφημα. Τα βιβλία τη μετέφεραν σε καινούριους κόσμους και της γνώριζαν καταπληκτικούς ανθρώπους που ζούσαν συναρπαστικές ζωές. Ταξίδεψε με παλιά ιστιοφόρα με τον Τζόζεφ Κόνραντ, στην Αφρική με τον Έρνεστ Χεμινγκουέι, στην Ινδία με τον Ράντγιαρντ Κίπλινγκ... Ταξίδεψε σ' ολόκληρο

40 τον κόσμο, ενώ καθόταν στο μικρό της δωμάτιο, σ' ένα εγγλέζικο χωριό.

Τι σημαίνουν οι δύο παύλες; Πώς μπορούμε να διαβάσουμε την περίοδο που βρίσκεται ανάμεσά τους;

Τι δηλώνουν οι παύλες σε αυτό το σημείο του κειμένου;

Ρόαλντ Νταλ, Ματίλντα, Ψυχογιός

6.1 Τα πάντα σε μια ταινία είναι θέμα χαρακτήρα;

- 2. Διαβάζουμε προσεκτικά την αναγνωστική στρατηγική και συζητάμε για τη Ματίλντα, με βάση σημεία του κειμένου.

- 3. Απαντάμε στις ερωτήσεις.

Εντοπίζουμε πληροφορίες

- Ποιος είναι ο κεντρικός χαρακτήρας και ποιος εμφανίζεται ως βοηθός του;
- Ποια σημεία του κειμένου αποκαλύπτουν την ευστροφία της Ματίλντα;

Βγάζουμε συμπεράσματα

- Γιατί ο Χεμινγκουέι είναι καλός συγγραφέας, σύμφωνα με την κ. Φελπς;
- Για ποιον λόγο μπορεί η Ματίλντα να είχε την ανάγκη να ταξιδέψει σε άλλους κόσμους με τη βοήθεια των βιβλίων;

Αξιολογούμε.

- Θα μπορούσε η Ματίλντα να πετύχει τον στόχο της χωρίς βοήθεια; Γιατί;
- Ποιο είναι το μήνυμα που ο συγγραφέας θέλει να μας μεταφέρει μέσα από το συγκεκριμένο απόσπασμα;

7. Αφού διαβάσουμε προσεκτικά πώς λειτουργούν τα σημεία στίξης, τα εντοπίζουμε στο κείμενο «Η βιβλιοφάγος» και συζητάμε για τη λειτουργία τους.

Άνω τελεία ·

Δείχνει διακοπή μικρότερη από αυτή που δείχνει η τελεία, αλλά μεγαλύτερη από αυτή που δείχνει το κόμμα.
(Αυτό δεν είναι ρήμα· είναι μετοχή.)

Παύλα –

Χρησιμοποιείται σε έναν διάλογο για να δείξουμε ότι αλλάζει το πρόσωπο που μιλάει.
(– Πότε πήγες στα Τρίκαλα;
– Πέρυσι.)

Διπλή παύλα – –

Δηλώνει ότι η λέξη ή φράση που βρίσκεται ενδιάμεσα έχει παρενθετικό νόημα και πρέπει να διαβαστεί σε χαμηλότερο τόνο.
(Ο κ. Διόσκουρος θα δώσει –πιστεύω– άδεια για να επισκεφθούμε τον αρχαιολογικό χώρο.)

Θαυμαστικό !

Χρησιμοποιείται στο τέλος μιας πρότασης η οποία εκφράζει θαυμασμό, διαταγή ή απαγόρευση. Επίσης, χρησιμοποιείται με μια ονομαστική φράση σε κλητική.
(Τι όμορφα που ήταν στο βουνό!
Γιάννη, έλα κοντά!)

Αποσιωπητικά ...

Χρησιμοποιούνται:
α) για να δείξουμε ότι μια πρόταση ή σκέψη έμεινε ανολοκλήρωτη.
(Μακάρι να γινόταν αυτό...)
β) για να οδηγήσουν σε μια λέξη ή φράση που προορίζεται να έρθει ως έκπληξη για τον/την αναγνώστη/τρια.
(Ενώ περπατούσα αμέριμνη, ξαφνικά πετάχτηκε μπροστά μου... ο ξάδελφός μου από την Αμερική!)

Η Γκραμμέρ Productions παρουσιάζει την ταινία μυστηρίου

ΣΗΜΕΙΑ ΣΤΙΞΗΣ

μέρος 1ο

Τελεία .

Χρησιμοποιείται:
α) στο τέλος μιας πρότασης για να δείξει διακοπή.
β) σε συντομογραφίες (π.Χ.)
γ) στην ώρα (14.50)
δ) σε ψηφία μεγάλων αριθμών (4.829.214)

Εισαγωγικά «»

Κλείνουν μέσα τους:
α) κάποια λόγια, όταν χρειάζεται να μεταφερθούν όπως ακριβώς ειπώθηκαν.
(«Δεν περίμενα», φώναξε, «να έρθετε τόσο νωρίς».)
β) τίτλους ή εκφράσεις που χρειάζεται να παρατεθούν λέξη προς λέξη.
(Είδα πρόσφατα την ταινία «Το κόκκινο μπαλόνι».)

Ερωτηματικό ;

Χρησιμοποιείται στο τέλος μιας πρότασης η οποία είναι ευθεία ερώτηση.
(Πότε θα έρθεις;)

σύντομα στους κινηματογράφους

Για τα υπόλοιπα σημεία στίξης, βλ. δραστηριότητες 7-8.

Πώς φτιάχνουμε έναν ενδιαφέροντα κινηματογραφικό χαρακτήρα;

Όταν συνθέτουμε μια ιστορία, είναι σημαντικό να δημιουργούμε ενδιαφέρουσες χαρακτήρες. Οι παρακάτω οδηγίες που σχετίζονται με την τέχνη του κινηματογράφου μπορούν να μας βοηθήσουν στην προσπάθειά μας αυτή.

Τα πάντα σε μια ταινία περιστρέφονται γύρω από τον κεντρικό της χαρακτήρα. Αυτός θα πρέπει να αντιμετωπίσει όλες τις προκλήσεις που θα παρουσιαστούν κατά την εξέλιξη της πλοκής. Όμως, αν οι θεατές δε συνδεθούν ψυχικά μαζί του είτε θετικά είτε αρνητικά, θα παύσουν σταδιακά να ενδιαφέρονται για τις περιπέτειές του.

5

Ο κεντρικός χαρακτήρας θα πρέπει να είναι συμπαθητικός, ανθρώπινος, ευάλωτος¹. Ταυτόχρονα, όμως, πρέπει να είναι ικανός να μας εκπλήσσει, γιατί, αν μπορούμε εύκολα να προβλέψουμε τι θα κάνει, δεν θα αγωνιούμε για την τύχη του. Από την άλλη πλευρά, εάν τα κατορθώματά του είναι υπερβολικά ή ανεξήγητα, τότε μάλλον θα αδιαφορήσουμε.

10

15

Από το ξεκίνημα, σχεδόν, της αφήγησης είναι καλό να γνωρίζουμε τις επιθυμίες του κεντρικού χαρακτήρα και τι σκοπεύει να κάνει για να επιτύχει τους στόχους του. Στην αρχή του σεναρίου, επίσης, συμβαίνει ξαφνικά μια ανατροπή και έτσι ο χαρακτήρας έρχεται αντιμέτωπος με ένα δίλημμα. Η επιλογή που θα κάνει θα αποκαλύψει στοιχεία για την προσωπικότητά του και θα εξελίξει τη δράση.

20

Συνήθως στις ταινίες υπάρχει μόνο ένας κεντρικός χαρακτήρας, γιατί δύο μπορεί να αποσπάσουν την προσοχή του κοινού από το βασικό πρόβλημα. Οι άλλοι ρόλοι (φίλοι/ες ή εχθροί) εμφανίζονται είτε για να τον βοηθήσουν είτε για να τον δυσκολέψουν.

25

30

Σταύρος Γρόσδος, *Κινηματογράφος & Δημιουργική Γραφή: Μαθήματα Κινηματογραφικού Γραμματισμού*, Πολιτιστική Εταιρεία Κρήτης – Πυξίδα της Πόλης (διασκευή).

Ηχητικό
Τα μυστικά ενός
ενδιαφέροντος
σεναρίου (Νάνσυ
Σπετσιώτη)

1. ευάλωτος = που εύκολα μπορεί να κινδυνέψει ή να παρασυρθεί

8. Αφού διαβάσουμε προσεκτικά το κείμενο, απαντάμε στις ερωτήσεις.

- Παρατηρούμε την πηγή του κειμένου. Ποιος μπορεί να είναι ο σκοπός του;
- Ποια γνωρίσματα πρέπει να έχει ένας πρωταγωνιστής ή μία πρωταγωνίστρια, ώστε οι θεατές να συνδεθούν μαζί του/της;
- Τι θα συνέβαινε αν δεν υπήρχε πρωταγωνιστής/τρια σε μια ταινία;

9. Με ποιους τρόπους οι οδηγίες για τη δημιουργία του κεντρικού χαρακτήρα (Κείμενο 2) εφαρμόζονται στην ιστορία της Ματίλντα (Κείμενο 1); Αντιστοιχίζουμε:

Σύμφωνα με το 2ο κείμενο, ο κεντρικός χαρακτήρας χρειάζεται να...	Τρόποι με τους οποίους εφαρμόζεται η οδηγία στο Κείμενο 1:
...πάρει μια απόφαση για ένα πρόβλημα που παρουσιάζεται.	Απαγορεύεται στη Ματίλντα να διαβάζει βιβλία και εκείνη πηγαίνει κρυφά στη δημόσια βιβλιοθήκη.
...είναι ικανός να μας εκπλήσσει.	Η Ματίλντα εκδηλώνει την αγάπη της για την ανάγνωση λογοτεχνικών βιβλίων.
...εμφανίσει από την αρχή τις επιθυμίες του.	Η βιβλιοθηκονόμος, κ. Φελπς, βοηθάει τη Ματίλντα.
...συνοδεύεται από άλλα πρόσωπα.	Η Ματίλντα διαβάζει βιβλία για μεγαλύτερο κοινό σε σύντομο χρονικό διάστημα.

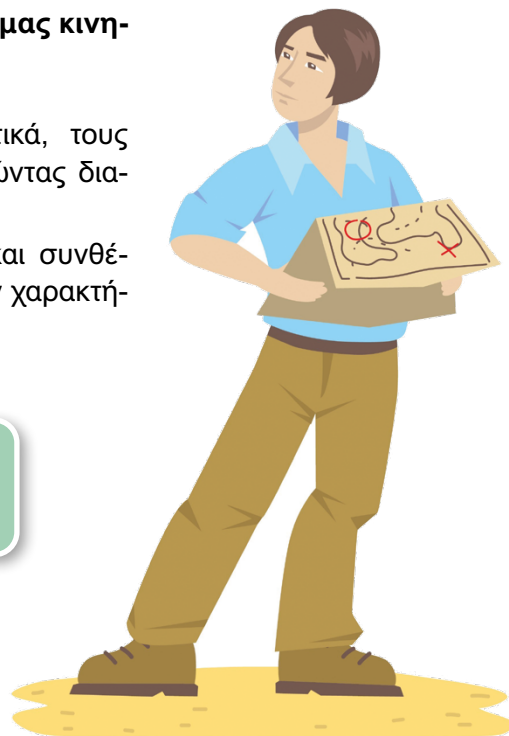
10. Γράφουμε μία παράγραφο για τον αγαπημένο μας κινηματογραφικό χαρακτήρα.

α) Παρουσιάζουμε τα χαρακτηριστικά, τους στόχους και τη δράση του, αξιοποιώντας διαφορετικά σημεία στίξης.

β) Δημιουργούμε σχετικές αφίσες και συνθέτουμε το λεύκωμα κινηματογραφικών χαρακτήρων της τάξης μας.

Δημιουργούμε τον δικό μας κινηματογραφικό χαρακτήρα.
Δραστηριότητα 9.

6.2 Τι κάνει μια κινηματογραφική ταινία συναρπαστική;

Στην υποενότητα αυτή μαθαίνουμε:

- ποια στοιχεία κάνουν ενδιαφέρουσα την πλοκή μιας ιστορίας
- με ποια διλήμματα έρχεται αντιμέτωπος ένας κινηματογραφικός χαρακτήρας
- τι ρόλο παίζει το σκηνικό σε ένα αφηγηματικό κείμενο

1. Παρατηρούμε την εικόνα και συζητάμε.

- Έχουμε επισκεφθεί κάποιον θερινό κινηματογράφο; Τι παρακολουθήσαμε εκεί; Πώς αισθανθήκαμε;
- Ποια είναι τα στοιχεία που κάνουν μια ταινία ενδιαφέρουσα;

Βίντεο
Υπαίθριοι
κινηματογράφοι
του κόσμου

Κάθε ιστορία διαδραματίζεται σε κάποιο μέρος το οποίο αποτελεί το σκηνικό της. Καθώς διαβάζουμε ένα κείμενο, εντοπίζουμε ποιες λέξεις χρησιμοποιεί ο/η συγγραφέας για να περιγράψει το σκηνικό και εξηγούμε τη σημασία του στην εξέλιξη της αφήγησης.

Εικόνα
«Τ' αυγουσιάτικο
φεγγάρι»
(εξώφυλλο
βιβλίου)

Κείμενο

1

Κάτω από το αυγουσιάτικο φεγγάρι

Το βιβλίο «Τ' αυγουσιάτικο φεγγάρι» της Βούλας Μάστορη περιγράφει τη ζωή μιας μαθήτριας Δημοτικού, της Άννας, η οποία μεγαλώνει στην ελληνική επαρχία στα τέλη της δεκαετίας του '50. Στο παρακάτω απόσπασμα παρακολουθούμε μια μεγάλη αλλαγή που πρόκειται να συμβεί στο αγαπημένο στέκι της Άννας και της παρέας της.

Τα κορίτσια φτάνουν τώρα μπροστά από τον θερινό κινηματογράφο. Με γιασεμιά και πρασινάδες ολόγυρα και κάπου κει ανάμεσά τους, μισοπνιγμένο, ένα μικρό παράθυρο. Το «Ταμείον», λέει. Τα παιδιά, βέβαια, δεν πλησιάζουν και τόσο συχνά αυτό το τόσο απαιτητικό και πολυέξοδο παράθυρο. Κι ας λέει η ταμπελίτσα στο τζάμι του: «Οι κάτω των 10 ετών πληρώνουν μισό εισιτήριο».

Απέναντι από τον κινηματογράφο και πέρα από το πεζοδρόμιο είναι ένα μεγάλο, σαν πύργος, πέτρινο σπίτι. Μπροστά του ένας όμορφος φράχτης με κλαρωτά μαύρα κάγκελα. Η μάντρα. Χμ, όταν υπάρχει αυτή, ποιος έχει ανάγκη να πληρώσει εισιτήριο; Και μαζεύονται εκεί πάνω όλοι τους. Και βλέπουν το έργο μια χαρά.

Και μάλιστα αυτή η μάντρα είναι κάτι σαν «ουδέτερη ζώνη». Διαφορές, έχθρες και

τέτοια, όλα ξεχνιούνται εκεί πάνω. Και υπάρχει κι ένας «κώδικας τιμής»: κανένα στριμωξίδι και «φύγε εσύ, να δω εγώ». Όποιος προλαβαίνει και παίρνει θέση στη μάντρα, πάει και τέλειωσε. Άλλωστε, ο «εχθρός» είναι άλλος: ο Κουζουλός.

- 15 Τον Κουζουλό τον έχει βάλει ο κυρ Παναγιώτης, ο ιδιοκτήτης του κινηματογράφου, να διώχνει τους μικρούς απ' αυτό το στέκι. Κι ο Κουζουλός κάνει την περιπολία του μια δυο φορές το βράδυ, και τότε βλέπεις **να** σκορπίζουν τα παιδόπουλα αλαφιασμένα δω κι εκεί. Γιατί, βέβαια, ο Κουζουλός δεν πηγαίνει εκεί για να τους δώσει καραμέλες.

Μπορεί η λέξη «να» να αντικατασταθεί με το «για να»;

- 20 Τίποτε όμως δεν κρατάει τα παιδιά μακριά από τη μάντρα, προκειμένου να δουν το έργο. Και τον Κουζουλό γρήγορα τον συνηθίζουν, ώστε, τελικά, η όλη η υπόθεση να τους διασκεδάζει.

– Ρε σεις, τι θέλει ο Κουζουλός εκεί απέναντι; λέει ξαφνικά ο Κολιός και δείχνει τη μάντρα του αντικρινού σπιτιού.

- 25 Ο Κουζουλός είναι πράγματι εκεί, και μ' ένα κακό χαμόγελο δίνει οδηγίες σ' έναν εργάτη που κρατά ένα ρολό αγκαθωτό συρματόπλεγμα.

– **Προχωράτε εσείς, και θα σας προλάβω**, τους λέει ο Κολιός, και κοντοστέκεται κάνοντας δήθεν πως χαζεύει τις φωτογραφίες στον τοίχο του κινηματογράφου.

Πώς θα μεταφέραμε σε ένα άλλο πρόσωπο τα λόγια του Κολιού;

- 30 Τι να θέλουν αυτοί οι δυο στο δικό τους στέκι; Μα σαν ο εργάτης αρχίζει να περνά το συρματόπλεγμα στα κάγκελα, ο Κολιός γίνεται βαπόρι από τον θυμό του. Και τώρα; Πώς θα 'βλεπαν το έργο;

Βούλα Μάστορη, Τ' αυγουσιάτικο φεγγάρι, Πατάκης

2. Διαβάζουμε προσεκτικά την αναγνωστική στρατηγική και απαντάμε στις παρακάτω ερωτήσεις με βάση τις πληροφορίες του κειμένου.

- Ποιο είναι το σκηνικό της ιστορίας; Ποιες λέξεις το περιγράφουν;
- Ποια είναι η σημασία του για την εξέλιξη της αφήγησης;

3. Απαντάμε στις ερωτήσεις.

Εντοπίζουμε πληροφορίες

- Ποιοι είναι οι κεντρικοί χαρακτήρες και ποιοι οι ανταγωνιστές τους;
- Ποιο γεγονός φέρνει ανατροπή και δημιουργεί ενδιαφέρον για την εξέλιξη της ιστορίας;

Βγάζουμε συμπεράσματα

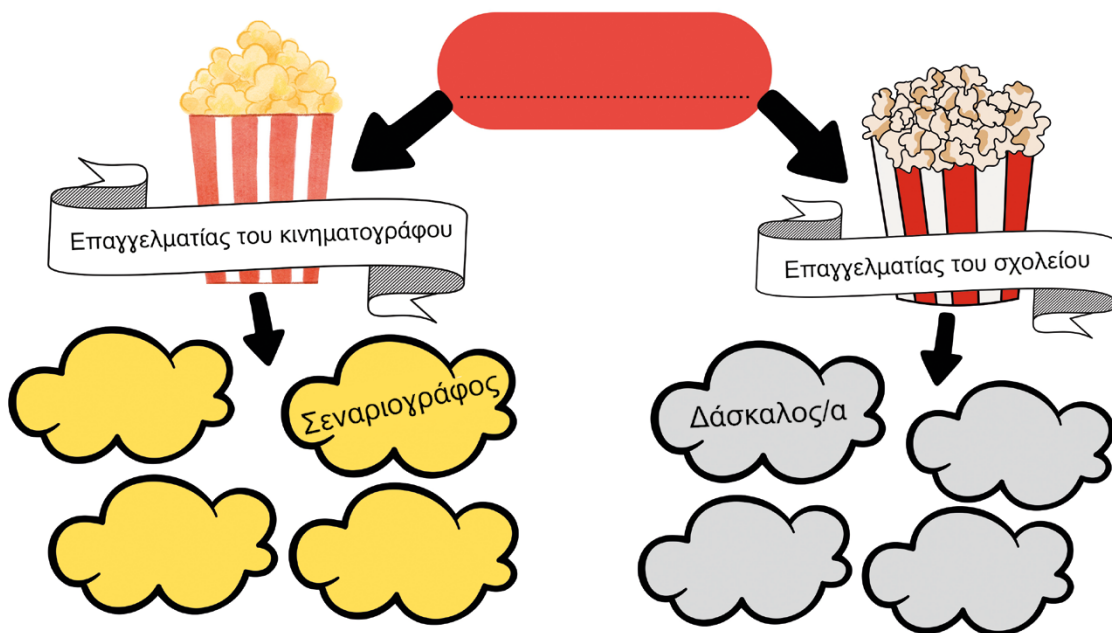
- Γιατί ο ιδιοκτήτης του κινηματογράφου έχει βάλει τον Κουζουλό να διώχνει τα παιδιά από το στέκι τους;
- Τι συμπεράσματα βγάζουμε για τις σχέσεις μεταξύ των παιδιών της ιστορίας; Εντοπίζουμε τα σχετικά σημεία του κειμένου.

Αξιολογούμε

- Ποια ήταν η σημασία των (θερινών) κινηματογράφων στις μικρές κοινωνίες παλιότερα;
- Τι θα μπορούσε να συμβεί στη συνέχεια της ιστορίας;

4. Για να δημιουργηθούν διαφορετικά είδη ταινιών χρειάζεται να συνεργαστούν πολλοί άνθρωποι. Σημειώνουμε στις κίτρινες νιφάδες ποπ κορν επαγγελματίες που εργάζονται στον χώρο του κινηματογράφου.

- Κινηματογραφικές προβολές διοργανώνονται πολλές φορές και στα σχολεία. Συμπληρώνουμε με τον ίδιο τρόπο και τις γκρι νιφάδες ποπ-κορν.
- Οι λέξεις που βρίσκονται στα δύο κουτιά ποπ-κορν ανήκουν σε μια μεγαλύτερη κατηγορία λέξεων. Σε ποια; Τη σημειώνουμε στο κόκκινο πλαίσιο.
- Με τη βοήθεια του παρακάτω πλαισίου, μαθαίνουμε τι είναι τα **υπερώνυμα** και τα **υπώνυμα**. Σε τι μας βοηθά αυτή η ομαδοποίηση των λέξεων;

Υπερώνυμα: είναι μια μεγάλη κατηγορία λέξεων ή φράσεων στην οποία ανήκουν άλλες λέξεις ή φράσεις, π.χ. Η λέξη *ταινία* είναι υπερώνυμο της λέξης *κωμωδία*.

Υπώνυμα: είναι οι λέξεις ή φράσεις που ανήκουν σε μια πιο μεγάλη κατηγορία λέξεων ή φράσεων, π.χ. η λέξη *κωμωδία* είναι υπώνυμο της λέξης *ταινία*.

5. Συζητάμε, συμπεραίνουμε και συμπληρώνουμε τα κενά με τις λέξεις:

υπώνυμο/α, υπερώνυμο/α

- Οι λέξεις στις νιφάδες είναι ..... των φράσεων που αναγράφονται στα κουτιά.
- Οι φράσεις στα κουτιά είναι ..... των λέξεων στις νιφάδες, αλλά και ..... της λέξης στο κόκκινο πλαίσιο.

Άσκηση
πρακτικής κι
εξάσκησης
Υπερώνυμα
και **υπώνυμα**

Μαθαίνουμε για τη γέννηση του κινηματογράφου. Δραστηριότητα 1.
Χτίζουμε το λεξιλόγιό μας (υπερώνυμα-υπώνυμα). Δραστηριότητες 2-3.

6.2 Τι κάνει μια κινηματογραφική ταινία συναρπαστική;

6. Στα λόγια των ανθρώπων, ποια πρόταση με έντονα μαύρα γράμματα φανερώνει **χρόνο**, **σκοπό** ή **αποτέλεσμα**; Ποια λειτουργεί ως **αντικείμενο** σε κάποιο ρήμα;

Οι εξαρτημένες **αποτελεσματικές/συμπερασματικές προτάσεις** φανερώνουν ποιο είναι το αποτέλεσμα της πρότασης που προηγείται. Εισάγονται με τους αποτελεσματικούς συνδέσμους **ώστε, που** ή με τις φράσεις **ώστε να, που να, με αποτέλεσμα να**.

7. Συμπληρώνουμε τις παρακάτω περιόδους με δικές μας αποτελεσματικές/συμπερασματικές προτάσεις.

- Είναι τόσο πεισματάρης .....
- Καθαρίσαμε τόσο καλά το σπίτι.....
- Η Ελένη έπαιζε στα χιόνια.....

Οι εξαρτημένες **χρονικές προτάσεις** δηλώνουν πότε γίνεται αυτό που εκφράζει η κύρια πρόταση. Εισάγονται με τους χρονικούς συνδέσμους **όταν, σαν, ενώ, καθώς, αφού, αφότου, πριν (πριν να), μόλις, προτού, όποτε, ώσπου, ωστόσο** και με λέξεις ή εκφράσεις αντίστοιχες με χρονικούς συνδέσμους **όσο, εκεί που, έως ότου, κάθε που** κτλ.

8. Συμπληρώνουμε τα κενά δημιουργώντας εξαρτημένες χρονικές προτάσεις.

Η προσωπικότητα ενός κινηματογραφικού χαρακτήρα μάς αποκαλύπτεται διαρκώς, ... τον βλέπουμε να κάνει επιλογές. .... εμφανιστεί το πρόβλημα, όλα κυλούν ήρεμα. Όμως, ... τα πράγματα δυσκολέψουν, η πλοκή αποκτά ενδιαφέρον και γνωρίζουμε καλύτερα τον χαρακτήρα του ήρωα ή της ηρωίδας.

Οι εξαρτημένες **τελικές προτάσεις** απαντούν στην ερώτηση «για ποιον σκοπό;» και εισάγονται με τους τελικούς συνδέσμους **να, για να**.

Υπάρχουν προτάσεις που εισάγονται με το **να** αλλά δεν είναι τελικές. Σε αυτές, το **να** δεν μπορεί να αντικατασταθεί από το **για να**, σε αντίθεση με τις τελικές προτάσεις.

Οι προτάσεις αυτές ονομάζονται **βουλητικές και συχνά έχουν ρόλο:**

1. **αντικειμένου**, όταν συμπληρώνουν ρήματα όπως: *θέλω, μπορώ, προτιμώ κ.ά.*
π.χ. Προτιμώ να φύγουμε.
2. **υποκειμένου** απρόσωπων ρημάτων ή εκφράσεων.
π.χ. Είναι αναγκαίο να σου μιλήσω και πρέπει να με ακούσεις.

9. Υπογραμμίζουμε τις εξαρτημένες τελικές προτάσεις και κυκλώνουμε τις προτάσεις που λειτουργούν ως αντικείμενα ή υποκείμενα.

- Ήρθε από την Αυστραλία για να παρευρεθεί στον γάμο της ξαδέλφης του.
- Η γιαγιά και ο παππούς μπορούν να μας κρατήσουν για μερικές μέρες το καλοκαίρι.
- Τα παιδιά κάθισαν να παρακολουθήσουν την ταινία.
- Χρειάζεται να βάψουμε τους τοίχους του σπιτιού.

10. Υπογραμμίζουμε τις εξαρτημένες προτάσεις. Στις παρενθέσεις σημειώνουμε Α για τις αποτελεσματικές/συμπερασματικές, Χ για τις χρονικές και Τ για τις τελικές.

- Ταξίδεψα ως εδώ να σε δω. (.....)
- Έως ότου έρθει το καλοκαίρι, θα έχει μάθει οδήγηση. (.....)
- Έτρεξε τόσες πολλές ώρες στο γήπεδο, που στο τέλος κουράστηκε αρκετά. (.....)
- Την ειδοποίησα έγκαιρα, ώστε να περιμένει. (.....)

11. Συνήθως, σε μια ενδιαφέρουσα ιστορία ο κεντρικός χαρακτήρας βιώνει κάποια αναμέτρηση. Συγκρούεται με πρόσωπα ή καταστάσεις για να πετύχει τους στόχους του. Συζητάμε για τα είδη αναμέτρησης που έχουμε παρακολουθήσει σε ταινίες, με τη βοήθεια του παρακάτω πληροφοριογραφήματος.

Τα είδη αναμέτρησης σε μια αφήγηση

Άσκηση πρακτικής
κι εξάσκησης
Τα είδη αναμέτρησης
σε μια αφήγηση

Χτίζουμε τη γραμματική μας (πλάγιος λόγος και εξαρτημένες/δευτερεύουσες προτάσεις). Δραστηριότητες 4-5 και 6-8.

Η προσευχή της Εσμεράλδας

Η ταινία κινουμένων σχεδίων «Η Παναγία των Παρισίων» (1996) βασίζεται στο ομώνυμο μυθιστόρημα του Βίκτωρος Ουγκώ. Κεντρική ηρωίδα είναι η Εσμεράλδα που ζει στο Παρίσι του 15ου αιώνα. Λόγω της καταγωγής της δέχεται ρατσισμό από τους κατοίκους της γαλλικής πρωτεύουσας. Στο παρακάτω τραγούδι, προσεύχεται για ισότητα και δικαιοσύνη.

Εσμεράλδα:

Αν μ' ακούς και με πιστεύεις
όσο πιστεύω εγώ,
πρέπει απόψε να κατέβεις
απ' τον ουρανό.
Όπως τ' άσπρο περιστέρι
φερούγισε, να 'ρθεις.
Για έναν κόσμο που υποφέρει
να προσευχηθείς.

Κατατρεγμένη σ' όλη τη γη
ζει, Παναγιά μου, η δικιά μου η φυλή.
Κατατρεγμένος, μόνος, φτωχός
ζούσε για χρόνια κι ο ίδιος σου ο Γιος.

Κάτοικοι του Παρισιού:

Πλούτη ζητώ, δόξα, στοργή
θέλω όλα αυτά που αποκτιούνται στη γη.
Φίλους πολλούς να μ' αγαπούν,
να 'μαι φωτιά για να καίω
τους εχθρούς μου.

Εσμεράλδα:

Εγώ ζητάω σώμα, ψυχή
να φτάσει ως εσένα αυτή η προσευχή.
Για τουςτσιγγάνους, Κυρά του Ουρανού,
πες μια κουβέντα στ' αυτί του Θεού.

Είμαστε όλοι παιδιά του Θεού.

Άρης Δαβαράκης, στίχοι

Εξερεύνηση
Στοιχεία για το
μυθιστόρημα
«Η Παναγία
των Παρισίων»

12. Διαβάζουμε τους στίχους και απαντάμε στις ερωτήσεις.

- Τι ζητά η Εσμεράλδα στην προσευχή της και τι οι πολίτες του Παρισιού; Υπογραμμίζουμε στίχους που δείχνουν την αντίθεση ανάμεσα στις δύο επιθυμίες.
- Ποιο είδος αναμέτρησης φαίνεται να βιώνει η Εσμεράλδα;

13. Ποια χαρακτηριστικά εντοπίζουμε στο πρώτο κείμενο της υποενότητάς μας (Κάτω από το αυχουσιάτικο φεγγάρι), ποια στο δεύτερο (Η προσευχή της Εσμεράλδας) και ποια και στα δύο; Σημειώνουμε με Χ.

Χαρακτηριστικά	Κείμενο 1	Κείμενο 2
Ο κεντρικός χαρακτήρας βιώνει μια αναμέτρηση.		
Υπάρχει ομοιοκαταληξία.		
Γράφτηκε για να τραγουδηθεί.		
Το πρόσωπο που αφηγείται δεν είναι ο κεντρικός χαρακτήρας.		
Το πρόβλημα του κεντρικού χαρακτήρα δεν λύνεται στο απόσπασμα.		

Στην υποενοότητα αυτή μαθαίνουμε:

- πώς να εκφράζουμε συναισθήματα σε αφηγήσεις
- ποια είναι η σημασία της μουσικής σε μια κινηματογραφική αφήγηση

1. Παρατηρούμε τα στιγμιότυπα από την ταινία *The Kid* (1921).

- Τι υποθέτουμε για το θέμα της ταινίας και τους ρόλους των κεντρικών χαρακτήρων;
- Ο Σαρλό ήταν ένας από τους κορυφαίους χαρακτήρες του βωβού κινηματογράφου. Πώς καταφέρνει αυτό το είδος σινεμά να αφηγηθεί ιστορίες χωρίς ομιλία;
- Γιατί είναι σημαντικός ο ρόλος της μουσικής σε μια ταινία;

Εικόνα
Κινηματογραφικά
στιγμιότυπα από
την ταινία *The Kid*
(1921)

Παράφραση είναι η διαδικασία κατά την οποία ένα κείμενο γράφεται ξανά με τη χρήση διαφορετικών λέξεων, χωρίς να αλλάζει το βασικό νόημά του.

Κείμενο

1

Ο Σαρλό και το αθάνατο νερό

«Τα δελφινάκια του Αμβρακικού» είναι ένα βιβλίο του Ντίνου Δημόπουλου που μεταφέρθηκε στον κινηματογράφο το 1993. Η ιστορία διαδραματίζεται την περίοδο του Μεσοπολέμου. Δύο παιδιά, ο Πέτρος και η Ανθούλα, συναντούν στο μέρος που κάνουν καλοκαιρινές διακοπές ένα αγόρι που πάσχει από φυματίωση και του συμπαραστέκονται. Στο παρακάτω απόσπασμα, ο Πέτρος πηγαίνει για πρώτη φορά στον κινηματογράφο μαζί με την Ανθούλα.

Ο Πέτρος δεν κοιμήθηκε καθόλου τη νύχτα από την αγωνία του. Και να τονε τώρα δίπλα στην Ανθούλα –που ήταν ντυμένη **σαν μεγάλη κυρία**– με την καρδιά του να χτυπάει από ανυπομονησία και να ξεροκαταπίνει ή να μπερδεύει τα λόγια του. Τόση ήταν η λαχτάρα του που θα ‘μπαινε σε

5 κινηματογράφο για πρώτη φορά στη ζωή του.

Φτάσανε κάποτε στην πλατεία Σκουφά. Σταμάτησαν μπροστά στον μεγαλοπρεπή κινηματογράφο. Ο Πέτρος πετάχτηκε όξω ξαναμμένος, στήθηκε μπροστά στη βιτρίνα κι έβλεπε με **μάτια αχόρταγα** τις φωτογραφίες που ήταν καρφωμένες πάνω στην ταμπέλα με πινέζες.

10 Δεν κατάλαβε πότε βρέθηκε καθιστός στην καρέκλα του. Κι άξαφνα τα φώτα σβήσανε. Απέναντί του είδε ένα αυτοκίνητο και μέσα ένα μωράκι μοναχούλι του. Τότε φάνηκε ο Σαρλός κι όλοι στον κινηματογράφο βάλαν τα γέλια μόλις τον είδαν. Μόνο ο Πέτρος δε γελούσε. Σκεφτόταν το μωράκι. Κι όταν είδε τον Σαρλό να σκύβει πάνω του, να το παίρνει στην αγκαλιά του, να του γελάει με κείνα τα

15 όμορφα μάτια του και να του κάνει χίλια δυο χαρούμενα καμώματα, γέλασε κι αυτός.

Με τι έμοιαζε η Ανθούλα;

Γίνεται τα μάτια να είναι αχόρταγα; Τι να εννοεί ο συγγραφέας;

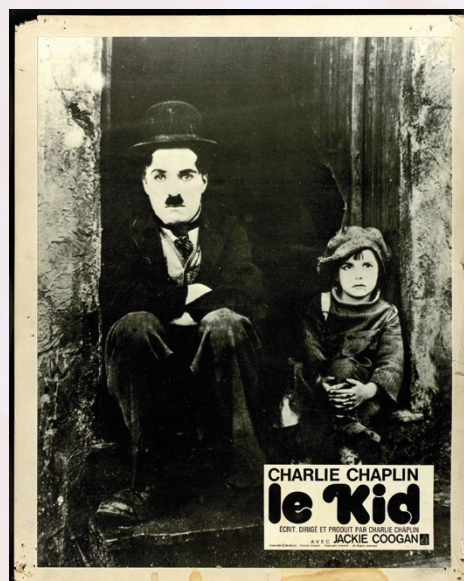
Και ξαναγέλασε ο Πέτρος εκεί που ο Σαρλός έφτιαξε μια κούνια από παλιά σακιά να κουνάει το μωράκι και ξεκαρδίστηκε στα γέλια όταν το τάζει με μια τσαγιέρα που της είχε κολλήσει στην άκρη ένα μπιμπερό. Κι εκείνο το μωράκι είχε μεγαλώσει κι ο Σαρλός το 'χε σα να 'τανε δικό του. Κι άξαφνα, ήρθαν κάτι κακοί άνθρωποι να του το πάρουν, μα ο Σαρλός το γλιτώνει το παιδάκι και στο τέλος βρίσκουν τη μητέρα του που χάρηκε που ξαναβρήκε το παιδί της. Λίγο πριν τελειώσει η ταινία, μόλις που πρόλαβε ο Πέτρος να τρέξει να προλάβει τον Σαρλό που έφευγε και να του πει βιαστικά, μα χαμηλόφωνα, μην τον ακούσουν οι άλλοι:

Εσύ, που αγαπάς τα παιδιά, δε θα μπορούσες να μας έφερνες την άλλη φορά που θα 'ρθεις στην Άρτα κάνα σκουτελάκι¹ μ' αθάνατο νερό... Ξέρεις, για το φθισικό² παιδί...

Ντίνος Δημόπουλος, *Τα δελφινάκια του Αμβρακικού*, Καστανιώτης

1. σκουτελάκι = μικρό βαθύ σκεύος φαγητού, μικρή γαβάθα

2. φθισικό = φυματικό, αυτό που πάσχει από φυματίωση

Χρονογραμμή
Η χρονογραμμή
του Μεσοπολέμου

2. Διαβάζουμε προσεκτικά την αναγνωστική στρατηγική και παραφράζουμε τις παρακάτω προτάσεις του κειμένου.

Αρχική πρόταση	Παραφρασμένη πρόταση
Έβλεπε με μάτια αχόρταγα τις φωτογραφίες.	Παρατηρούσε τις φωτογραφίες με λαχτάρα.
Δεν κοιμήθηκε τη νύχτα από την αγωνία του.	
Όλοι στον κινηματογράφο βάλαν τα γέλια.	

3. Απαντάμε στις ερωτήσεις.

Εντοπίζουμε πληροφορίες

- Ποια είναι τα συναισθήματα του Πέτρου στην αρχή της ιστορίας; Γιατί;
- Για ποιον λόγο ο Πέτρος συγκινήθηκε τόσο από την ταινία που παρακολούθησε;

Βγάζουμε συμπεράσματα

- Πώς φαίνεται η αγάπη του Σαρλό για τα παιδιά;

Αξιολογούμε

- Ποιος άλλος τίτλος θα ταίριαζε στο κείμενο;
- Ποια στοιχεία του χαρακτήρα του Πέτρου εκδηλώνονται μέσα από τις πράξεις του;

Κυριολεξία έχουμε, όταν λέξεις και φράσεις χρησιμοποιούνται με την πραγματική τους σημασία.

Το πλοίο **βούλιαξε στον ωκεανό**. (το πλοίο βυθίστηκε στη θάλασσα)

Μεταφορά έχουμε, όταν λέξεις και φράσεις χρησιμοποιούνται με μια σημασία που δεν είναι η πραγματική τους. Ανάμεσα, όμως, στην κυριολεκτική σημασία και τη μεταφορική υπάρχει κάποια ομοιότητα/σχέση.

Το νησί **βούλιαξε από κόσμο**. (το νησί δέχτηκε πάρα πολλούς επισκέπτες)

Παρομοίωση έχουμε, όταν συσχετίζουμε κάτι με κάτι άλλο πολύ γνωστό, με σκοπό να τονιστεί μια ιδιότητα που είναι κοινή και στα δύο.

Η είδηση της βύθισης του πλοίου έπεσε **σαν κεραυνός**. (ήταν ξαφνική και έφερε αναστάτωση)

4. Υπογραμμίζουμε μόνο τις παρομοιώσεις.

- Κοκκίνισε από την ντροπή του σαν παπαρούνα.
- Σαν ποταμάκι που κυλά πέρασαν αυτές οι μέρες.
- Έμαθα τι είχε συμβεί σαν με ενημέρωσε η θεία μου.

5. Δημιουργούμε στην τάξη γωνιές για τις μεταφορές και τις παρομοιώσεις με βάση τα ενδιαφέροντά μας και δίνουμε στην έμπνευση... φτερά!

Γωνιά	Περιγραφή	
Διαδικτύου	Σε διαδικτυακά άρθρα αναζητούμε...	...μεταφορές και παρομοιώσεις
Βιβλιοθήκης	Σε λογοτεχνικά βιβλία εντοπίζουμε...	
Θεάτρου	Ετοιμάζουμε ένα μικρό θεατρικό σκετς με...	
Μουσικής	Σκεφτόμαστε στίχους με...	

Χτίζουμε το λεξιλόγιό μας (σχήματα λόγου). Δραστηριότητες 1-5.

6. Ο Πέτρος επισκέπτεται έναν μεγαλοπρεπή κινηματογράφο. Πώς θα χαρακτηρίζαμε μία αίθουσα ή ένα κτίριο με το ίδιο επίθετο; Ας συμβουλευτούμε τον πίνακα.

Έτσι κλίνονται τα: ασθενής, δημοφιλής, διεθνής κ.ά. Στον καθημερινό λόγο, συναντάμε συχνά τη γενική ενικού του αρσενικού και σε **-η** (π.χ. του ακριβή).

Ενικός αριθμός		
Ον.	ο/η <u>συνεπής</u>	το <u>συνεπές</u>
Γεν.	του/της <u>συνεπούς</u>	του <u>συνεπούς</u>
Αιτ.	τον/τη <u>συνεπή</u>	το <u>συνεπές</u>
Κλητ.	–	–
Πληθυντικός αριθμός		
Ον.	οι <u>συνεπείς</u>	τα <u>συνεπή</u>
Γεν.	των <u>συνεπών</u>	των <u>συνεπών</u>
Αιτ.	τους/τις <u>συνεπείς</u>	τα <u>συνεπή</u>
Κλητ.	–	–

7. Η Ανθούλα θα μπορούσε να φοράει ένα μακρύ φόρεμα. Πώς θα χαρακτηρίζαμε έναν χιτώνα ή μία μπλούζα με το ίδιο επίθετο; Ας συμβουλευτούμε τον πίνακα.

Ενικός αριθμός			
Ον.	ο <u>βαθύς</u>	η <u>βαθιά</u>	το <u>βαθύ</u>
Γεν.	του <u>βαθιού/βαθύ</u>	της <u>βαθιάς</u>	του <u>βαθιού/βαθύ</u>
Αιτ.	τον <u>βαθύ</u>	τη <u>βαθιά</u>	το <u>βαθύ</u>
Κλητ.	- <u>βαθύ</u>	- <u>βαθιά</u>	- <u>βαθύ</u>
Πληθυντικός αριθμός			
Ον.	οι <u>βαθιοί</u>	οι <u>βαθιές</u>	τα <u>βαθιά</u>
Γεν.	των <u>βαθιών</u>	των <u>βαθιών</u>	των <u>βαθιών</u>
Αιτ.	τους <u>βαθιούς</u>	τις <u>βαθιές</u>	τα <u>βαθιά</u>
Κλητ.	- <u>βαθιοί</u>	- <u>βαθιές</u>	- <u>βαθιά</u>

Έτσι κλίνονται τα: ελαφρύς, βαρύς, μακρύς, πλατύς, φαρδύς κ.ά.

8. Συμπληρώνουμε τα κενά με τα επίθετα της παρένθεσης στον σωστό τύπο (επιεικής, επιμελής, ελώδης, βαρύς, τραχύς).

- Περιμένουμε έναν ..... χειμώνα φέτος.
- Η δασκάλα διόρθωσε τα τετράδια των ..... μαθητών/τριών.
- Τα παιδιά ευχαρίστησαν τους ..... εκπαιδευτικούς.
- Δεν μπορούσαμε να περπατήσουμε εκεί, γιατί το έδαφος ήταν .....
- Η σβήστρα θρυμματίζεται πάνω στην ..... επιφάνεια ενός γυαλόχαρτου.

Άσκηση πρακτικής και εξάσκησης
Επίθετα σε -ης, -ης, -ες και σε -ύς, -ιά, -ύ

Χτίζουμε τη γραμματική μας (κλίση επιθέτων και επιρρήματα). Δραστηριότητα 6 και 7-8.

Δείξε!

Μη λες!

Είτε πρόκειται για βωβό είτε για ομιλούντα κινηματογράφο, η εικόνα είναι βασικό στοιχείο της έβδομης τέχνης. Η τεχνική «Δείξε, μη λες!» είναι μία από τις πιο διαδεδομένες στα κινηματογραφικά σενάρια. Σύμφωνα με αυτήν, αντί να ονομάζουμε τα συναισθήματα ή τη διάθεση κάποιου χαρακτήρα με λόγια, τα δείχνουμε. Για παράδειγμα, αντί να τον τοποθετήσουμε να λέει «Φοβάμαι πολύ» μπορούμε να:

περιγράψουμε τις κινήσεις, τις αντιδράσεις και τις εκφράσεις του:

Όσο διέσχιζε το σκοτεινό πεζοδρόμιο, τα **πόδια του έτρεμαν** και **δάγκωνε τα νύχια του**. Όταν άκουσε το γάβγισμα ενός σκύλου, **γούρλωσε τα μάτια του** και **άρχισε να τρέχει γρήγορα**, ενώ **ένιωθε τους δυνατούς χτύπους της καρδιάς του**.

χρησιμοποιήσουμε διάλογο:

Μητέρα: Τι συμβαίνει; Γιατί είσαι **χλωμός**;
Δημήτρης: **Ε...εκεί...στ..στ...στον δρόμο...έξένα...σκ..σκυλί παραλίγο να... να... μου επιτεθ...**

Μητέρα: **Πάρε μια ανάσα** και μου τα λες όλα σε λίγο, αφού ηρεμήσεις.

9. Αντιστοιχίζουμε τις φράσεις από το κείμενο «Ο Σαρλό και το θάνατο νερό» (αριστερά) με τα συναισθήματα των χαρακτήρων (δεξιά).

δεν κοιμήθηκε καθόλου τη νύχτα
ξεροκαταπίνει και μπερδεύει τα λόγια του
η καρδιά του χτυπάει
πετάχτηκε έξω από το αμάξι ξαναμμένος
παίρνει το μωρό στην αγκαλιά του και του γελάει

αγάπη, τρυφερότητα
ανυπομονησία
αγωνία
λαχτάρα
προσμονή

Διαβάζουμε κριτικά εικόνες. Δραστηριότητα 9.

10. Εφαρμόζουμε την τεχνική «Δείξε, μη λες!» περιγράφοντας και χρησιμοποιώντας μεταφορές και παρομοιώσεις, όπως στα παραδείγματα.

Πώς θα μπορούσα να...		
...το πω	...το δείξω με κινήσεις ή εκφράσεις	...χρησιμοποιήσω μεταφορά και παρομοίωση για να το περιγράψω
Ντρέπεται.	Όταν της μιλούν, κρύβει το πρόσωπό της.	<ul style="list-style-type: none"> • Καταπίνει τη γλώσσα της. • Κοκκινίζει σαν παντζάρι.
Έχει καλοσύνη.	....	<ul style="list-style-type: none"> • Έχει ..... καρδιά • Η καλοσύνη του είναι μεγάλη σαν .....
Έχει πονηριά.	....	<ul style="list-style-type: none"> • Σε πουλάει και σε ..... • .....
Έχει αδυνατίσει.	....	<ul style="list-style-type: none"> • Είναι πετσί ..... • .....

11. Συμπληρώνουμε τα κενά με τους σωστούς τύπους των επιθέτων. Έτσι, διαπιστώνουμε πώς μπορούμε να δείξουμε τη χαρά ενός χαρακτήρα σε μια ιστορία.

Η Ελπινίκη καλησπέρισε φωναχτά τους ..... (επιμελής) κηπουρούς, ανέβηκε γρήγορα τα ..... (φαρδύς) σκαλιά και μπήκε στο δωμάτιό της. Ένωθε ..... (ελαφρύς) σαν πούπουλο. Κρατούσε στα χέρια της το χαρτί του ..... (διεθνής) βραβείου που είχε κερδίσει στον πρόσφατο ..... (δημοφιλής) διαγωνισμό κολύμβησης και το κοίταζε με μάτια ορθάνοιχτα. Ήταν χαμένη στις σκέψεις της και έτσι δεν αντιλήφθηκε τα ..... (συνεχής) μηνύματα που έφταναν στο κινητό της, τον ..... (ασθενής) ήχο που ακούστηκε από την πόρτα και τα βήματα πάνω στην επιφάνεια του ..... (παχύς) χαλιού. Ήταν ο αδελφός της που μπήκε για να τη συγχαρεί. Μόλις τον αντιλήφθηκε, σηκώθηκε και τον αγκάλιασε με δάκρυα στα μάτια της και ένα ..... (πλατύς) χαμόγελο σχηματισμένο στο ..... (ευγενής) πρόσωπό της.

Κείμενο
Η τεχνική «Δείξε, μη λες»
(παιχνίδι bingo)

12. Αναζητούμε στο διαδίκτυο αποσπάσματα ταινιών με μουσική υπόκρουση από Έλληνες/Ελληνίδες συνθέτες/τριες. Τα προβάλλουμε στην τάξη και συζητάμε για τα συναισθήματα (χαρά, λύπη, αγωνία, φόβος) που η μουσική μάς δημιουργεί. Αν απενεργοποιήσουμε τον ήχο, νιώθουμε τα ίδια;

13. Ο χαρακτήρας που δημιουργήσαμε στην υποενότητα 6.1 βιώνει κάποιο συναίσθημα. Πώς το εκδηλώνει; Με τη βοήθεια της τεχνικής «Δείξε, μη λες!» γράφουμε μια μικρή σχετική παράγραφο αξιοποιώντας μεταφορές, παρομοιώσεις και επίθετα σε **-ης, -ης, -ες** και σε **-ύς, -ιά, -ύ**.

.....

.....

.....

.....

.....

.....

.....

14. Χωριζόμαστε σε ομάδες και δημιουργούμε βωβά μονόλεπτα βίντεο, όπου ένας κεντρικός χαρακτήρας βιώνει κάποιο συναίσθημα. Φτιάχνουμε εναλλακτικές εκδοχές των βίντεό μας «ντύνοντάς» τα κάθε φορά με μουσικές που προκαλούν διαφορετικά συναισθήματα. Τα προβάλλουμε στην τάξη και συζητάμε για τη σημασία των εικόνων και της μουσικής στον κινηματογράφο.

Εικόνα
«Τ' αστέρι του βοριά»
(Μάνος Χατζιδάκις)

6.4 Πώς γράφουμε το δικό μας σενάριο;

Στην υποενοότητα αυτή μαθαίνουμε:

- να συγγράφουμε και να αξιολογούμε αφηγηματικά κείμενα
- να χρησιμοποιούμε διαφορετικά σημεία στίξης και σχήματα λόγου στις αφηγήσεις μας

1. Παρακολουθούμε το τρέιλερ της ταινίας «Ο Ψύλλος» (1990) του Δ. Σπύρου. Τι υποθέτουμε για το θέμα και τα πρόσωπα της ταινίας;

Κείμενο

1

Ο Ψύλλος

Βίντεο
Τρέιλερ της
ταινίας
«Ο Ψύλλος»
(1990)

«Ο Ψύλλος» είναι ο τίτλος μιας χειρόγραφης εφημερίδας που συντάσσει και εκδίδει ο Ηλίας, ένας δωδεκάχρονος μαθητής σ' ένα χωριό της ορεινής Ολυμπίας. Οι συγχωριανοί του τον ειρωνεύονται, αλλά εκείνος δεν το βάζει κάτω. Το παρακάτω απόσπασμα διαδραματίζεται στο καφενείο του χωριού.

Η παρέα του αγροφύλακα «συνεδρίαζε», για να βρει την πιο φαρμακερή κουβέντα να την εκσφενδονίσει στον Ηλία. Μεγάλοι άνθρωποι και δεν καταλάβαιναν πόσο πλήγωνα το παιδί με τις διαρκείς κοροϊδίες τους.

5 «Δημοσιογράφε! Τι λέει το κουβέρο¹, θα πριμοδοτήσει² φέτος το γιδόμαλλο;» τον ειρωνεύτηκε ο Μπαλαφούτης, ένας κοντός και αδύνατος σαν στέκα χωρικός.

«Ψύλλο! Κάποιος άφησε τα ζωντανά³ του μες στα γεννήματα⁴ του Σαρλόγιαννη. Πήρες τίποτα χαμπάρι;» πέταξε το καρφί του ο αγροφύλακας.

10 Ο Ηλίας ένευσε αρνητικά, προσπαθώντας να μη φανεί ότι ενοχλείται.

«Μα τι δημοσιογράφος είσαι τότε!» πετάχτηκε ο Μπαλαφούτης και η παρέα ξεκαρδίστηκε στα γέλια.

Αν πρόσεχε κανείς τον Ηλία βαθιά στα μάτια, θα έβλεπε την πίκρα που ένιωθε χι' αυτά τα αναίτια πειράγματα – μια πίκρα που μετατρέπεται σε οργή. Ο Γαλαξίας, ένας παράξενος τύπος που έμενε αρκετά έξω από το χωριό, αποφάσισε να μην αφήσει αναπάντητη αυτή τη συμπεριφορά. Σηκώθηκε αργά αργά απ' την καρέκλα, σκούπισε τα γένια του, πλησίασε τον Ηλία και χαϊδεύοντας το κεφάλι του του είπε:

15 «Μη σε νοιάζει που σε πειράζουν! Εσύ εκεί, στον σκοπό σου! Μην ακούς κανέναν» και γυρνώντας στους συγχωριανούς του είπε: «Αυτός μια μέρα θα φτάσει ψηλά, θα ντρεπόσαστε να τον κοιτάξετε».

20 «Γεια σου, Γαλαξία προφήτη!» σχολίασε πονηρά ο Λυρής.

Δημήτρης Σπύρου, Ο Ψύλλος, Πατάκης

1. κουβέρο = η κυβέρνηση

2. πριμοδοτεί = επιδοτεί, δίνει χρηματικό ποσό ως ενίσχυση

3. ζωντανό = κατοικίδιο ζώο

4. γεννήματα = τα δημητριακά

6.4 Πώς γράφουμε το δικό μας σενάριο;

2. Διαβάζουμε το κείμενο και απαντάμε στις ερωτήσεις.

- Ποιος είναι ο κεντρικός χαρακτήρας της αφήγησης;
- Τι επιθυμεί και με τι πρέπει να αναμετρηθεί για να επιτύχει τον στόχο του;
- Υπάρχουν πρόσωπα που τον ενθαρρύνουν;
- Σε ποια σημεία του κειμένου φαίνονται τα συναισθήματα του Ηλία;

3. Στις παρακάτω περιόδους, υπογραμμίζουμε τις μετωνυμίες, κυκλώνουμε τις μεταφορές και χρωματίζουμε τις παρομοιώσεις. Συζητάμε για το νόημά τους.

- Η παρέα του αγροφύλακα «συνεδρίαζε», για να βρει την πιο φαρμακερή κουβέντα να την εκσφενδονίσει στον Ηλία.
- Τι λέει το κουβέρνο; ειρωνεύτηκε ένας αδύνατος σαν στέκα χωρικός.
- Αυτός μια μέρα θα φτάσει ψηλά!

4. Διατυπώνουμε το ίδιο νόημα χρησιμοποιώντας μετωνυμίες, όπως στο παράδειγμα. Κάνουμε τις απαραίτητες αλλαγές, όπου χρειάζεται.

Διαβάζει ποιήματα του Κωστή Παλαμά. → Διαβάζει Κωστή Παλαμά.

- Το Σαββατοκύριακο θα παρακολουθήσουμε ταινίες της Μαρίας Πλυτά.

- Όλοι/ες οι εργαζόμενοι/ες του εργοστασίου συμμετείχαν στη συνέλευση.

- Η κυβέρνηση της Ιταλίας πήρε αυστηρά μέτρα για την προστασία του περιβάλλοντος.

5. Για κάθε ρήμα που χρησιμοποιείται μεταφορικά γράφουμε μια πρόταση με την κυριολεκτική του σημασία και το αντίστροφο.

Κυριολεξία	Μεταφορά
	Ο Ηλίας βγάζει μια εφημερίδα.
Έβαλε καφέ στο φλιτζάνι του αγροφύλακα.	
	Ψύλλο, το πήρες χαμπάρι;
Ο Μπαλαφούτης μασούσε ένα κομμάτι ψωμί.	

6. Αντιστοιχίζουμε τα σημεία στίξης με τη λειτουργία που έχουν στον παρακάτω διάλογο. Αν τα αντικαταστήσουμε με άλλα, τι αλλάζει στο νόημα;

- Θα πάω διακοπές στην Ιθάκη! Εσύ θα δουλεύεις στο κομμωτήριο «Η χτένα»;
- Ναι, η μόνη διαδρομή που θα κάνω θα είναι σπίτι-δουλειά.
- Μπορείς να περάσεις ευχάριστα και στην πόλη: να δεις θέατρο, να αθληθείς...
- Έχεις δίκιο. Θα καταφέρω –θεωρώ– να περάσω καλά και εδώ.

Σημείο στίξης	Λειτουργία
θαυμαστικό	δείχνει το τέλος μιας πρότασης
διπλή τελεία	χωρίζει προτάσεις σε ασύνδετο σχήμα
αποσιωπητικά	εκφράζει ενθουσιασμό
τελεία	δηλώνει διάλογο
ενωτικό	προηγείται της απαρίθμησης μιας σειράς πραγμάτων
κόμμα	δείχνουν ότι η πρόταση έμεινε ανολοκλήρωτη
ερωτηματικό	δείχνει ευθεία ερώτηση
παύλα	ενώνει δύο λέξεις
διπλή παύλα	κλείνουν μέσα κάποιον τίτλο
εισαγωγικά	κλείνει μέσα μια λέξη με παρενθετικό νόημα

7. Κυκλώνουμε τη σωστή μορφή του επιθέτου που συμπληρώνει την πρόταση.

- Η οδηγία που μου έδωσες ήταν .....
  - α) σαφής   β) σαφή   γ) σαφείς
- Οι χορεύτριες αισθάνθηκαν ..... μετά την παράσταση.
  - α) πανευτυχής   β) πανευτυχείς   γ) πανευτυχοίς
- Τα ..... συμβούλια συνεδριάζουν συχνά.
  - α) δεκαπενταμελή   β) δεκαπενταμελές   γ) δεκαπενταμελείς
- Ξεκίνησε την ετοιμασία του ..... γεύματος.
  - α) ελαφρή/ελαφρού   β) ελαφρούς   γ) ελαφρύ/ελαφριού
- Ο υπάλληλος μετέφερε τους ..... πίνακες.
  - α) βαριούς   β) βαρείς   γ) βαροίς

8. Ο Ηλίας, ο εκδότης του «Ψύλλου», ψάχνει διήγημα για το επόμενο τεύχος. Μας καλεί να στείλουμε τις δικές μας αφηγήσεις. Για να μας βοηθήσει, προτείνει τα παρακάτω:

Εκδότης:
Ηλίας Σουλαϊδής

Ο ΨΥΛΛΟΣ

Κυκλοφορεί όταν
γεμίζει το φεγγάρι

ΓΡΑΦΟΥΜΕ ΤΟ ΕΠΟΜΕΝΟ ΔΙΗΓΗΜΑ

✓ Χρησιμοποιούμε ως **κεντρικό χαρακτήρα** αυτόν που δημιουργήσαμε στην υποενότητα 6.1 ή σκεφτόμαστε έναν καινούριο.

✓ Θα υπάρχουν άλλα πρόσωπα που θα λειτουργούν βοηθητικά ή ανταγωνιστικά;

✓ Ποιος/α θα αφηγείται την ιστορία;

Αποφασίζουμε ποια θα είναι η **αναμέτρηση** του κεντρικού χαρακτήρα με βάση όσα μελετήσαμε στην υποενότητα 6.2.

Σκεφτόμαστε το **σκηνικό** της ιστορίας και τη σημασία του για την εξέλιξη της πλοκής.

Αξιοποιούμε:

- την **τεχνική «Δείξε, μη λες!»** (υποενότητα 6.3) για να δείξουμε τα συναισθήματα και τη διάθεση των πρωταγωνιστών/τριών και
- **διάλογο**, όπου χρειάζεται.

Αντλούμε έμπνευση από

περιστατικά της δικής μας καθημερινής ζωής

κάτι που παρατηρήσαμε στον δρόμο

κάποια είδηση που ακούσαμε στα ΜΜΕ

ένα βιβλίο ή ταινία

ένα τραγούδι ή ποίημα

έργα επιστημονικής φαντασίας

κάποιο μάθημα του σχολείου

Λέξεις-φράσεις που μπορούμε να χρησιμοποιήσουμε στο κείμενό μας:

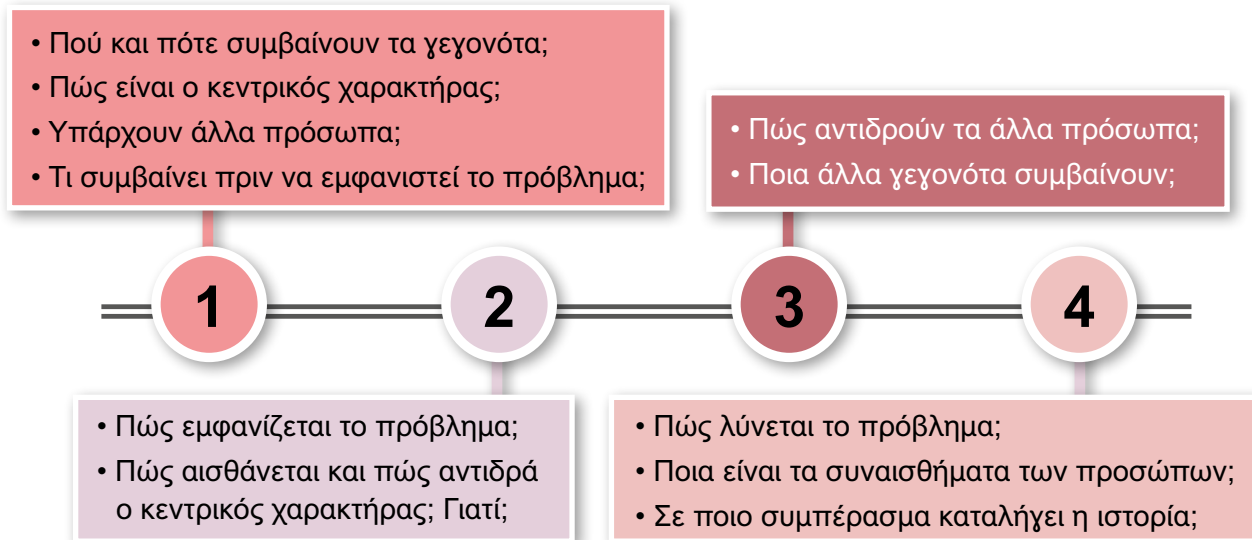
Χρονικά επιρρήματα: *χθες, μόλις, αργά, νωρίς, έπειτα, κάποτε...*

Χρονικοί σύνδεσμοι: *όταν, σαν, ενώ, πριν, προτού, ώσπου...*

Χρονικές εκφράσεις: *όλη τη μέρα, εδώ και πολλά χρόνια, κάθε πρωί...*

Ρήματα σε χρόνους παρελθοντικούς ή Ενεστώτα για ζωντανή αφήγηση

Μπορούμε να ακολουθήσουμε την παρακάτω ενδεικτική πορεία για την αφήγησή μας:

9. Πριν ξεκινήσουμε να γράφουμε, διαβάζουμε την παρακάτω ρουμπρίκα αξιολόγησης. Στο τέλος, συμπληρώνουμε τον πίνακα με βάση το κείμενό μας.

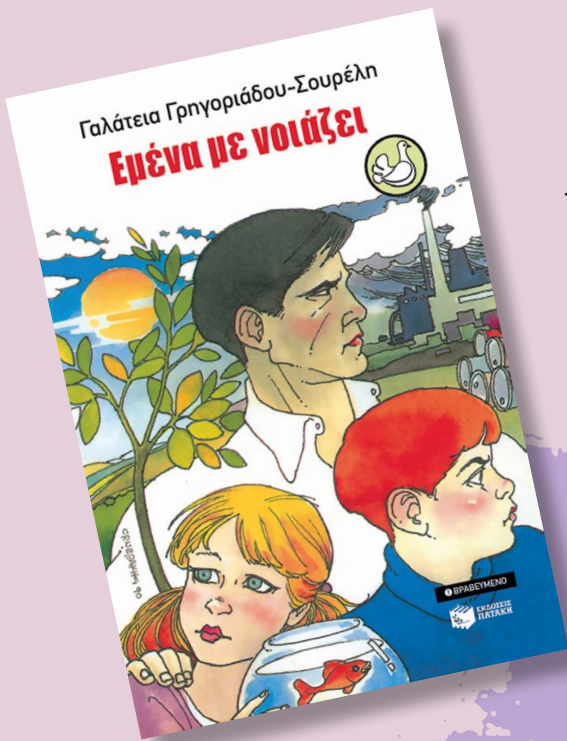
στο γραπτό μου...	Εννοείται!	Έτσι κι έτσι...	Λίγη βοήθεια, παρακαλώ;
...έγραψα τα γεγονότα με χρονική σειρά			
...παρουσίασα το σκηνικό της ιστορίας			
...ανέφερα με τι αναμετρήθηκε ο κεντρικός χαρακτήρας			
...αφηγήθηκα τον τρόπο επίλυσης του κεντρικού προβλήματος			
...χρησιμοποίησα την τεχνική «Δείξε, μη λες!» ή διάλογο, όπου χρειάστηκε			
...χρησιμοποίησα μεταφορές ή/και παρομοιώσεις			

10. Διαβάζουμε τα κείμενά μας και συζητάμε. Ποια είναι τα δυνατά τους σημεία; Ποια στοιχεία τους θα μπορούσαμε να τροποποιήσουμε; Ποιο διήγημα, άραγε, θα επέλεγε ο Ηλίας; Ποια κείμενα θα επιλέγαμε να συμπεριλάβουμε στη λογοτεχνική στήλη της εφημερίδας του σχολείου μας;

Χτίζουμε τη γραμματική και το λεξιλόγιό μας και δημιουργούμε δικά μας σενάρια και αφηγήσεις. Δραστηριότητες 1-15.

Γλωσσάρι
Βασικοί
κινηματογραφικοί
όροι

Εμένα με νοιάζει

της Γαλάτειας Γρηγοριάδου-Σουρέλη
εκδόσεις Πατάκη

Πριν από την ανάγνωση του βιβλίου

1. Παρατηρούμε τον τίτλο και το εξώφυλλο. Τι **υποθέτουμε** για το θέμα και τα πρόσωπα της ιστορίας;
2. Διαβάζουμε την περίληψη του βιβλίου στο οπισθόφυλλο. Οι υποθέσεις μας ήταν σωστές; Τι **επιπλέον** πιστεύουμε ότι θα περιέχει η ιστορία;

Κατά τη διάρκεια της ανάγνωσης του βιβλίου

3. Συμπληρώνουμε την ταυτότητα της ιστορίας.

Ποιος είναι ο κεντρικός χαρακτήρας; .....

.....

Τι επιθυμεί; Τι κάνει για να το πετύχει; .....

.....

Ποια είναι η αναμέτρηση που βιώνει; .....

.....

Ποιοι είναι οι αντίπαλοί του που του βάζουν εμπόδια; .....

.....

Ποιοι είναι οι σύμμαχοί του που τον βοηθούν; .....

.....

Ποιο είναι το σκηνικό της ιστορίας; Ποιος είναι ο ρόλος του στην αφήγηση; .....

.....

.....

.....

Μετά από την ανάγνωση του βιβλίου

4. Φτιάχνουμε τη **μακέτα** ενός ή περισσότερων χώρων της ιστορίας του βιβλίου χρησιμοποιώντας ανακυκλώσιμα υλικά, πηλό ή πλαστελίνη.
5. Επιλέγουμε ένα απόσπασμα του βιβλίου που μας έκανε εντύπωση και δημιουργούμε ένα σενάριο. Το μετατρέπουμε σε **ψηφιακή αφήγηση** με φωτογραφίες, μουσική και ηχογράφηση της φωνής μας.
6. Σκεφτόμαστε τον εαυτό μας ως πρωταγωνιστή/στρια σε μια ιστορία με τίτλο «Εμένα με νοιάζει». Για ποιο σημαντικό ζήτημα θα αγωνιζόμασταν, ώστε να έρθει ένα καλύτερο αύριο; Δημιουργούμε το **εξώφυλλο του βιβλίου**.

Συνδυάζουμε τη λογοτεχνία με τον κινηματογράφο

7. Παρακολουθούμε την ταινία *Wall-e* (2008) του Άντριου Στάντον.
8. Τι θα έλεγαν μεταξύ τους, αν συναντιόντουσαν, ο Αλέξανδρος Δασκαλόπουλος και ο *Wall-e*; Δημιουργούμε ένα κόμικ με τη συνομιλία τους.

Προτάσεις για ανάγνωση:

Άλλα βιβλία με παρόμοιο θέμα:

- Αγγελική Βαρελλά, *Φιλενάδα, φουντουκιά μου*, Πατάκης
- Κορίνα Βογιατζή, *Η γη μας έχει πυρετό*, Γράφημα
- Ιφιγένεια Μαστρογιάννη, *Ο πρίγκιπας με τα κρίνα*, Καλέντη

Βιβλία που έγιναν ταινίες (και αντίστροφα):

- Δημήτρης Σπύρου, *Ο Ψύλλος*, Πατάκης
- Λουίς Πρατς, *Χάτσικο – Ο σκύλος που περίμενε*, Παπαδόπουλος
- Ιούλιος Βερν, *Ο γύρος του κόσμου σε 80 ημέρες*, Πατάκης
- Χάριετ Μπίτσερ Στόου, *Η καλύβα του μπαρμπα-Θωμά*, Παπαδόπουλος

Εξερεύνηση
Ψηφιακή βιβλιοθήκη:
λογοτεχνική αφήγηση
και κινηματογράφος

ΕΚΠΑΙΔΕΥΤΙΚΟ ΥΛΙΚΟ-ΠΗΓΕΣ

Ενότητα 4

- ΑΠΕ-ΜΠΕ. 2021. «Eyeharp: παίζοντας μουσική με τα μάτια». CNN Greece, 11/4/2021. <https://www.cnn.gr/ellada/story/261658/eyeharp-raizontas-moysiki-me-ta-matia>
- Αποστολίδη, Χ. 2023. *Χόρευε μαζί μου*. Αθήνα: Ψυχογιός.
- Γιαννάρου, Λ. 2022. «Ηχογραφημένα βιβλία για τυφλούς». Η Καθημερινή, 7/4/2022. <https://www.kathimerini.gr/society/561657685/ichografimena-vivlia-gia-tyfloyis/>
- Δαρλάση, Α. 2015. *Όταν έφυγαν τα αγάλματα*. Αθήνα: Μεταίχμιο.
- Ευρωπαϊκή Ένωση. 2022. *Βραβείο Προσβάσιμης πόλης*. Λουξεμβούργο: Ε.Ε.
- Εφημερίδα της Κυβερνήσεως της Ελληνικής Δημοκρατίας, 13/09/2017, αρ. φύλλου 137, Ν. 4488/2017- άρ. 65, παρ. 3.
- European Schoolnet. 2021. «Παιδιά και νέοι με ειδικές ανάγκες στον κόσμο του διαδικτύου;». *Παιδιά και νέοι με ειδικές ανάγκες στον κόσμο του διαδικτύου. Εγχειρίδιο Βέλτιστων Πρακτικών*. <https://shorturl.at/kpFxj>
- Ο.Η.Ε. 2012. «Σύμβαση του Ο.Η.Ε. για τα Δικαιώματα των Ατόμων με Αναπηρία σε προσιτές μορφές» (έκδοση στην ελληνική γλώσσα). Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής.
- Μουζακίτη, Ε. 2021. «Δημήτρης Αντωνίου: Το ατύχημα που τον οδήγησε στην αισιοδοξία». *Athens Voice*, 2/11/2021. <https://www.athensvoice.gr/politismos/vivlio/734013/dimitris-antonioy-atyhima-roy-ton-odigise-stin-aisiodoxia/>
- Παναγιωτάκης, Γ. 2017. *Λέσχη αλλόκοτων πλασμάτων: Όταν ήρθαν για εμένα* (βιβλίο 2). Αθήνα: Πατάκης.
- Πλησή, Π. 2011. *Δεν είμαι τέρας, σου λέω*. Αθήνα: Κέδρος.
- Σιλί, Φ. 2019. *Πιο γρήγορη κι από τα όνειρα*. Αθήνα: Πατάκης.
- Στεργίου, Β. 2023. «Πώς μετακινούνται τα άτομα με αναπηρία;». *Η Καθημερινή*, 17/10/2023. <https://www.kathimerini.gr/opinion/562676698/pos-metakinoyntai-oi-anapirooi/>

Ενότητα 5

- Astronio. 2023. *Συνέντευξη με ένα ρομπότ*. Επιμέλεια: Π. Καστανάς, Συνέντευξη: Α. Μανέττα, 6/10/2023 <https://www.youtube.com/watch?v=1mgdUDRTsAU> [βίντεο]
- Βασιλοπούλου, Φ. & Γ. Γάββαρης. 2018. *Λάμψη λεπιδοπτέρων, 68 Χαϊκού*. Οι εκδόσεις των φίλων.
- Βιντάλ, Π. 2023. *Οι περιπέτειες του νεαρού Ιούλιου Βερν - Η πόλη του μέλλοντος*. Μτφρ. Κ. Ταβουλάρη. Εικονογράφηση εξωφύλλου: Μ. Lecerf. Αθήνα: Μίνωας.
- Coconut team Robotics «Envi, ένα ρομπότ με προσωπικότητα που ελέγχει την ποιότητα της ζωής σε ένα σπίτι». <https://www.youtube.com/watch?v=zIVz-1Pbhzo> [βίντεο]
- Coconut team Robotics, *Envi*. coconut-robotics.com/envi-3/
- Δικαίου, Ε. 2015. *Η κοιλάδα με τις πεταλούδες*. Εικονογράφηση εξωφύλλου: Π. Πανταζής. Αθήνα: Πατάκης.
- Economistas. «Τεχνητή Νοημοσύνη: Οι 9 τομείς της καθημερινότητας που ήδη τη συναντάμε -Και πιθανώς να μην γνωρίζαμε», *economistas.gr*, 24/11/2023. https://www.economistas.gr/diethni/53635_tehniti-noimosyni-oi-9-tomeis-tis-kathimerinotitas-poy-idi-ti-synantame-kai-pithanos
- Ευρωπαϊκή Επιτροπή. 2013. *All u need is space*. Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Ένωσης (σ. 14). <https://op.europa.eu/en/publication-detail/-/publication/e688d469-2fe7-408b-b8ea-dc665b35fe5c/language-el> [κόμικς]

- Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, *Τεχνητή νοημοσύνη. Καθημερινή και δυνητική χρήση*. https://www.europarl.europa.eu/resources/library/images/20201019PHT89609/20201019PHT89609_original.jpg [πληροφοριογράφημα]
- Huffpost. «Τεχνητή Νοημοσύνη: Το 40% των οικιακών εργασιών θα γίνεται από ρομπότ τα επόμενα 10 χρόνια». *huffingtonpost.gr*, 27/2/2023. <https://www.huffingtonpost.gr/>
- Ισιγκούρο, Κ. 2021. *Η Κλάρα και ο Ήλιος*. Μπφρ. Α. Μαντόγλου. Αθήνα: Ψυχογιός.
- Κείμενο τεχνητής νοημοσύνης, ChatGPT, OpenAI. Η απάντηση του ChatGPT στο ερώτημα: «Είναι ηθικό να δημιουργεί τέχνη η ΤΝ;», 5/6/2024.
- King, K. & R. J. West. 2020. *Παίζοντας με το μέλλον- Βιβλίο δραστηριοτήτων* (σε συνεργασία με την «Έδρα UNESCO για την Προοπτική Διερεύνηση» στην Ελλάδα). Μπφρ: Ε. Χριστοφιλόπουλος & Β. Καλοδήμου. Εικονογράφηση εξωφύλλου: J. R. West. Ηράκλειο: Πανεπιστημιακές Εκδόσεις Κρήτης.
- Κούκιας, Θ. 2022. *Τετράγωνα κύματα, ιπτάμενες μέδουσες*. Εικονογράφηση εξωφύλλου: Ξ. Τρύφων. Αθήνα: Κέδρος.
- Νικήτας, Σ. 2022. «Ρομπότ διανομής φαγητού είπε «ευχαριστώ» σε περαστικό που το ξεκόλλησε από το χιόνι». *huffingtonpost.gr*, 19/12/2022.
- Παναγιωτόπουλος, Ι.Μ. χ.χ. «Ο ταχυδρόμος του διαστήματος». Στο *Η γλώσσα μου για την Ε΄ Δημοτικού*, 3ο μέρος, (σσ. 93-94). Αθήνα: ΟΕΔΒ.
- Pflugfelder, B. & S. Hockensmith. 2020. *Αφηνιασμένος Ρομποστρατός-Νικ και Τέσλα*. Μπφρ. Κ. Καρανικολός. Εικονογράφηση εξωφύλλου: S. Garrett. 2η έκδ. Αθήνα: Κλειδάριθμος.
- Roose, K. 2022. «An AI-Generated Picture Won an Art Prize». *The New York Times*, 2/9/2022. <https://www.nytimes.com/2022/09/02/technology/ai-artificial-intelligence-artists.html>
- Τζάκσον, Τ. 2022. *Ρομπότ, γκάτζετ και τεχνητή νοημοσύνη*. Μπφρ. Ε. Παϊδούση. Εικονογράφηση εξωφύλλου: Α. Quest & Α. Seixas. Αθήνα: Μεταίχιμο.
- Τρίγκα, Ν. 2023. «Αυτές είναι οι 10 ειδικότητες της Τεχνολογίας που θα επηρεάσουν τον πλανήτη τα επόμενα χρόνια – Οι σπουδές που θα “βγάλουν” τους νέους επιστήμονες». Εφ. *ΕΘΝΟΣ*, 5/11/2023.

Ενότητα 6

- Βαρελλά, Α. 2023. *Φιλενάδα, φουντουκιά μου*. Εικονογράφηση εξωφύλλου: Β. Παυλίδης. Αθήνα: Πατάκης.
- Βερν, Ι. 2017. *Ο γύρος του κόσμου σε 80 ημέρες*. Μπφρ. Αρχυρώ Πιπίνη. Εικονογράφηση εξωφύλλου: Ρ. Ινγκπεν. Αθήνα: Πατάκης.
- Βογιατζή, Κ. 2018. *Η γη μας έχει πυρετό*. Εικονογράφηση εξωφύλλου: Δ. Λούκρη. Θεσσαλονίκη: Γράφημα.
- Γρόσδος, Σ. 2018. *Κινηματογράφος & Δημιουργική Γραφή: Μαθήματα Κινηματογραφικού Γραμματισμού*. Κρήτη: Πολιτιστική Εταιρεία Κρήτης -Πυξίδα της Πόλης.
- Δαβαράκης, Α. 1996. *Η προσευχή της Εσμεράλδας*. Μελοποιημένοι στίχοι στο «Η Παναγία των Παρισίων», Walt Disney Records - BMG Greece [ψηφιακός δίσκος]
- Δημόπουλος, Ν. 2002. *Τα δελφινάκια του Αμβρακικού*. Αθήνα: Καστανιώτης.
- Νταλ. Ρ. 2024. *Ματίλντα*. Εικονογράφηση: Μπλέικ, Κ. Αθήνα: Ψυχογιός.
- Μάστορη, Β. 2013. *Τ' αυγουστιάτικο φεγγάρι*. Αθήνα: Πατάκης.
- Μαστρογιάννη, Ι. 2014. *Φιλενάδα, φουντουκιά μου*. Αθήνα: Καλέντης.
- Πρατς, Λ. 2017. *Χάτσικο – Ο σκύλος που περίμενε*. Εικονογράφηση εξωφύλλου: Ζ. Celej. Αθήνα: Παπαδόπουλος.
- Σουρέλη-Γρηγοριάδου, Γ. 2023. *Εμένα με νοιάζει*. Εικονογράφηση εξωφύλλου: Σπ. Ορνεράκης. Αθήνα: Πατάκης.
- Σπύρου, Δ. 2004. *Ο Ψύλλος*. Μακέτα εξωφύλλου: Γ. Μ. Σωτήρχου. Αθήνα: Πατάκης.
- Στόου, Χ. Μ. 2021. *Η καλύβα του μπάραμπα-Θωμά*. Εικονογράφηση εξωφύλλου: Polkadot Design. Αθήνα: Παπαδόπουλος.

